

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΟΤΑ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΟΥΛΟΥΜΠΑ ΕΥΔΟΞΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2010

Copyright © 2010 – Κουλούμπα Ευδοξία

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν αποκλειστικά τον συγγραφέα και δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του ΤΕΙ Καλαμάτας.

Περιεχόμενα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	6
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....</u>	7
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....</u>	8
<u>Α' ΜΕΡΟΣ</u>	
<u>1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ.....</u>	10
<u>1.1 Η έννοια του τουρισμού.....</u>	10
<u>1.2 Ο σύγχρονος τουρισμός.....</u>	10
<u>1.3 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....</u>	11
<u>1.4 Τα στάδια τουριστικής ανάπτυξης.....</u>	13
<u>2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ.....</u>	16
<u>2.1 Επιπτώσεις στον οικονομικό τομέα.....</u>	16
<u>2.2 Επιπτώσεις στον κοινωνικό τομέα.....</u>	16
<u>2.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον.....</u>	17
<u>3. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.....</u>	18
<u>3.1 Η τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα.....</u>	18
<u>3.2 Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού.....</u>	20
<u>3.3 Αδυναμίες και πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού.....</u>	28
<u>3.4 Η σπουδαιότητα του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα.....</u>	29
<u>3.5 Σημαντικοί φορείς ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού.....</u>	31
<u>4. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....</u>	32
<u>4.1 Ιστορική ανάπτυξη.....</u>	32
<u>4.2 Λόγοι ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού.....</u>	33
<u>4.3 Η θετική και η αρνητική συμβολή του παγκόσμιου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη.....</u>	34
<u>4.4 Διεθνείς, Ευρωπαϊκές και Ελληνικές τουριστικές τάσεις.....</u>	36
<u>Β' ΜΕΡΟΣ</u>	
<u>5. Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΩΣ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ.....</u>	41
<u>5.1 Γεωγραφική και γεωφυσική θέση του Δήμου.....</u>	41
<u>5.2 Οικονομία – Παραγωγικότητα.....</u>	42
<u>5.3 Ιστορική – Πολιτιστική κληρονομιά.....</u>	43
<u>5.4 Τοπική αρχιτεκτονική – Μνημεία.....</u>	45
<u>5.5 Θέματα κοινωνικής υποδομής.....</u>	46

<u>5.6 Θεσμικό πλαίσιο.....</u>	<u>48</u>
<u>6. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ.....</u>	<u>50</u>
<u>6.1 Υπηρεσίες διαμονής.....</u>	<u>50</u>
<u>6.2 Υπηρεσίες εστίασης και αναψυχής.....</u>	<u>50</u>
<u>6.3 Λοιπές τουριστικές υποδομές.....</u>	<u>51</u>
<u>6.4 Αναπτυξιακά προγράμματα προώθησης του τουρισμού</u>	<u>51</u>
<u>6.4.1 Επιχειρησιακό πρόγραμμα 2008 – 2010.....</u>	<u>52</u>
<u>6.4.2 Κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+.....</u>	<u>56</u>
<u>6.4.3 Πρόγραμμα LIFE.....</u>	<u>58</u>
<u>6.4.4 Κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL.....</u>	<u>58</u>
<u>7. ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....</u>	<u>59</u>
<u>7.1 Ερωτηματολόγιο κατοίκων.....</u>	<u>59</u>
<u>7.2 Ερωτηματολόγιο επιχειρήσεων.....</u>	<u>68</u>
<u>7.3 SWOT ANALYSIS.....</u>	<u>78</u>
<u>7.3.1 Ισχυρά σημεία (Strenghts).....</u>	<u>79</u>
<u>7.3.2 Αδύναμα σημεία (Weaknesses).....</u>	<u>79</u>
<u>7.3.3 Ευκαιρίες (Opportunities).....</u>	<u>79</u>
<u>7.3.4 Απειλές (Threats).....</u>	<u>80</u>
<u>8.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>	<u>83</u>
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</u>	<u>90</u>
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....</u>	<u>93</u>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

<u>Πίνακας 1: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα (2000-2007).....</u>	21
<u>Πίνακας 2: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά σταθμό εισόδου.....</u>	22
<u>Πίνακας 3: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μήνα (2003-2007).....</u>	23
<u>Πίνακας 4: Ύψος τουριστικών εσόδων (2001-2007).....</u>	23
<u>Πίνακας 5: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά χώρα προέλευσης (2000-2007).....</u>	24
<u>Πίνακας 6: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά γεωγραφική περιοχή προέλευσης (2000-2007).....</u>	24
<u>Πίνακας 7: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα (2000-2007).....</u>	25
<u>Πίνακας 8: Διανυκτερεύσεις και πληρότητες ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2000-2007)</u>	25
<u>Πίνακας 9: Κατανομή συνολικών διανυκτερεύσεων ανά μήνα σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά γεωγραφική περιφέρεια.....</u>	26
<u>Πίνακας 10: Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά γεωγραφική περιφέρεια (2000-2007).....</u>	26
<u>Πίνακας 11: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά γεωγραφική περιφέρεια (2000-2007).....</u>	27
<u>Πίνακας 12: Μέση ετήσια πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2001-2007).....</u>	28
<u>Πίνακας 13: Ο τουρισμός ως ποσοστό του ΑΕΠ και συνολικής απασχόλησης</u>	35
<u>Πίνακας 14: Ηλικιακή σύνθεση πληθυσμού κατά φύλο.....</u>	41
<u>Πίνακας 15: Διάρθρωση Αξόνων-Μέτρων-Γενικών Στόχων.....</u>	53
<u>Πίνακας 16: Επίπεδο εκπαίδευσης ερωτηθέντων.....</u>	62
<u>Πίνακας 17: Παράγοντες τουριστικής ζήτησης</u>	64
<u>Πίνακας 18: Τουριστικοί προορισμοί.....</u>	65
<u>Πίνακας 19: Πολιτιστικές εκδηλώσεις ως τουριστικοί προορισμοί.....</u>	65

Πίνακας Διαγραμμάτων

<u>Διάγραμμα 1:Ποσοστό του ΑΕΠ που καταλαμβάνει ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας (2008,2018).....</u>	18
<u>Διάγραμμα 2:Εξέλιξη αφίξεων και διανυκτερεύσεων τουριστών στην Ελλάδα (2000-2007).....</u>	27
<u>Διάγραμμα 3:Συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ(% στο συνολικό ΑΕΠ)</u>	30
<u>Διάγραμμα 4:Ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού κατά φύλο.....</u>	42
<u>Διάγραμμα 5:Φύλο ερωτηθέντων.....</u>	61
<u>Διάγραμμα 6:Ηλικία ερωτηθέντων.....</u>	61
<u>Διάγραμμα 7:Μορφωτικό επίπεδο ερωτηθέντων.....</u>	62
<u>Διάγραμμα 8:Τομέας απασχόλησης ερωτηθέντων.....</u>	63
<u>Διάγραμμα 9:Εισόδημα ερωτηθέντων.....</u>	63
<u>Διάγραμμα 10:Παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης</u>	64
<u>Διάγραμμα 11:Παράγοντες τουριστικής ανάπτυξης.....</u>	66
<u>Διάγραμμα 12:Τουρισμός και ανάπτυξη.....</u>	66
<u>Διάγραμμα 13:Το πιο θετικό χαρακτηριστικό του Δήμου.....</u>	67
<u>Διάγραμμα 14:Το πιο αρνητικό χαρακτηριστικό του Δήμου.....</u>	67
<u>Διάγραμμα 15:Φύλο ερωτηθέντων.....</u>	69
<u>Διάγραμμα 16:Ηλικία ερωτηθέντων.....</u>	70
<u>Διάγραμμα 17:Είδος επιχειρήσεων.....</u>	70
<u>Διάγραμμα 18:Παράγοντες τουριστικής ζήτησης.....</u>	71
<u>Διάγραμμα 19:Συμβολή τουρισμού.....</u>	72
<u>Διάγραμμα 20:Επίδραση τουρισμού στην οικονομία.....</u>	73
<u>Διάγραμμα 21:Επίδραση τουρισμού στην κοινωνία.....</u>	73
<u>Διάγραμμα 22:Επίδραση τουρισμού στη βελτίωση υποδομών.....</u>	74
<u>Διάγραμμα 23:Επίδραση τουρισμού στον πολιτισμό.....</u>	74
<u>Διάγραμμα 24:Επίδραση τουρισμού στο περιβάλλον.....</u>	75
<u>Διάγραμμα 25:Αυτοδιοίκηση και τουρισμός.....</u>	76
<u>Διάγραμμα 26:Κατεύθυνση εναλλακτικού τουρισμού.....</u>	77
<u>Διάγραμμα 27:Απαίτηση σε καταλύματα.....</u>	77
<u>Διάγραμμα 28:Προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης</u>	78

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να ασχοληθεί με τον τουρισμό και ειδικότερα με την συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη. Το πρώτο μέρος της εργασίας θα αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο, θα αναλύσουμε βασικές έννοιες (τουρισμού, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τουριστική ανάπτυξη). Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα αναπτύξουμε τις επιπτώσεις που έχει ο τουρισμός στον οικονομικό και στον πολιτιστικό τομέα αλλά και στο περιβάλλον.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα μιλήσουμε για την σπουδαιότητα του τουρισμού στην Ελλάδα όπως επίσης για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τους λόγους ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού καθώς επίσης και το όραμα του παγκόσμιου τουρισμού για το μέλλον.

Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται η μελέτη περίπτωσης του Δήμου Καστοριάς. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μία αναλυτική περιγραφή του Δήμου Καστοριάς και παρουσιάζονται συγκεκριμένα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του τοπικού πληθυσμού. Στο έκτο κεφάλαιο αναλύεται η τουριστική υποδομή του Δήμου και γίνεται αναφορά στα προγράμματα και τους τρόπους προώθησης και του τοπικού τουρισμού.

Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα- πορίσματα της επιτόπιας έρευνας και στο καταληκτικό κεφάλαιο που ακολουθεί καταγράφονται τόσο τα γενικά συμπεράσματα όσο και προτάσεις αναβάθμισης.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 Η έννοια του τουρισμού

Στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν πολλοί ορισμοί της έννοιας του τουρισμού. Το κοινό χαρακτηριστικό της πλειοψηφίας των ορισμών είναι ότι χαρακτηρίζουν τον τουρισμό ως μια δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με την τάση του ανθρώπου για επικοινωνία, ψυχαγωγία και δημιουργία νέων εμπειριών μέσα από κάποιον ταξιδιωτικό προορισμό. Στις ακόλουθες παραγράφους παρατίθενται δύο ορισμοί που αποδίδουν με σαφήνεια και πληρότητα την σημειολογική σημασία της λέξης αυτής .

Ο πρώτος ορισμός δίνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού¹ (Π.Ο.Τ) και χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα πλήρης και ακριβής, περιγράφοντας την έννοια του τουρισμού ως μια σειρά δραστηριοτήτων .Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ, ο τουρισμός αποτελείται από δραστηριότητες των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη διαφορετικά από το σύνηθες περιβάλλον τους, για λόγους αναψυχής, αποφυγής των προβλημάτων της καθημερινότητας, για άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων κ.α , και για χρονικό διάστημα, όχι μεγαλύτερο του ενός έτους. Ο όρος σύνηθες περιβάλλον χρησιμοποιείται για να εξαιρεθούν από τον εν λόγω ορισμό τα συχνά ή τακτικά ταξίδια εντός των περιοχών της συνηθισμένης διαμονής και της εργασίας ή άλλα ταξίδια ρουτίνας. Γενικά, ο τουρισμός είναι ένας συνδυασμός δραστηριοτήτων, υπηρεσιών και βιομηχανιών, όπως μεταφορικών μέσων, χώροι διαμονής, χώροι ψυχαγωγίας, χώροι αθλητισμού, εστιατόρια, εμπορικά μαγαζιά και πληθώρας άλλων δραστηριοτήτων, που προσφέρουν μια ταξιδιωτική εμπειρία ,συμβάλλοντας παράλληλα στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην αύξηση των επενδύσεων και στη μεγέθυνση της οικονομίας .

Ο δεύτερος ορισμός της έννοιας του τουρισμού είναι πιο συνοπτικός και περιεκτικός και επικεντρώνεται περισσότερο στη δημιουργία των σχέσεων και δικτυακών φαινομένων που αναπτύσσονται κατά την άσκηση της τουριστικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τον εν λόγω ορισμό, ο τουρισμός μπορεί να διατυπωθεί ως το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προέρχονται από την επικοινωνία των τουριστών, των προμηθευτών , των επιχειρήσεων, των κυβερνήσεων στις περιοχές υποδοχής, στη διαδικασία της έλξης και φιλοξενίας αυτών των τουριστών και άλλων επισκεπτών² .

1.2 Ο Σύγχρονος Τουρισμός

Ο τουρισμός συμβάλλει καθοριστικά στην ταχύρυθμη οικονομική ανάπτυξη και στη δραστική μείωση της ανεργίας στη χώρα μας. Δεν είναι τυχαίο ότι συνεισφέρει περίπου το 18% του ΑΕΠ, αν ληφθούν υπόψη και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του στο σύνολο της οικονομίας. Το σύνολο των εσόδων της Ελλάδας από τον Τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο των εξαγωγών της, τόσο προϊόντων όσο και υπηρεσιών, και καλύπτει περίπου το 40% του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών μας πληρωμών. Στον ελληνικό τουρισμό απασχολούνται άμεσα ή έμμεσα

¹ World Tourism Organization (W.T.O)

² Θεοδωροπούλου 2006

περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιείται στην περιφέρεια και σε μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις.

Η Ελλάδα αποτελεί αυτή τη στιγμή μία από τις μικρότερες σε γεωγραφικό και πληθυσμιακό επίπεδο χώρες που απαρτίζουν την Ευρωπαϊκή ένωση. Η Ελλάδα βρίσκεται σε αρκετά προνομιακή θέση, γιατί αποτελεί το σταυροδρόμι της Ασίας με την Ευρώπη. Από τα μέσα του περασμένου αιώνα η Ελλάδα διαφημίστηκε σε ολόκληρο τον κόσμο για τα πολυάριθμα νησιά και τις υπέροχες παραλίες της. Τουρίστες από κάθε απομακρυσμένη μεριά του κόσμου έρχονται στην Ελλάδα για να απολαύσουν τον υπέροχο ήλιο και τα πεντακάθαρα γαλάζια νερά της. Η Ελλάδα προσφέρει πολλές μορφές τουρισμού γιατί συνδυάζει βουνό, θάλασσα και Αρχαίο Πολιτισμό.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα αυτοδύναμο φαινόμενο, συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου. Παρουσίασε μια ταχύτατη ανάπτυξη, μια εξάπλωση και μια κοινωνική αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να θεωρείται αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας. Στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, η μορφολογία του τουρισμού μεταβλήθηκε και ο τουρισμός αναφυχής των αριστοκρατών και των εισοδηματιών μετατράπηκε σε μαζικό τουρισμό. Ο μαζικό τουρισμός αναφέρεται στον κύριο όγκο των ατόμων που πηγαίνουν σε μια χώρα για να απολαύσουν τις ανέσεις που προσφέρει, είτε πρόκειται για ορεινή περιοχή είτε για θάλασσα. Για την Ελλάδα όταν λέμε μαζικό τουρισμό εννοούμε αυτούς που έρχονται να απολαύσουν ήλιο, θάλασσα καθώς και τα μνημεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Έτσι, παρατηρήθηκε το φαινόμενο της «διεύρυνσης» των διακοπών η οποία πλέον εκδηλώνεται με τη δυνατότητα συμμετοχής και κοινωνικών ομάδων που πριν χαρακτηριζόταν αποκλεισμένες από διακοπές και κάθε είδους τέτοιες απολαύσεις.

Οι παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν στη μαζικοποίηση του τουρισμού και προήλθαν μέσα από μια σειρά κοινωνικό -πολιτικό-οικονομικών αλλαγών είναι οι ακόλουθοι:

- Πολλαπλασιασμός των ταξιδιωτικών οργανώσεων με τη δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών οργανώσεων.
- Δημιουργία τουριστικής Νομοθεσίας.
- Αύξηση του εισοδήματος και του ελεύθερου χρόνου και αστικοποίηση του πληθυσμού.
- Ανάπτυξη της αυτοκινητοβιομηχανίας και μείωση του κόστους ταξιδιού.
- Πολλαπλασιασμός των τουριστικών προϊόντων.
- Βαθμιαία προσαρμογή των τουριστικών καταλυμάτων στις μεταβολές της ζήτησης.

Η σύγχρονη διάσταση του τουρισμού και η ενσωμάτωση του στο κοινωνικό – οικονομικό σύστημα μιας πληθώρας χωρών αποτελεί φυσικό επακόλουθο της εξελικτικής του πορείας, καθώς και μιας ακολουθίας φάσεων που διάνυσε από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

1.3 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Στη συνέχεια, αναπτύχθηκαν οι ειδικές μορφές τουρισμού, οι οποίες συνδέονται κατά πρώτον με τον κορεσμό του μαζικού τουρισμού και κατά δεύτερον με τις ιδιαίτερες περιβαλλοντικές συνθήκες κάθε περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, ο χειμερινός τουρισμός έχει παράδοση αιώνων στην Κεντρική Ευρώπη, είτε με τη μορφή αγροτουρισμού, είτε με τη μορφή αθλητικού, περιηγητικού τουρισμού. Ο τουρισμός έχει περιληπτικά τις παρακάτω μορφές:

- **Συνεδριακός τουρισμός:** Αφορά την εκπόνηση συνεδριακών συγκεντρώσεων σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις σε διάφορες περιοχές μιας χώρας.
- **Περιηγητικός τουρισμός:** Ο περιηγητικός τουρισμός αναφέρεται περισσότερο σε εκδρομές ατόμων τα οποία επισκέπτονται μία αρχαιολογικής σημασίας περιοχή, όπως είναι η Ακρόπολη και η Ρώμη. Μπορεί επίσης, να συνδέεται και με μουσεία, τεχνικά μνημεία και άλλα.
- **Αθλητικός τουρισμός:** Είναι ο τουρισμός που απευθύνεται αποκλειστικά σε ανθρώπους που έχουν σκοπό να επιδοθούν σε καλοκαιρινά ή χειμερινά αθλήματα-σπορ. Ως παράδειγμα αναφέρεται το άθλημα σκι το χειμώνα.
- **Θαλάσσιος τουρισμός:** Η μορφή αυτή τουρισμού αναφέρεται στην επίσκεψη και διαμονή στη θάλασσα. Ο ολιγόημερος ή μιας μέρας τουρισμός με κρουαζιερόπλοια και θαλαμηγούς συμπεριλαμβάνεται σε αυτήν την μορφή.
- **Θεραπευτικός τουρισμός:** Ο τουρισμός αυτός συνδέεται με την ύπαρξη ιαματικών πηγών στους τόπους που αναπτύσσεται. Ακολουθείται κυρίως από άτομα τρίτης ηλικία, αλλά και από άτομα τα που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και έχουν την ανάγκη ηρεμίας και χαλάρωσης.
- **Επιστημονικός τουρισμός:** Αναφέρεται σε ομάδες ανθρώπων του επιστημονικού και ακαδημαϊκού χώρου, οι οποίοι επισκέπτονται μια περιοχή για καθαρά επιστημονικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Σκοποί όπως η παρατήρηση οικοσυστημάτων, πειράματα, καταγραφή χλωρίδας και πανίδας και άλλα.
- **Οικολογικός τουρισμός:** Μια μορφή οικοτουρισμού είναι ο οικολογικός τουρισμός. Το είδος αυτό συνδέεται άμεσα με την προβολή και την προστασία της χλωρίδας και πανίδας που απαιτεί την δημιουργία ξενώνων σε ορεινά χωριά ή σε ψαροχώρια νησιών, όπου βέβαια δεν υπάρχουν καταλύματα. Η πρωτοτυπία του τουρισμού αυτού είναι ότι οι τουρίστες μπορούν να ασχοληθούν με γεωκτηνοτροφικές δραστηριότητες παράλληλα με τις διακοπές τους.
- **Φυσιολατρικός τουρισμός:** Ο φυσιολατρικός τουρισμός έχει ως αντικείμενο την εξερεύνηση της πανίδας και χλωρίδας, αλλά και επισκέψεις σε σπήλαια και φυσικά αξιοθέατα. Απαιτείται η ύπαρξη σπανίων υδροβιότοπων, αξιόλογων οικοσυστημάτων και φυσικών μνημείων.
- **Αγροτουρισμός:** Ο αγροτουρισμός συνδυάζει την παροχή καταλύματος με μικρές μονάδες παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης, οικοτεχνία, χειροτεχνία και βιοτεχνικά προϊόντα κεραμικής και ύφανσης. Η μορφή αυτή του τουρισμού προαπαιτεί την αρμονική ένταξη τουριστικών δραστηριοτήτων στην αγροτική ζωή και στις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες των αγροτών.

Οι μορφές τουρισμού που αναπτύχθηκαν παραπάνω έχουν σήμερα μεγάλη δυναμική. Αυτή η δυναμική οφείλεται στο ότι αντιμετωπίζουν τα μειονεκτήματα του μαζικού τουρισμού. Μιλάμε για μορφές που αναπτύσσονται εξίσου χειμώνα – καλοκαίρι, γιατί προσφέρουν διαφορετικές ανέσεις και προκλήσεις ανά εποχή.

Επίσης, δεν κλονίζονται από τις διεθνείς κρίσεις, διότι αναφέρονται στην εσωτερική και περισσότερο αυτόνομη αγορά τουρισμού κάθε αναφερθείσας χώρας. Δεν σημαίνει πως δεν μπορούμε να έχουμε το λεγόμενο «ξένο» τουρισμό, απλώς οι ανάγκες του τουρισμού αυτού καλύπτονται από την εσωτερική αγορά (αναφερόμαστε σε έλληνες τουρίστες), βοηθάει να εξασφαλιστούν περισσότερα οικονομικά οφέλη για την ίδια την τουριστική επιχείρηση και κατ' επέκταση στη διεύρυνση της ακτίνας δράσης της, στην περιοχή που αναπτύσσεται.

Τα είδη τουρισμού που αναφέρθηκαν προηγουμένως και πιο συγκεκριμένα ο φυσιολατρικός, αγροτουρισμός, αθλητικός, οικολογικός, περιηγητικός, δίνουν μια

ανάσα σε περιόδους κάμψης. Ενισχύουν την ύπαρξη πολλών επενδυτικών πακέτων και αποτρέπουν το κλείσιμο των τουριστικών επιχειρήσεων. Αυτό συμβαίνει, γιατί υπάρχει τουριστική κίνηση όλο το χρόνο, βέβαια εξαρτάται και από την περιοχή την οποία εξετάζουμε. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν τα Νησιά του Αιγαίου και Ιονίου πελάγους, στα οποία το χειμώνα ο τουρισμός είναι ουσιαστικά νεκρός, αφού δεν προσφέρουν μία άλλη εναλλακτική μορφή τουρισμού.

Επιπλέον, πέρα από την παράθεση των παραπάνω μορφών τουρισμού και με βάση την ανάλυση των επιμέρους κινήτρων που ενεργοποιούν τα άτομα να συμμετέχουν στις τουριστικές μετακινήσεις και να καταναλώνουν τα ετερογενή τουριστικά προϊόντα που τους προσφέρονται στο εσωτερικό μιας χώρας ή στο εξωτερικό, δίνετε η δυνατότητα κωδικοποίησης του τουρισμού στις ακόλουθες 3 μεγάλες κατηγορίες:

1. **Τουρισμός αναψυχής**, που περιλαμβάνει τον Τουρισμό αναζωογόνησης και ανάπαυσης, Πολιτιστικό τουρισμό, Αθλητικό τουρισμό, τον Θρησκευτικό τουρισμό, τον Ορειβατικό τουρισμό και τον Κυνηγετικό τουρισμό.
2. **Επαγγελματικός τουρισμός**, που περιλαμβάνει τον Επιστημονικό τουρισμό, τον Τεχνικό τουρισμό, τον Τουρισμό σεμιναρίων και τον Τουρισμό εκθέσεων
3. **Τουρισμός υγείας**, που περιλαμβάνει τον Τουρισμό «υγιεινής και φυσικής διαβίωσης», τον ιαματικό –θεραπευτικό, τον Τουρισμό θαλασσοθεραπείας και τον τουρισμό για ειδικές ανάγκες.

Ωστόσο τα κίνητρα του ταξιδιού δεν αποτελούν τα μοναδικά κριτήρια για να ταξινομήσουμε τους διάφορους τύπους τουρισμού. Σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, μπορούμε να έχουμε και διαφορετική ταξινόμηση του τουρισμού ως ακολούθως:

- Σύμφωνα με το μεταφορικό μέσο
- Σύμφωνα με τον προορισμό
- Σύμφωνα με το μέγεθος της ομάδας
- Σύμφωνα με τη διάρκεια
- Σύμφωνα με το τουριστικό κατάλυμα
- Σύμφωνα με την ηλικία
- Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό των διακοπών.

1.4 Τα στάδια τουριστικής ανάπτυξης

Αρκετοί είναι οι μελετητές που έχουν ασχοληθεί με τα στάδια ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού. Οι περισσότεροι εξ' αυτών θεωρούν ότι ο τουριστικός προορισμός έχει ορισμένη διάρκεια ζωής, η οποία περνά από τρία στάδια τουριστικής ανάπτυξης³, τα οποία είναι τα εξής :

1ο Στάδιο Ανάπτυξης :

Στο στάδιο αυτό η περιοχή είναι ακόμα άγνωστη ως τουριστικός προορισμός και ο αριθμός των τουριστών που την επισκέπτεται είναι σχετικά μικρός, ενώ και οι επιχειρηματίες που θέλουν να ασχοληθούν με τον τουριστικό κλάδο είναι λίγοι. Όμως, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο αριθμός τους βγαίνει αυξανόμενος. Το επίπεδο των υπάρχοντων υποδομών και των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι υποτυπώδες, αλλά παρατηρείται σταδιακή και αργή αλλαγή των παραγωγικών δομών της περιοχής με στροφή προς τις υπηρεσίες. Επίσης οι τουρίστες αντιμετωπίζονται από τους ντόπιους με αρκετά φιλόξενη διάθεση, αφού και αυτοί θέλουν να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές αντιλήψεις. Οι κύριοι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτές τις αλλαγές είναι οι ντόπιοι επιχειρηματίες και οι νέοι της περιοχής, οι οποίοι επιθυμούν να προσελκύσουν τουρίστες στην περιοχή τους. Σε αυτή τη πρόθεση

³ Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001

συμβάλλουν και οι εφαρμογές κάποιων προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης τοπικής ή εθνικής εμβέλειας, καθώς και η προβολή του τουριστικού πόρου της περιοχής (π.χ λίμνη, παραδοσιακός οικισμός κ.λ.π).

Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του πρώτου σταδίου τουριστικής ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού είναι τα ακόλουθα :

- Πρώτη υποτυπώδης υποδομή (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανδοχεία) σε ξενοδοχεία και επιχειρήσεις εστίασης (ταβέρνες).
- Μικρός αριθμός τουριστών που ταξιδεύουν αυτόνομα και επιθυμούν τη διαμονή σε περιοχές ήσυχες, με καθαρό περιβάλλον .
- Ανύπαρκτη διαφημιστική «εικόνα» στις τουριστικές αγορές του μαζικά οργανωμένου τουρισμού .
- Πρώτες, μικρής εμβέλειας, τουριστικές επενδύσεις από τους ντόπιους κατοίκους .

2ο Στάδιο Ανάπτυξης :

Στο στάδιο αυτό, η περιοχή αρχίζει να γίνεται γνωστή ως τουριστικός προορισμός, με αποτέλεσμα την στροφή των ντόπιων αλλά και των ξένων επιχειρηματιών προς την απασχόληση με τον τουρισμό .Επομένως αρχίζει μία έντονη κινητικότητα ,ιδιαίτερα από νέους και γυναίκες προς τα τουριστικά επαγγέλματα γεγονός που σημειώνεται με την αύξηση των επενδύσεων στον τουριστικό τομέα(καταλύματα, εστιατόρια, μέσα μεταφοράς κ.λ.π.). Η δημιουργία επαφών με τους τουρίστες έχει σαν αποτέλεσμα την υιοθέτηση των καταναλωτικών και κοινωνικών προτύπων των αστικών κέντρων από μεγάλο μέρος του ντόπιου πληθυσμού .Παράλληλα οι σχέσεις μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων γίνονται σταδιακά σχέσεις «εμπορικής συναλλαγής». Στις αλλαγές αυτές συμβάλλουν οι μεγάλες επιχειρήσεις που επιθυμούν να επενδύσουν στον τουριστικό κλάδο, οι τουριστικές επιχειρήσεις διεθνούς εμβέλειας (tour – operator), οι ντόπιοι οι οποίοι έχουν επιλέξει να ασχοληθούν αποκλειστικά με τον τουρισμό, αλλά και το κράτος με την εφαρμογή προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης και προβολής του τουριστικού προϊόντος

Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του δεύτερου σταδίου τουριστικής ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού είναι τα ακόλουθα :

- Δημιουργείται μια σύνθετη τουριστική υποδομή (εστιατόρια, μεγάλα ξενοδοχεία, μπάρ, πρακτορεία κ.λ.π)
- Πραγματοποιούνται μεγάλης εμβέλειας επενδύσεις από το κράτος και οι πρώτες σημαντικές επενδύσεις από ιδιώτες .
- Παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στη χωρική και λειτουργική οργάνωση της περιοχής ώστε να εξυπηρετούνται οι τουρίστες .
- Εμφανίζονται οι πρώτες ομάδες οργανωμένου τουρισμού που ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας υπηρεσίες .
- Η περιοχή αποκτάει διαφημιστική «εικόνα».

3ο Στάδιο Ανάπτυξης :

Στο στάδιο αυτό η περιοχή ωριμάζει ως τουριστικός προορισμός και αρχίζει να υιοθετεί τον τύπο ανάπτυξης του οργανωμένου μαζικού τουρισμού .Αυτό οδηγεί στην αστικοποίηση των κοινωνικών χαρακτηριστικών της περιοχής, το οποίο έχει σαν αποτέλεσμα την ανέγερση εκτεταμένων εγκαταστάσεων και υποδομών για την εξυπηρέτηση των αυξανόμενων αναγκών των τουριστών .Η τοπική κοινωνία αρχίζει να αισθάνεται ότι έχει χάσει τη δυνατότητα επηρεασμού και ελέγχου της τουριστικής βιομηχανίας της περιοχής .Οι ρυθμοί της ζωής, τα καταναλωτικά πρότυπα και οι αξίες αλλάζουν πλησιάζοντας την αστικοποίηση. Επιπλέον οι σχέσεις των τουριστών με τους ντόπιους γίνονται τελείως απρόσωπες .Οι παράγοντες που

συμβάλλουν σε αυτές τις αλλαγές είναι κυρίως οι τουριστικές επιχειρήσεις διεθνούς εμβέλειας (tour-operator), οι ξένοι επενδυτές και η εφαρμογή διεθνών και περιφερειακών τουριστικών πολιτικών.

Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τρίτου σταδίου τουριστικής ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού είναι τα ακόλουθα :

- Η οργανωμένη μαζική υποδομή τουρισμού του πακέτου
- Δημιουργούνται υπηρεσίες και δραστηριότητες, οι οποίες μέχρι στιγμής δεν υπήρχαν για την εξυπηρέτηση των τουριστών
- Η περιοχή μετατρέπεται σε «τουριστικό προορισμό» με διεθνής προδιαγραφές
- Έρχονται κυρίως τουρίστες με οργανωμένα πακέτα τουρισμού διακοπών μέσω των tour – operators .
- Η διαφημιστική «εικόνα» της περιοχής διεθνοποιείται και συμβάλλει στη μαζική προσέλευση τουριστών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η τουριστική ανάπτυξη επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις και αλλαγές στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον των περιοχών όπου εφαρμόζονται οι τουριστικές πολιτικές και δράσεις .

2.1 Επιπτώσεις στον οικονομικό τομέα

Όσο αφορά στην οικονομία ο τουρισμός αυξάνει την απασχόληση αφού αποτελεί τομέα έντασης εργασίας, δημιουργώντας έτσι θέσεις απασχόλησης. Πρόβλημα αποτελεί ότι ο τουρισμός ενισχύει κυρίως την εποχική απασχόληση, συνήθως κατά την θερινή περίοδο. Εντούτοις η προσφορά τουριστικών υπηρεσιών δίνει τη δυνατότητα, ιδιαίτερα σε αγροτικές περιοχές, δημιουργίας ενός συμπληρωματικού και εναλλακτικού εισοδήματος για τους κατοίκους ⁴.

Πέρα από την αύξηση των εισοδημάτων, η ανάπτυξη του τουρισμού ενισχύει τις επενδύσεις και διευρύνει την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας με αποτέλεσμα να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής, αλλά και να ενισχυθεί η τοπική οικονομία, δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη. Επιπλέον πρέπει να τονιστεί ότι ο τουρισμός αυξάνει τα φορολογικά έσοδα του κράτους, καθότι στις τουριστικές υπηρεσίες απασχολείται μεγάλος αριθμός ατόμων η πλειοψηφία των οποίων παρουσιάζουν ικανοποιητικά εισοδήματα. Συνακόλουθα, τα άτομα αυτά αυξάνουν τις καταναλωτικές τους δαπάνες, προσκομίζοντας κέρδη και για άλλους επαγγελματίες μη σχετιζόμενους με την αγορά του τουρισμού .

Παράλληλα, οι σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποιούνται για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα προκαλούν την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με την δημιουργία πολλών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό χώρο, προσδίδοντας δυναμική και έντονη επιχειρηματικότητα αλλά και έσοδα από τη φορολογία για το κράτος. Κρίνεται επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι ο τουρισμός προκαλεί θετική επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών, λόγω των συναλλαγματικών εισροών που έρχονται στη χώρα που λειτουργεί ως τουριστικός προορισμός .

2.2 Επιπτώσεις στον κοινωνικό τομέα

Ο τουρισμός επηρεάζει άμεσα και την κοινωνία και τον πολιτισμό της, αφού προκαλεί αλλαγές στην κοινωνική δομή της τοπικής κοινωνίας, ιδιαίτερα στις νησιωτικές και ορεινές περιοχές, όπου διαμορφώνεται μια νέου τύπου δομή, με τον τουρισμό να κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα ⁵.

Επίσης, ο τουρισμός οδηγεί σε έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού περιοχών που λειτουργούν ως τουριστικοί προορισμοί , εγκαταλείπει το επάγγελμα που δραστηριοποιούνταν και εντάσσεται στις υπηρεσίες του τουριστικού κλάδου. Μάλιστα η κινητικότητα αυτή είναι αρκετά εντονότερη στους νέους και στις γυναίκες, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπονται παραδοσιακοί κλάδοι όπως η

⁴ Η περίπτωση αυτή εφαρμόζεται κυρίως στον αγροτουρισμό, κατά τον οποίο συνδυάζεται η παροχή τουριστικών υπηρεσιών στην ύπαιθρο, αλλά και η εργασία στο αγρόκτημα-τουριστικό κατάλυμα.

⁵ Τσάρτας, 1996

κτηνοτροφία και η γεωργία στις περιοχές της υπαίθρου. Επιπρόσθετα κοινωνική επίπτωση του τουρισμού αποτελεί η δυνατότητα επικοινωνίας των ντόπιων με τους τουρίστες, με αποτέλεσμα την ανταλλαγή απόψεων, αλλά και την προβολή του τοπικού πολιτισμού, των εθίμων και των παραδόσεων και γενικότερα την καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ τους.

2.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον

Η τουριστική ανάπτυξη προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις και στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της ανάγκης επέκτασης της στο χώρο της υπαίθρου, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των τουριστών. Μάλιστα οι επιπτώσεις αυτές είναι πολύ πιο έντονες σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, όπως υδροβιότοπους, παραθαλάσσιες και ορεινές περιοχές. Συγκεκριμένα παρατηρούνται συγκρούσεις και διαφωνίες για τις χρήσεις γης, με την οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο απαιτείται να μείνει ανεπηρέαστο. Μάλιστα, τίθεται έντονα το ζήτημα του προσδιορισμού της φέρουσας τουριστικής ικανότητας μιας περιοχής, προκειμένου να αποτραπεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση. Τα φαινόμενα αυτά έχουν παρατηρηθεί ιδίως τα τελευταία χρόνια με τη μαζική μορφή που έχει πάρει ο τουρισμός. Χαρακτηριστικά φαινόμενα υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος από την τουριστική δραστηριότητα είναι: η απώλεια σημαντικών εκτάσεων της υπαίθρου, η καταστροφή βιοτόπων, η αλλοίωση του τοπίου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η ρύπανση των υδάτων, η αύξηση της ποσότητας των απορριμμάτων και αποβλήτων και το πρόβλημα της διαχείρισής τους κ.α. Ιδιαίτερα στις παράκτιες περιοχές, όπου ο τουρισμός παρουσιάζει πολλαπλάσια ένταση, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι ακόμη μεγαλύτερες.

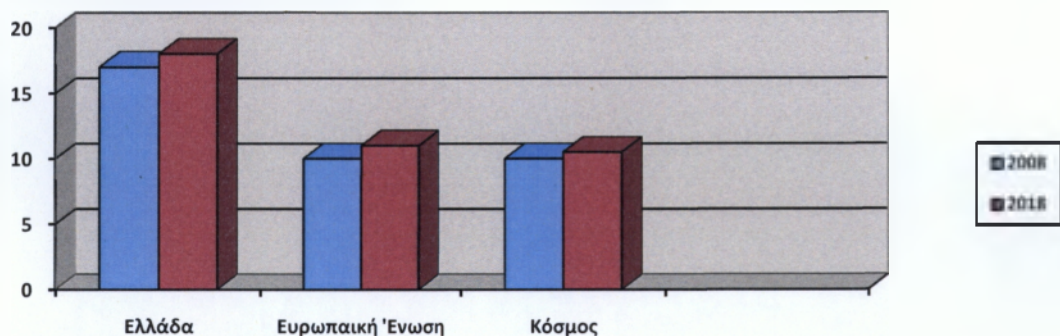
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

3.1 Η Τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τις νεότερες αναλύσεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών (WTTC) για το έτος 2008 και βάσει της μεθοδολογίας των Δορυφορικών Λογαριασμών του τουρισμού (*Travel & Tourism Satellite Accounts*), ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας προβλέπεται ότι θα καλύψει το 17,2% (€37.3 δις.) του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας το 2008, ενώ υπολογίζεται ότι το εν λόγω ποσοστό θα αυξηθεί σε 18,0% (€69.6 δις.) μέχρι το 2018. Σύμφωνα με τον ίδιο φορέα, το 2008 η απασχόληση από το τουριστικό τομέα προβλέπεται να ανέλθει στο ύψος των 963 χιλ. θέσεων εργασίας (20,9% της συνολικής απασχόλησης), ενώ αναμένεται να φτάσει τις 1.349.000 θέσεις εργασίας το 2018 (21,9% της συνολικής απασχόλησης). Στο Διάγραμμα 1 παρουσιάζεται το ποσοστό του ΑΕΠ που καταλαμβάνει ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας στην Ελλάδα (2008, πρόβλεψη 2018), σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον υπόλοιπο κόσμο όπως προκύπτει από το WTTC.

Διάγραμμα 1: Ποσοστό του ΑΕΠ που καταλαμβάνει ο Τουριστικός και Ταξιδιωτικός Τομέας (2008, 2018)

ΠΗΓΗ: WTTC

Αν και ο τουρισμός δεν αποτελεί φαινόμενο των τελευταίων μόνο δεκαετιών, αυτό που και το είδος των τουριστικών υπηρεσιών, η οργάνωση και λειτουργία των επιχειρήσεων που προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες και η έμφαση που έχει δοθεί στην τουριστική βιομηχανία, τόσο από κρατικής πλευράς όσο και από πλευράς ιδιωτών επιχειρηματιών.

Ο τουρισμός είναι ένα πολυδιάστατο οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, που συμβαίνει όταν τα άτομα αλλάζουν φυσικό περιβάλλον και ρυθμούς ζωής με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχοσωματικών και πνευματικών τους αναγκών. Με τον όρο «Τουρισμός» σήμερα νοείται η πολυσύνθετη εκείνη επιχειρηματική δραστηριότητα της μεταφοράς, διαμονής, εξυπηρέτησης και διασκέδασης των τουριστών. Είναι μια τεράστια βιομηχανία, συνισταμένες της οποίας είναι:

- Οι καταλυματικές μονάδες π.χ. ξενοδοχεία, μοτέλ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, διαμερίσματα, ξενώνες κλπ.

- Οι **επισιτιστικές μονάδες**, οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες διατροφής των ταξιδιωτών, όπως είναι τα εστιατόρια, οι ταβέρνες, τα μπαρ, τα εστιατόρια γρήγορης εξυπηρέτησης (fast food) κλπ.
- Οι **επιχειρήσεις μεταφοράς**, οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες μετακίνησης των ταξιδιωτών, όπως είναι οι αεροπορικές και οι ναυτιλιακές εταιρείες, οι εταιρείες μεταφοράς επί χερσαίου εδάφους (τρένα, λεωφορεία).
- Τα **τουριστικά/ταξιδιωτικά γραφεία**. Οι οικονομικές μονάδες που περιλαμβάνονται στο τμήμα αυτό είναι εγκατεστημένες στο σημείο που ξεκινά ο ταξιδιώτης (τόπος προέλευσης) και στον τόπο του προορισμού του. Ο ταξιδιωτικός πράκτορας δίνει απαντήσεις στις ερωτήσεις που ενδεχομένως να έχει ο ταξιδιώτης και ενεργεί για λογαριασμό του όσον αφορά στο σχεδιασμό του ταξιδιού και στις απαραίτητες εκ των προτέρων ενέργειες που πρέπει να γίνουν (π.χ. κράτηση εισιτηρίου και καταλύματος, έκδοση εισιτηρίων και διαβατηρίων, άδειες παραμονής, εξασφάλιση ενοικιαζόμενου αυτοκινήτου, λοιπές μετακινήσεις κλπ.).
- Οι **μονάδες-εγκαταστάσεις αναψυχής**. Ο συγκεκριμένος τομέας αποτελείται από ένα συνδυασμό επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων, π.χ. πάρκα και ειδικά διαμορφωμένοι φυσικοί χώροι για αναψυχή (θεματικά πάρκα, υδροπάρκα, γήπεδα γκολφ), χιονοδρομικά κέντρα, εκδρομές, πολιτιστικές εκδηλώσεις κλπ.
- **Διάφορες άλλες επιχειρήσεις**, οι οποίες ικανοποιούν δευτερεύουσες ανάγκες των ταξιδιωτών, όπως π.χ. καταστήματα που πωλούν διάφορα είδη εθνικού ή τοπικού χαρακτήρα ως αναμνηστικά (souvenirs), καταστήματα φωτογραφικών ειδών και εμφάνιση φιλμ κλπ.
- **Ο κλάδος της διάθεσης τροφίμων**, που περιλαμβάνει την δραστηριότητα των επιχειρήσεων που εστιάζονται στην προετοιμασία και το σερβίρισμα φαγητών και ποτών εκτός οικίας.
- **Ο κλάδος της ενοικίασης αυτοκινήτων**, που περιλαμβάνει μεγάλες διεθνείς και μικρές τοπικές ανεξάρτητες εταιρείες.

Πέραν των προϊόντων και των υπηρεσιών των παραπάνω τομέων, οι τουρίστες κάνουν χρήση αγαθών και υπηρεσιών που κατά κύριο λόγο παρέχονται στους κατοίκους των περιοχών που επισκέπτονται όπως π.χ. ταχυδρομεία, πρακτορεία τύπου, κομμωτήρια, κινηματοθέατρα, καταστήματα πώλησης τροφίμων κλπ.

Οι δύο βασικοί πόλοι του τουριστικού κυκλώματος είναι οι **τουρίστες** και τα **καταλύματα** προς τα οποία πρόκειται να μετακινηθούν. Τα καταλύματα και οι συμπληρωματικές υπηρεσίες διαμορφώνουν το **τουριστικό προϊόν** που προσφέρει ο προορισμός. Συγκεκριμένα τα πέντε κύρια συστατικά που συνθέτουν το συνολικό **τουριστικό προϊόν** είναι τα εξής :

- 1) Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι έλξης,
- 2) Οι διευκολύνσεις του τόπου προορισμού, δηλαδή τα καταλύματα, τα εστιατόρια, τα μαγαζιά, τα μέσα μεταφοράς κλπ.
- 3) Η προσπελασιμότητα του τόπου, που σχετίζεται με το πόσο εύκολα, γρήγορα και οικονομικά μπορεί να φτάσει ο τουρίστας στο προορισμό του,
- 4) Η εικόνα του τόπου προορισμού, που εκφράζει τις παραστάσεις που διαμορφώνουν οι άνθρωποι αναφορικά με το τι θα δουν και τι θα κάνουν εκεί που θα πάνε και

5) η τιμή του τουριστικού προϊόντος, δηλαδή το συνολικό κόστος της μετακίνησης, διαμονής, διατροφής και συμμετοχής σε δραστηριότητες.

Οι «μεμονωμένοι» τουρίστες (όσοι ταξιδεύουν εκτός γκρουπ), επιλέγουν οι ίδιοι το κατάλυμα στο οποίο πρόκειται να διαμείνουν, οι δε συμπληρωματικές υπηρεσίες επιλέγονται συνήθως κατά τη διάρκεια της παραμονής στον τόπο του προορισμού. Αντίθετα, οι τουρίστες που μετακινούνται ομαδικώς, καταφεύγουν στις υπηρεσίες κάποιου ταξιδιωτικού γραφείου. Ο τουριστικός πράκτορας διαμορφώνει ένα προϊόν γνωστό ως **τουριστικό πακέτο**, το οποίο περιλαμβάνει τις υπηρεσίες μεταφοράς, διαμονής, ημιδιατροφής ή πλήρους διατροφής, ενώ συχνά συμπληρώνεται και με υπηρεσίες ψυχαγωγίας και ξενάγησης. Η ευθύνη της επιλογής των επιμέρους υπηρεσιών που συνθέτουν το πακέτο ανήκει στον τουριστικό πράκτορα, καθώς ο τουρίστας αγοράζει ένα ολοκληρωμένο, αλλά και παράλληλα τυποποιημένο προϊόν και σε συγκεκριμένη τιμή.

Στην τουριστική βιομηχανία, το δίκτυο διανομής μέσω του οποίου, το τουριστικό πακέτο φτάνει στο τελικό καταναλωτή, περιλαμβάνει τους προμηθευτές τουριστικού προϊόντος/υπηρεσίας (αερομεταφορικές, καταλυματικές και άλλες επιχειρήσεις), τους “χονδρέμπορους” ταξιδιωτικών υπηρεσιών (tour operators), τους ταξιδιωτικούς πράκτορες (τουριστικά γραφεία) που λειτουργούν ως λιανέμποροι και τους πελάτες – ταξιδιώτες. Οι προμηθευτές τουριστικών υπηρεσιών πουλούν τα προϊόντα τους στους “χονδρέμπορους” τουριστικών υπηρεσιών (tour operators), οι οποίοι τα συνδυάζουν δημιουργώντας τα τουριστικά πακέτα. Αυτά τα πωλούν στους ταξιδιωτικούς πράκτορες, οι οποίοι τα προωθούν στους ταξιδιώτες. Σήμερα πολλοί tour operators καθετοποιούν τις δραστηριότητες τους και προσφέρουν απευθείας τα τουριστικά πακέτα στους καταναλωτές μέσω δικών τους τουριστικών γραφείων.

Στη σημερινή εποχή της πλήρους πληροφόρησης, ο τουρίστας δεν είναι πλέον υποχρεωμένος να καταφύγει στις υπηρεσίες κάποιου ταξιδιωτικού γραφείου. Μέσω του διαδικτύου (Internet) μπορεί να επιλέξει το ξενοδοχείο της αρεσκείας του, το μέσο μεταφοράς που επιθυμεί, καθώς και πλήθος άλλων συμπληρωματικών υπηρεσιών με αποτέλεσμα ο κάθε πελάτης να διαμορφώνει το δικό του τουριστικό πακέτο. Από την άλλη πλευρά, όλο και περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις διατηρούν τις δικές τους ιστοσελίδες (sites) και κατά συνέπεια το τουριστικό προϊόν μορφοποιείται και προβάλλεται στον κυβερνοχώρο. Με τον τρόπο αυτό εκτιμάται ότι ενισχύεται ο ρόλος του καταλύματος στην τουριστική βιομηχανία, ενώ ο υποψήφιος τουρίστας αποκτά τη δυνατότητα να επικοινωνεί απ’ ευθείας με τους παραγωγούς τουριστικών υπηρεσιών.

3.2 Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης⁶ είναι:

- η ετερογένεια, καθώς διαφορετικοί κλάδοι εμπλέκονται στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων που επιδιώκει να καταναλώσει ο τουρίστας,
- η εποχικότητα, που χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό τη ζήτηση για το ελληνικό τουριστικό προϊόν,
- η ελαστικότητα (η τουριστική ζήτηση είναι κατά κανόνα ελαστική ως προς το εισόδημα και σχετικώς ανελαστική ως προς την τιμή),
- η εναλλακτικότητα της φύσης, με την έννοια ότι η ζήτηση για τουρισμό επηρεάζεται από τις πολιτιστικές και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε έναν προορισμό.

⁶ Στοιχεία χρησιμοποιούνται από την έκθεση για την Τουριστική Οικονομική και Ελληνική Τουριστική Οικονομία στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal. (Ιούλιος 2006)

Η τουριστική ζήτηση διακρίνεται **α)** σε ζήτηση προερχόμενη από τα νοικοκυριά (καταναλωτική ζήτηση, που εκφράζεται με την αγορά μεμονωμένων τουρ. πακέτων) **β)** σε ζήτηση προερχόμενη από το δημόσιο (καταναλωτική και επενδυτική, που σκοπό έχει την παροχή δημόσιων τουριστικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των τουριστών) και **γ)** σε ζήτηση προερχόμενη από τις επιχειρήσεις που ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες μέσα στο τουρ. κύκλωμα (πρακτορεία ταξιδιών, γραφεία ενοικίασης οχημάτων) και από τις επιχειρήσεις που βρίσκονται εκτός τουριστικού κυκλώματος.

Συνολικά η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες επηρεάζεται από πλήθος παραγόντων. Οι πιο σημαντικοί είναι τα δημογραφικά και κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά των τουριστών, τα κίνητρα τους, η χώρα προέλευσής τους, το επίπεδο του εισοδήματος, οι προσδοκίες και η εικόνα που διαμορφώνουν για τον τουριστικό προορισμό και η ικανοποίηση που λαμβάνουν από την αντίστοιχη προσφορά των τουριστικών υπηρεσιών. Επίσης παράγοντες που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την συνολική ζήτηση προέρχονται και από το συνολικό τουριστικό κύκλωμα, όπως οι τιμές των τουριστικών προϊόντων, ο αριθμός των αφίξεων των τουριστών σε ένα μέρος, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων, ο τύπος και οι υπηρεσίες των καταλυμάτων, τα μεταφορικά μέσα αλλά και οικονομικοί παράγοντες όπως η συναλλαγματική ισοτιμία. Μάλιστα σύμφωνα με τον ΗΑΤΤΑ, οι νέες τάσεις της τουριστικής αγοράς και οι συνεχείς εξελίξεις στο τουριστικό κλάδο, όπως η αλλαγή στο καθεστώς των αερομεταφορών, τα νέα κανάλια διανομής και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών μεταβάλλουν όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά την ζήτηση.

Το μέγεθος της τουριστικής κίνησης της χώρας και ειδικότερα το μέγεθος του εισερχόμενου, του εσωτερικού και του εξερχόμενου τουρισμού, διαμορφώνουν τη ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες. Στη συνέχεια παρατίθενται στατιστικά στοιχεία κυρίως του εισερχόμενου αλλά και του εξερχόμενου τουρισμού.

1. Αφίξεις τουριστών

Αύξηση κατά 8,5% παρουσίασε ο αριθμός των αφίξεων των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας το 2007 σε σχέση με το 2006. Ειδικότερα, όπως φαίνεται από τα στοιχεία της Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε. (πίνακας 1), το 2007 αφίχθησαν στην Ελλάδα συνολικά 18,8 εκατ. Αλλοδαποί τουρίστες έναντι 17,3 εκατ. το 2006. Θα πρέπει να διευκρινιστεί στο σημείο αυτό ότι στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών έχουν καταγραφεί και οικονομικοί μετανάστες που διαμένουν στην Ελλάδα και διέρχονται κατά καιρούς από τα σύνορα της χώρας. Οι περισσότεροι εξ αυτών είναι Αλβανοί ο αριθμός αφίξεων των οποίων ανήλθε το 2007 σε 1,8 εκατ. (στοιχεία ΕΣΥΕ).

Πίνακας 1: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα (2000-2007)

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ
2000	13.567.453
2001	14.678.688
2002	14.918.177
2003	14.784.560
2004	14.267.420
2005	15.449.133
2006	17.283.910
2007	18.754.593

ΠΗΓΗ : Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε

Η πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα μας επιλέγει το αεροπλάνο ως μέσο μεταφοράς και ειδικότερα τις ναυλωμένες πτήσεις (charter). Συγκεκριμένα, το 2007 σύμφωνα με τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα 2. Το 64% του συνολικού αριθμού των τουριστών που έφθασαν στην Ελλάδα ταξίδεψαν αεροπορικά.

Πίνακας 2: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά σταθμό εισόδου (2004-2007)

Σταθμός Εισόδου	2004	2005	2006	2007
Αεροπορικός				
ΑΘΗΝΩΝ	3.150.467	3.455.942	3.698.953	3.872.156
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	454.858	437.791	466.821	475.146
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.765.164	1.827.766	2.063.030	2.087.144
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	596.509	646.634	736.873	770.791
ΚΑΒΑΛΑΣ	92.248	68.618	74.365	80.222
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	783.492	797.407	828.740	839.460
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	150.412	138.323	160.902	158.729
ΚΩ	588.854	574.785	649.526	681.313
ΜΥΚΟΝΟΥ	86.485	99.266	99.960	103.086
ΡΟΔΟΥ	1.098.862	1.118.920	1.291.429	1.384.902
ΣΑΜΟΥ	117.377	114.008	128.888	133.290
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ	142.001	156.904	178.027	192.018
ΣΚΙΑΘΟΥ	119.085	113.470	116.068	120.163
ΧΑΝΙΩΝ	482.627	492.747	637.073	678.510
ΛΟΙΠΟΙ	345.381	383.664	378.472	424.292
ΣΥΝΟΛΟ	9.973.822	10.426.245	11.509.127	12.001.222
Συδηραδρομικός				
ΔΙΚΑΙΩΝ	4.141	8.779	8.471	9.250
ΕΙΔΟΜΕΝΗΣ	24.113	23.722	24.732	22.134
Ν. ΚΑΥΚΑΣΟΥ	6	0	0	0
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	59.983	65.258	37.412	54.593
ΠΥΘΙΟΥ	3.369	6.170	8.494	9.354
ΣΥΝΟΛΟ	91.612	103.929	79.109	95.331
Θαλασσίος				
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	11.989	9.484
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	116.413	129.260	193.800	230.892
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	6.026	3.628	6.609	1.788
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	26.497	28.067	35.438	36.723
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	42.774	43.756	111.746	143.884
ΠΑΤΡΩΝ	204.602	305.431	456.344	415.207
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	29.761	23.810	11.629	5.167
ΡΟΔΟΥ	51.854	92.173	88.932	128.990
ΛΟΙΠΟΙ	77.286	133.704	93.289	94.227
ΣΥΝΟΛΟ	555.213	759.829	1.009.776	1.066.359
Οδικός				
ΔΟΙΡΑΝΗΣ	72.286	50.612	42.234	44.811
ΕΥΖΩΝΩΝ	538.056	617.677	727.606	806.637
ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ	699.152	750.780	887.905	1.029.490
ΚΑΣΤΑΝΕΩΝ	22.170	18.669	15.860	16.960
ΚΗΠΩΝ	138.351	126.226	149.068	131.338
ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗΣ	404.701	584.569	549.296	647.322
ΝΙΚΗΣ	138.584	129.803	144.177	145.322
ΟΡΜΕΝΙΟΥ	94.744	116.651	122.174	295.880
ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	583.978	591.475	802.884	1.168.522
ΣΑΓΙΑΔΑΣ	0	0	0	67.956
ΣΥΝΟΛΟ	2.691.982	2.986.462	3.441.204	4.354.879
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	954.791	1.172.668	1.244.694	1.236.802
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	14.267.420	15.449.133	17.283.910	18.754.593

Πηγή: Γ.Γ.Ε.Σ.Υ.Ε.

Οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα κατά σταθμό εισόδου αλλά και κατά μήνα, παρουσιάζονται στους πίνακες 3 και 4.

Πίνακας 3: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μήνα (2003-2007)

Μήνας	2003	2004	2005	2006	2007
Ιανουάριος	275.848	316.698	445.903	479.702	804.382
Φεβρουάριος	321.007	362.653	329.769	372.637	638.007
Μάρτιος	431.771	465.302	613.139	595.735	699.646
Απρίλιος	761.160	811.997	729.473	940.513	1.080.147
Μάιος	1.545.849	1.603.170	1.682.203	1.756.644	1.883.915
Ιούνιος	1.948.852	1.757.922	1.833.044	2.126.165	2.312.456
Ιούλιος	2.461.413	2.280.668	2.516.710	2.796.009	2.865.676
Αύγουστος	2.457.618	2.299.559	2.366.426	2.733.292	3.015.094
Σεπτέμβριος	1.901.954	1.743.714	1.888.069	2.129.874	1.991.219
Οκτώβριος	1.092.277	945.210	1.045.449	1.191.843	1.202.803
Νοέμβριος	371.287	349.628	395.548	416.730	477.445
Δεκέμβριος	400.357	376.108	430.732	500.072	547.001
Σύνολο	13.969.393	13.312.629	14.276.465	16.039.216	17.517.791

Αφίξεις αεροπορικών, σιδηροδρομικών, θαλασσιών και οδικών (χωρίς κρουαζιέρες)

Πηγή: Γ. Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2007, στο αεροδρόμιο της Αθήνας αφίχθηκε το 32,3% του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων, ενώ το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί την κυριότερη θαλασσια πύλη εισόδου στη χώρα, με μερίδιο 38,9% επί του συνολικού αριθμού θαλασσιών αφίξεων. Τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο συγκεντρώνεται περισσότερο από το ήμισυ του συνόλου των αφίξεων στη χώρα μας.

Στον πίνακα 4 παρουσιάζεται η εξέλιξη των τουριστικών εσόδων για την περίοδο 2001-2007 καθώς και για το πρώτο 3μηνο του 2008.

Πίνακας 4: Ύψος τουριστικών εσόδων (2001-2007)

Έτος	Τουριστικές Εισπράξεις (€εκπ.)	Ρυθμός Μεταβολής (%)
2001	10.579,9	
2002	10.284,7	-2,8
2003	9.460,1	-8,0
2004	10.347,8	+9,4
2005	10.729,5	+4,7
2006	11.356,7	+5,8
2007	11.319,2	-0,3
2008 (1 ^ο 3μηνο)	586,2	
2007 (1 ^ο 3μηνο)	544,0	-7,2

Σημείωση: τα στατιστικά στοιχεία από το Μάιο του 2002 βασίζονται σε νέα μεθοδολογία η οποία βασίζεται σε δημοσκοπητική πλέον έρευνα («έρευνα συνόρων») και όχι σε στοιχεία που ανακοινωνούν οι τράπεζες. Κατό συνέπεια, το νέο στοιχείο δεν είναι απολύτως συγκρίσιμο με αυτά των προηγούμενων περιόδων.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Όπως προκύπτει από τα συγκεκριμένα στοιχεία, τα τουριστικά έσοδα παρουσίασαν οριακή μείωση το 2007 σε σχέση με το 2006. Οι δύο σημαντικότερες

αγορές για το ελληνικό τουριστικό προϊόν κατά τα τελευταία χρόνια, είναι το Ην. Βασίλειο και η Γερμανία (πίνακας 5).

Πίνακας 5: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά χώρα προέλευσης (2000-2007)

Κράτη	Έτος								Ρυθμός Μεταβολής %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2006/05	2007/06
Ην. Βασίλειο	2.772.256	2.932.342	2.858.360	3.008.382	2.869.737	2.718.721	2.615.836	2.618.542	-3,8	0,1
Γερμανία	2.395.185	2.345.440	2.510.849	2.267.063	2.189.222	2.241.942	2.267.961	2.264.332	1,2	-0,2
Ιταλία	823.245	889.925	805.008	865.730	898.208	1.128.506	1.187.598	1.157.081	5,2	-2,6
Γαλλία	602.353	726.816	735.568	714.821	621.407	676.658	712.131	756.105	5,2	6,2
Ολλανδία	655.285	715.926	721.413	635.882	611.990	666.287	782.154	828.185	17,4	5,9
Σουηδία	485.749	516.857	465.772	352.905	334.150	316.042	428.334	449.312	35,5	4,9
Αυστρία	474.996	495.928	461.672	443.595	440.391	464.470	492.921	490.320	6,1	-0,5
Δανία	338.603	365.847	342.966	294.076	282.340	288.858	325.472	334.961	12,7	2,9
Η.Π.Α.	218.731	164.689	146.754	148.751	161.398	205.656	358.624	380.611	74,4	6,1
Λοιπά κράτη	4.329.142	4.903.564	5.131.637	5.238.188	4.903.786	5.569.325	6.858.185	8.238.342	23,1	20,1
Κρουαζιέρες	471.908	621.354	738.178	815.167	954.791	1.172.668	1.244.694	1.236.802	6,1	-0,6
Σύνολο	13.567.453	14.678.688	14.918.177	14.784.560	14.267.420	15.449.133	17.283.910	18.754.593	11,9	8,5

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

Συγκεκριμένα, το 2007 στη χώρα μας αφίχθησαν 2,6 εκατ. βρετανοί και 2,2 εκατ. γερμανοί τουρίστες, καταλαμβάνοντας από κοινού μερίδιο 26% επί του συνόλου των αφίξεων. Οι χώρες της Ε.Ε. (συμπεριλαμβάνονται η Βουλγαρία και Ρουμανία από το 2007) κάλυψαν το 67,7% των συνολικών αφίξεων (πίνακας 6).

Πίνακας 6: Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά γεωγραφική περιοχή προέλευσης (2000-2007)

Περιοχή	Έτος								Ρυθμός Μεταβολής %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2006/05	2007/06
Σύνολο Ε.Ε.	9.219.271	9.817.550	9.637.540	9.324.485	9.000.493	9.634.177	10.579.368	12.700.368	9,8	20,0
Ευρώπη	12.214.964	13.228.103	13.375.590	13.223.282	12.323.974	13.279.429	14.784.309	16.244.141	11,3	9,9
Ασία	451.816	467.761	470.429	424.538	634.771	555.657	564.529	529.940	1,6	-6,1
Αφρική	60.955	58.104	52.800	44.192	49.165	54.686	67.365	61.130	23,2	-9,3
Αμερική	300.123	231.675	217.369	219.391	236.274	297.189	513.402	579.607	72,8	12,9
Ωκεανία	67.597	71.688	63.811	57.990	68.445	89.504	109.611	102.973	22,5	-6,1
Λοιπές περιοχές και κρουαζιέρες	471.908	621.357	738.178	815.167	954.791	1.172.668	1.244.694	1.236.802	6,1	-0,6
Σύνολο	13.567.453	14.678.688	14.918.177	14.784.560	14.267.420	15.449.133	17.283.910	18.754.593	11,9	8,5

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

2. Διανυκτερεύσεις στα Ξενοδοχειακά Καταλύματα

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα 8, αύξηση κατά 13% παρουσιάζουν οι συνολικές διανυκτερεύσεις στα διάφορα ξενοδοχειακά

καταλύματα της χώρας το 2007 σε σχέση με το 2006, έναντι αύξησης 5% το 2006/05. Οι αλλοδαποί τουρίστες αποτελούν τη βασικότερη κατηγορία πελατών των ελληνικών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, καθώς αντιπροσωπεύουν το 74% των συνολικών διανυκτερεύσεων για το 2007 (πίνακας 7).

Πίνακας 7: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών & ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα (2000-2007)

Κατηγορία	Έτος								Ρυθμός Μεταβολής %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2006/05	2007/06
Αλλοδαποί	46.636.293	44.630.211	41.788.268	40.407.463	38.309.783	40.074.798	42.458.767	47.410.260	5,9	11,7
Ημεδαποί	14.666.610	14.202.444	14.052.343	14.094.641	13.280.010	13.942.458	14.248.961	16.675.264	2,2	17,0
Σύνολο	61.302.903	58.832.656	55.840.611	54.502.104	51.589.793	54.017.256	56.707.728	64.085.524	5,0	13,0
Μέση ετήσια πληρότητα	65,0%	62,7%	61,7%	60,7%	55,6%	58,6%	59,8%	57,0%	-	-

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 8: Διανυκτερεύσεις και πληρότητες ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2000-2007)

Έτος	Σύνολο Διανυκτερεύσεων	Πληρότητα (%)
2000	61.302.903	65,0
2001	58.832.656	62,7
2002	55.840.611	61,7
2003	54.502.104	60,7
2004	51.589.793	55,6
2005	54.017.256	58,6
2006	56.707.728	59,8
2007	64.085.254	57,0

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

Από πλευράς κατανομής των συνολικών διανυκτερεύσεων ανά μήνα (πίνακας 9), έντονος είναι ο παράγον της εποχικότητας, καθώς οι μήνες Ιούλιος, Αύγουστος και Σεπτέμβριος συγκεντρώνουν το 55% του συνόλου των διανυκτερεύσεων κατά το 2007.

Πίνακας 9: Κατανομή συνολικών διανυκτερεύσεων ανά μήνα σε ξενοδοχειακά καταλύματα (2000-2007)

Μήνας	Έτος								Μεταβολή 2007/06	Πληροπτα κλιτών 2007**
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*		
Ιανουάριος	1.083.022	1.066.001	913.411	986.131	828.045	874.129	939.764	1.022.869	8,8%	25,3%
Φεβρουάριος	1.152.805	1.137.988	1.003.082	985.777	941.875	906.514	977.249	1.086.544	11,2%	29,5%
Μάρτιος	1.482.823	1.526.677	1.475.066	1.348.094	1.335.518	1.380.680	1.337.120	1.521.088	13,8%	32,4%
Απρίλιος	3.120.457	3.012.906	2.423.380	2.685.399	2.410.283	2.129.205	2.577.378	2.659.982	3,2%	31,6%
Μάιος	6.662.277	6.385.425	6.069.677	5.424.275	5.372.503	5.950.420	5.656.578	6.568.724	16,1%	48,2%
Ιούνιος	8.363.722	8.257.981	7.738.095	7.593.489	7.119.145	7.526.953	8.111.866	9.548.091	17,7%	64,3%
Ιούλιος	10.693.171	10.313.584	9.932.043	9.995.376	9.336.683	9.990.975	10.977.685	12.664.061	15,4%	76,2%
Αύγουστος	12.240.681	11.497.461	11.115.870	11.153.954	10.519.460	11.357.584	11.921.729	13.939.301	16,9%	81,4%
Σεπτέμβριος	8.875.517	8.771.986	8.514.484	7.644.668	7.631.829	8.145.285	8.679.299	9.386.100	8,1%	66,9%
Οκτώβριος	5.296.163	4.591.233	4.524.496	4.404.311	4.019.113	4.154.175	4.303.790	4.330.906	0,6%	41,0%
Νοέμβριος	1.238.787	1.246.733	1.185.872	1.150.945	1.097.656	1.075.741	1.214.162	1.411.011	16,2%	31,5%
Δεκέμβριος	1.120.278	1.024.681	945.133	1.129.685	977.683	925.595	1.099.931	1.281.559	16,5%	31,7%
Σύνολο	61.302.903	58.832.656	55.840.611	54.502.104	51.589.793	54.017.256	57.796.551	65.420.236	13,2%	57,0%

* συμπεριλαμβάνονται και οι διανυκτερεύσεις σε κάμπινγκ

** δεν λαμβάνονται υπόψη τα κάμπινγκς

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

Σχετικά με την κατανομή των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών κατά γεωγραφική περιφέρεια για το 2007 (πίνακας 11), η περιφέρεια της Κρήτης συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό διανυκτερεύσεων με μερίδιο 29,8% επί του συνόλου, ενώ όσον αφορά την κατανομή των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών (πίνακας 10), το μεγαλύτερο αριθμό διανυκτερεύσεων συγκεντρώνει η Αττική με μερίδιο 16,1% επί του συνόλου.

Πίνακας 10 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά γεωγραφική περιφέρεια (2000-2007)

Περιφέρεια	Έτος								Ρυθμός Μεταβολής %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2006/05	2007/06
Αττική	2.844.532	2.670.886	2.533.012	2.368.184	2.207.327	2.130.693	2.273.593	2.681.218	6,7	17,9
Κεντρική Μακεδονία	2.007.001	1.882.803	1.775.183	1.865.114	1.811.085	2.048.586	2.268.246	2.592.905	10,7	14,3
Νότιο Αιγαίο	1.518.445	1.417.935	1.463.958	1.449.943	1.408.595	1.442.633	1.222.941	1.516.775	-15,2	24,0
Πελοπόννησος	1.166.033	1.195.173	1.149.288	1.270.742	1.264.130	1.257.888	1.281.184	1.520.832	1,9	18,7
Θεσσαλία	1.083.601	1.099.599	1.108.798	1.123.441	1.020.480	1.212.812	1.184.724	1.274.587	-2,3	7,6
Στερεά Ελλάδα	919.565	831.087	883.336	856.839	868.168	831.250	883.466	1.161.065	6,3	31,4
Αν. Μακεδονία & Θράκη	1.040.682	953.394	1.058.191	961.265	949.228	955.274	934.455	1.009.372	-2,2	8,0
Δυτική Ελλάδα	791.111	746.173	768.639	832.940	824.836	733.353	900.439	1.003.960	22,8	11,5
Ιόνιοι Νήσοι	858.666	920.778	965.922	1.002.535	631.255	996.550	956.853	1.159.962	-4,0	21,2
Κρήτη	815.666	912.286	891.881	840.420	977.844	960.879	906.788	1.158.524	-5,6	27,8
Ηπείρος	704.281	673.043	620.026	651.168	469.967	529.834	575.896	667.439	8,7	15,9
Βόρειο Αιγαίο	566.588	550.600	514.316	539.029	533.642	519.401	524.187	581.133	0,9	10,9
Δυτική Μακεδονία	350.640	348.688	329.793	333.021	313.453	323.305	336.189	347.492	4,0	3,4
Σύνολο	14.666.610	14.202.445	14.052.343	14.094.641	13.280.010	13.942.458	14.248.961	16.675.264	2,2	17,0

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

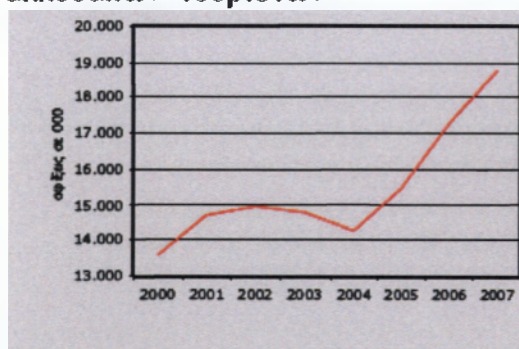
Πίνακας 11: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά γεωγραφική περιφέρεια (2000-2007)

Περιφέρεια	Έτος								Ρυθμός Μεταβολής %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2006/05	2007/06
Αττική	5.147.693	4.435.057	3.793.668	3.442.242	3.652.329	3.957.594	4.457.085	4.967.826	12,6	11,5
Κεντρική Μακεδονία	3.140.095	2.627.390	2.191.440	1.958.989	2.420.728	2.900.877	3.448.608	4.150.666	18,9	20,4
Νότιο Αιγαίο	15.978.473	15.255.041	13.610.486	13.521.203	12.275.847	11.278.295	11.929.197	13.124.032	5,8	10,0
Πελοπόννησος	929.299	1.023.385	853.118	1.033.539	784.660	1.033.282	776.744	938.603	-24,8	20,8
Θεσσαλία	641.285	690.983	698.449	606.495	498.631	684.338	585.784	621.918	-14,4	6,2
Στερεά Ελλάδα	579.463	534.151	548.389	577.936	378.805	492.085	481.259	530.958	-2,2	10,3
Αν. Μακεδονία & Θράκη	420.280	544.343	537.179	529.559	443.343	456.756	495.626	539.652	8,5	8,9
Δυτική Ελλάδα	650.388	623.375	591.672	669.301	522.026	538.643	510.675	859.259	-5,2	68,3
Ίονιοι Νήσοι	5.772.924	5.526.214	5.738.742	5.342.389	3.835.035	5.966.265	5.958.478	6.223.687	-0,1	4,5
Κρήτη	11.641.701	11.675.724	11.424.953	11.169.804	12.175.266	11.529.448	12.552.750	14.144.708	8,9	12,7
Ηπείρος	255.978	236.158	207.101	242.648	129.770	145.116	139.313	189.121	-4,0	35,8
Βόρειο Αιγαίο	1.336.412	1.410.443	1.539.093	1.260.171	1.153.326	1.049.214	1.083.871	1.077.991	3,3	-0,5
Δυτική Μακεδονία	52.302	47.948	53.979	53.187	40.017	42.885	39.377	41.839	-8,2	6,3
Σύνολο	46.636.293	44.630.211	41.788.268	40.407.463	38.309.783	40.074.798	42.458.767	47.410.260	5,9	11,7

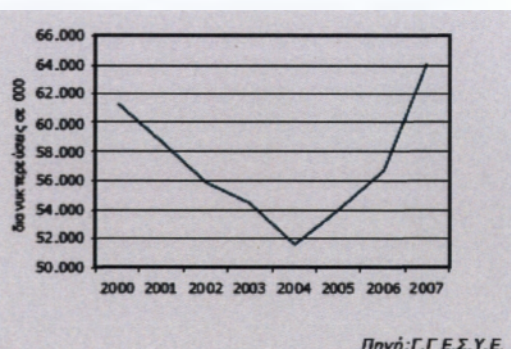
Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε.

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη αφίξεων & διανυκτερεύσεων τουριστών στην Ελλάδα (2000-2007)

(α) Εξέλιξη αφίξεων αλλοδαπών τουριστών

β) Εξέλιξη συνόλου διανυκτερεύσεων

Τέλος, η μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της χώρας διαμορφώθηκε για το 2007 στο 57% έναντι 59,8% το 2006 (πίνακας 12), ενώ την υψηλότερη μέση ετήσια πληρότητα παρουσιάζουν κατά το 2007 τα ξενοδοχειακά καταλύματα της Κρήτης (69,6%).

Πίνακας 12 : Μέση ετήσια πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2001-2007)

Περιφέρεια	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Νότιο Αιγαίο	80,9%	77,4%	76,5%	69,0%	73,5%	76,9%	68,2%
Αττική	51,1%	49,2%	45,8%	44,1%	44,2%	47,7%	50,3%
Κρήτη	74,9%	76,6%	74,4%	72,8%	78,5%	78,0%	69,6%
Κεντρική Μακεδονία	59,4%	55,8%	53,2%	49,8%	50,4%	53,2%	52,6%
Ιόνιοι Νήσοι	79,7%	82,6%	80,1%	72,5%	78,5%	75,5%	69,1%
Πελοπόννησος	39,8%	37,7%	38,2%	34,4%	39,9%	37,5%	37,8%
Στερεά Ελλάδα	35,4%	38,8%	40,1%	31,0%	36,1%	36,0%	37,1%
Θεσσαλία	44,5%	42,3%	43,1%	38,3%	40,7%	40,6%	39,5%
Δυτική Ελλάδα	44,4%	40,5%	43,8%	39,3%	41,0%	41,5%	44,3%
Αν. Μακεδονία & Θράκη	42,4%	45,0%	41,2%	37,9%	39,8%	40,7%	42,3%
Βόρειο Αιγαίο	58,0%	61,8%	60,9%	54,0%	52,2%	52,6%	52,3%
Ήπειρος	43,1%	37,3%	40,7%	36,0%	39,5%	40,4%	39,3%
Δυτική Μακεδονία	32,9%	31,3%	39,2%	31,7%	33,1%	32,8%	33,0%
Σύνολο	62,7%	61,7%	60,7%	55,6%	58,6%	59,8%	57,0%

Πηγή: Γ. Γ. Ε. Σ. Υ. Ε.

3.3. Αδυναμίες και Πλεονεκτήματα του Ελληνικού Τουρισμού

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού είναι τα παρακάτω:

1. Ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών με συνέπεια την δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών για την προσέλκυση της αυξανόμενης πελατείας.
2. Σημαντική μείωση του μεριδίου των Αμερικανών τουριστών με αποτέλεσμα την απώλεια υψηλού τουριστικού εισοδήματος και την αναζήτηση νέων αγορών.
3. Αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού με συνέπεια την δυνατότητα χρονικής κατανομής της ζήτησης.
4. Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου με συνέπεια την θερινή επιβάρυνση των υποδομών και την υπολειτουργία εκτός σεζόν γεγονός που κάνει αναγκαία την ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού για τους υπόλοιπους μήνες.
5. Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: "Ήλιος – θάλασσα", με συνέπεια την εύκολη υποκατάσταση από άλλες μεσογειακές χώρες.
6. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού είναι κυρίως κληρονομημένα όπως για παράδειγμα το φυσικό περιβάλλον και η πολιτισμική κληρονομιά με συνέπεια να υπάρχει σημαντικό περιθώριο ποιοτικής βελτίωσης με την δημιουργία υποδομών.
7. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής με αποτέλεσμα την άνιση ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών.
8. Περιορισμένη διάρθρωση τουριστικής ζήτησης με λίγους τουριστικούς πράκτορες με αποτέλεσμα την ύπαρξη ισχυρών πιέσεων για χαμηλές τιμές
9. Ξενοδοχειακές μονάδες και καταλύματα τα οποία είναι μικρού ή μεσαίου μεγέθους και προσφέρουν χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών με αποτέλεσμα την αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους ισχυρούς ταξιδιωτικούς πράκτορες
10. Διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές με συνέπεια την έλλειψη κινήτρων αναβάθμισης καταλυμάτων.
11. Μικρό μέγεθος των μη – ξενοδοχειακών τουριστικών επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την δημιουργία προβλημάτων βιωσιμότητας και δυσκολία προσαρμογής στα νέα τεχνολογικά δεδομένα. (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 –2006», ΕΟΤ)⁷.

Σύμφωνα με την σημερινή οικονομική κατάσταση της Ελλάδος, συνάγονται ορισμένα

⁷ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 –2006», ΕΟΤ

πλεονεκτήματα αλλά και αδυναμίες του Ελληνικού Τουρισμού.

Τα **πλεονεκτήματα** της χώρας μας είναι τα εξής:

- Η αφθονία και ποικιλομορφία των φυσικών πόρων που επιτρέπουν τουρισμό 12μηνης βάσης.
- Η θέση της χώρας μας στον παγκόσμιο τουρισμό αφού κατέχει την 17^η θέση σε αφίξεις και σε εισπράξεις την 27η
- Το σημαντικό ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα καθώς και η σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή.
- Ο σημαντικός ρόλος του Τουρισμού στην Περιφερειακή Ανάπτυξη
- Η θετική συνεισφορά του Αναπτυξιακού Νόμου στην αναβάθμιση των ξενοδοχειακών και τουριστικών υποδομών γενικότερα
- Η δημιουργία κατά την τελευταία 15ετία σημαντικών επιχειρήσεων που προσφέρουν εμπλουτισμένο προϊόν για την προσέλκυση τουριστών ειδικών ενδιαφερόντων. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 –2006», ΕΟΤ
- Η πλούσια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής.

Ο τουρισμός μας έχει τις εξής **αδυναμίες**:

- Ο έντονος εποχικός χαρακτήρας
- Η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος λόγω των τουριστικών δραστηριοτήτων αφού δεν τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι.
- Η μείωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος εξαιτίας της ανάπτυξης νέων αγορών όπως είναι της Τουρκίας
- Η αλλοίωση των πολιτιστικών χαρακτηριστικών στις τοπικές κοινωνίες
- Η μη διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- Η άνιση τουριστική ανάπτυξη των Περιφερειών της χώρας.
- Οι σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές και ανωδομές όπως είναι οι μεταφορές, οι ξενοδοχειακές υποδομές και οι συνεδριακοί χώροι
- Το υψηλό ποσοστό μέσης και χαμηλής τάξης κλινών
- Η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστικών μονάδων είναι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις με περιορισμένη ικανότητα προώθησης, αξιοποίησης και αποτελεσματικής οικονομικής διαχείρισης
- Δεν υπάρχει επαρκώς ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. (Υπουργείο Ανάπτυξης, 2005)⁸

3.4. Σπουδαιότητα τουριστικού τομέα στην Ελλάδα

Κατά την τελευταία δεκαετία διαπιστώθηκε σε μεγάλο βαθμό η σπουδαιότητα του τουρισμού για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη και τον περιορισμό της ανεργίας τόσο στην Ευρώπη όσο και στην χώρα μας.

Η συνειδητοποίηση αυτή έστρεψε τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον προσδιορισμό της συμβολής του τουριστικού τομέα στην δημιουργία του ΑΕΠ και στο μέγεθος της απασχόλησης.

Η κατασκευή και η καθιέρωση τουριστικών λογαριασμών, με βάση τα αυστηρά κριτήρια κατάρτισης των εθνικών λογαριασμών, θα προσέφερε μια αξιόπιστη και ολοκληρωμένη γνώση για τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού.

⁸ www.ypan.gr

Οι πληροφορίες των τουριστικών λογαριασμών έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνουν το σύνολο της δραστηριότητας που συνδέεται με τον τουρισμό.

Με βάση τα ανωτέρω, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών (WTTC) σε συνεργασία με την Εταιρεία Παροχής Οικονομικής Πληροφορήσεως και Συμβουλών (W.E.F.A.), χρησιμοποιούν δυο έννοιες στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το πρόβλημα μετρήσεως του τουριστικού προϊόντος.

1) Την έννοια του **τουριστικού κλάδου**, ο οποίος αναφέρεται στις δραστηριότητες που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες συνδεδεμένα με τους τουρίστες. Αυτές οι δραστηριότητες είναι τα ξενοδοχεία και τα καταλύματα, τα γραφεία ταξιδιών πάσης φύσεως, ορισμένοι κλάδοι μεταφορών, κέντρα πληροφόρησης τουριστών, κλάδοι παραγωγής κ.λ.π..

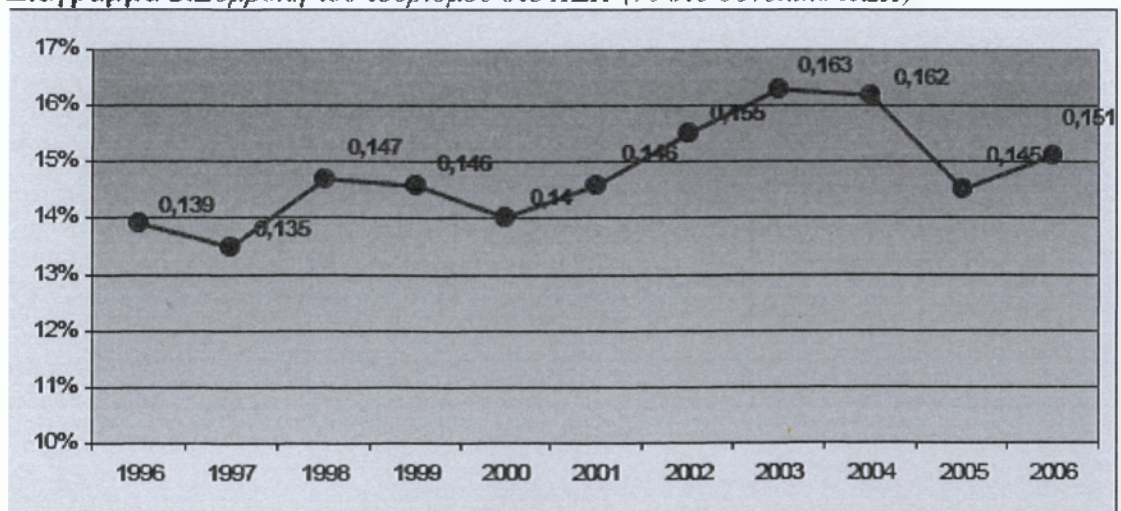
2) Την έννοια της **τουριστικής οικονομίας**, στην οποία περιλαμβάνονται τόσο τα αγαθά και υπηρεσίες που συνδέονται άμεσα με τον τουρίστα, όσο και οι παραγωγικές δραστηριότητες που εξαρτώνται σε υψηλό βαθμό, ακόμη και για την ύπαρξή τους, από την τουριστική δαπάνη.

Στα ανωτέρω πρέπει να προστεθούν και οι πολλές επιδράσεις της τουριστικής δαπάνης. Επισημαίνεται ότι η πραγματοποιηθείσα πρόοδος στην προσέγγιση του μεγέθους του τουριστικού τομέα και της συμβολής του τουρισμού στην διαμόρφωση του ΑΕΠ δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί στατιστικά.

Η δυσκολία αυτή έγκειται στο ότι δεν είναι γνωστό το μέγεθος του στατιστικού σφάλματος και δεν προκύπτει σαφώς από τα πρώτα ευρήματα το εννοιολογικό περιεχόμενο των κονδυλίων που περιλαμβάνονται στον λογαριασμό του Ακαθάριστου Τουριστικού Προϊόντος.

Στο παρακάτω διάγραμμα θα εξετάσουμε την συμβολή του τουρισμού στο συνολικό ΑΕΠ της Ελλάδος. Είναι κοινή γνώμη ότι ο τουρισμός είναι ένας πολύ σημαντικός τομέας ο οποίος συμβάλλει στην ανάπτυξη του ΑΕΠ της χώρας μας. Από το 1997 παρατηρείται μια διαρκής και σταθερή αύξηση του ΑΕΠ με μια μικρή πτώση το 2000 της τάξεως του 0,6 %.

Διάγραμμα 2: Συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ (% στο συνολικό ΑΕΠ)

Πηγή: WTTC

3.5 Σημαντικοί φορείς ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού

Στις συνθήκες της δεκαετίας του 1950, οι ανάγκες ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού οδήγησαν την δημιουργία ενός κρατικού φορέα, ο οποίος είχε ρυθμιστικό χαρακτήρα και παράλληλα έπρεπε να λειτουργήσει και ως επιχειρηματίας επειδή η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν μπορούσε να αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα. Ο φορέας που έπαιξε αυτό το ρόλο ήταν ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), ο οποίος επανασυστήθηκε το 1950 με την ίδια περίπου θεσμική μορφή με την οποία είχε ιδρυθεί επί Ελευθερίου Βενιζέλου.

Μέχρι πρόσφατα ο ΕΟΤ κατέβαλε προσπάθεια να ανταποκριθεί στο ρόλο του ρυθμιστή, του σχεδιαστή και του επιχειρηματία έχοντας την διοίκηση, την διαχείριση και την εκμετάλλευση των επιχειρηματικών μονάδων και πλήθους τουριστικών περιουσιακών στοιχείων.

Παράλληλα είχε αναλάβει την τουριστική προβολή της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό, ελάμβανε μέτρα και ρυθμίσεις για την ομαλή λειτουργία της τουριστικής αγοράς, και ήλεγχε τουριστικές επιχειρήσεις και την τουριστική πολιτική της χώρας. Το εύρος αυτών των δραστηριοτήτων, γνώσεων και μεθόδων υλοποίησης ήταν τόσο μεγάλο που δεν είναι δυνατόν να ασκείται αποτελεσματικά από έναν μόνο οργανισμό, αφού κάθε μια από αυτές τις δραστηριότητες απαιτούσε ειδική στρατηγική. Με την ίδρυση του Υπουργείου Τουρισμού, έγιναν προσπάθειες να αποδεσμευτεί ο ΕΟΤ από μέρος των δραστηριοτήτων του ώστε να ασκήσει ικανοποιητικά τις υπόλοιπες. Όμως κάτι τέτοιο στην πράξη δεν ολοκληρώθηκε αφού δεν υπήρξε η κατάλληλη οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών σε επίπεδο Υπουργείου.

Το 1998 με την ψήφιση του Ν. 2636/98 δημιουργήθηκαν δύο ανώνυμες εταιρείες για να αναλάβουν μέρος των δραστηριοτήτων του ΕΟΤ που δεν ήταν δυνατόν να ασκούνται πλέον από φορέα με την μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Οι εταιρείες αυτές ήταν το «Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε.», το οποίο ανέλαβε αμέσως το σύνολο των δραστηριοτήτων του ΕΟΤ στον τομέα των καλλιτεχνικών «Εταιρεία Αξιοποίησης Περιουσίας ΕΟΤ», η οποία άρχισε να παραλαμβάνει τις επιχειρηματικές μονάδες και τα περιουσιακά στοιχεία του ΕΟΤ. Η εταιρεία αυτή μετονομάστηκε σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.» και οι μετοχές της περιήλθαν στο δημόσιο.

Το 2001 δημιουργήθηκε η Γενική Γραμματεία Τουρισμού στο Υπουργείο Ανάπτυξης, στην οποία περιήλθε το μεγαλύτερο τμήμα των αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ, ενώ την ίδια στιγμή το μεγαλύτερο τμήμα των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ αποκεντρώθηκε στις νεοσύστατες Διευθύνσεις Τουρισμού των 13 Περιφερειών.

Παράλληλα με τον ΕΟΤ, ένας άλλος οργανισμός ο οποίος ασχολείται και μελετά τον Τουρισμό είναι το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) το οποίο ιδρύθηκε το 1996 με πρωτοβουλία των επιχειρηματικών φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού της χώρας. Το πεδίο εντός του οποίου κινείται η ερευνητική προσπάθεια του Ινστιτούτου είναι αρκετά ευρύ και προβλήματα, όπως η ανάδειξη του τουριστικού πλούτου της χώρας, η γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, η άμβλυνση της εποχικότητας και ο λειτουργικός προσδιορισμός των ορίων άριστης σωρεύσεως τουριστικών δραστηριοτήτων στον χώρο ανήκουν στα ερευνητικά ενδιαφέροντα του Ινστιτούτου⁹.

⁹ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 –2000», ΕΟΤ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1. Ιστορική Αναδρομή

Ο διεθνής τουρισμός μέχρι να φτάσει στην σημερινή εξέλιξη πέρασε από πολλές φάσεις ανάπτυξης και κορεσμού. Κατά την διάρκεια της Αναγέννησης, ο τουρισμός εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν με κύριο σκοπό την ευχαρίστηση. Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών μετακινήσεων των Άγγλων εγγενών, δημιουργούνται στη Γαλλία δυο ειδών περιηγήσεις: η «μικρή περιήγηση» (petit tour), που περιλάμβανε το Παρίσι και την νοτιοδυτική Γαλλία, και η «μακρά περιήγηση», που εκτός των παραπάνω, συμπεριλάμβανε τη Βουργουνδία, την νότια και την νοτιοανατολική Γαλλία.

Το 1800 χρησιμοποιείται για πρώτη φορά η λέξη tourist, για να χαρακτηρίσει τα άτομα που συμμετείχαν στη μακρά περιήγηση (grand tour). Το 1811 πρωτοεμφανίζεται η λέξη tourism, για να δηλώσει κατά επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική του να ταξιδεύει κανείς από ευχαρίστηση. Μεταξύ 1840 και 1860, τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και η κινητικότητα των τουριστών μεταβάλλονται με την ανακάλυψη και την εξάπλωση του σιδηροδρόμου, που υπήρξε και το πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς.

Το 1839 εκδίδονται οι πρώτοι τουριστικοί οδηγοί του "Beaudecker", οι οποίοι αναφέρονται σ' όλα εκείνα τα στοιχεία που αφορούν την πραγματοποίηση "ενός ταξιδιού στο Ρήνο". Την ίδια σχεδόν περίοδο, ο J.Murray εκδίδει στην Αγγλία ένα "εγχειρίδιο για ταξιδιώτες στην Ελβετία". Βασικά, σ' ένα χρονικό διάστημα μικρότερο από μισό αιώνα, ολόκληρη η Ε διακατέχεται από τον πυρετό της εξάπλωσης των σιδηροδρομικών δικτύων και τον πολλαπλασιασμό των τουριστικών οδηγών.

Το 1841 στην Αγγλία, ο Thomas Cook οργανώνει το πρώτο ταξίδι με οδηγούς, ενώ το 1845 δημιουργεί στο Λέισεστερ το γραφείο ταξιδιών "Thomas Cook & Son", που στην συνέχεια θα ιδρύσει υποκαταστήματα σε 68 χώρες του κόσμου. Παράλληλα, στα τέλη του αιώνα, παρατηρείται μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη των ξενοδοχείων πολυτελείας Grand Hotel της Ρώμης το 1893, το Ritz του Παρισιού το 1898, Carlton του Λονδίνου το 1898 κτλ.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται .Σ' αυτό συμβάλλουν οι ακόλουθοι λόγοι:

- Η οικονομική συγκυρία της περιόδου 1905-1914
- Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918), όπου οι αριστοκράτες και οι μονάρχες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ουσιαστικά εξαφανίζονται.
- Οι πληθωριστικές τάσεις, που αφανίζουν ολοκληρωτικά τους εισοδηματίες (rentiers), που αποτελούσαν την tourist society του 19^{ου} αιώνα.
- Η οικονομική κρίση του 1929, η οποία καταστρέφει οριστικά τον αριστοκρατικό τουρισμό του 19^{ου} αιώνα.
- Μια από τις πιο σημαντικές φάσεις που τον επηρέασε σε μεγάλο βαθμό είναι αυτή του εκδημοκρατισμού αμέσως μετά το τέλος του Β΄ παγκόσμιου πολέμου. Εκείνη την περίοδο ο τουρισμός άρχισε να γίνεται δικαίωμα όλων άσχετα από το επάγγελμα, την κοινωνική και την οικονομική τους κατάσταση.

Η μεταπολεμική εποχή εκτός από το γεγονός ότι έκανε τον τουρισμό πιο δημοκρατικό και προσιτό φαινόμενο προς τις λαϊκές μάζες έκανε και τους ανθρώπους πιο πρακτικούς καθώς με τα ταξίδια κατάφεραν να ξεκουράζονται και ανανέωσαν τις σωματικές και ψυχικές τους δυνάμεις. Ο τουρισμός εκείνη την περίοδο είχε αποκτήσει ένα πιο μαζικό χαρακτήρα κάτι που τον έκανε εντελώς διαφορετικό από τις πιο παλιές μορφές που ήταν μόνο ένα προνόμιο των πλουσίων.

Ωστόσο ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται η μετακίνηση των ανθρώπων από τον τόπο διαμονής τους σε κάποιον άλλον παραμένει ο ίδιος όπως ακριβώς ήταν τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης του τουρισμού. Η διαφορά των παλαιότερων μορφών τουρισμού και των σημερινών έχει να κάνει με την ποσότητα και με την ποιότητα.

Ο τουρισμός ως φαινόμενο, μεταπολεμικά, πήρε τέτοιες διαστάσεις στις εθνικές οικονομίες με αποτέλεσμα αρκετά κράτη να πάρουν μέτρα για την ανάπτυξη του αλλά και την θέσπιση του ως ένα ξεχωριστού κλάδου της οικονομίας. Παρατηρήθηκε λοιπόν έντονη κρατική παρέμβαση για την ανάπτυξη του τουρισμού μέσω της πραγματοποίησης έργων τουριστικής υποδομής, μέσω χρηματοδοτήσεων, παροχής κινήτρων. Στόχος των χωρών ήταν να αναπτυχθεί ο τουρισμός προκειμένου να ωφεληθεί και η οικονομία τους κάτι το οποίο θα είχε αλυσιδωτές επιδράσεις και σε άλλους κλάδους παραγωγής.

Στην Ελλάδα αυτός ο κρατικός παρεμβατισμός για την ανάπτυξη του τουρισμού δεν πραγματοποιήθηκε με τις κατάλληλες κινήσεις και για αυτό δεν κατάφερε να αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό, αλλά εξελισσόταν με την πάροδο των ετών. Παρότι ο τουρισμός είναι για την Ελλάδα ένας σημαντικός κλάδος παραγωγικής δραστηριότητας, αφού η χώρα θεωρείται ως τουριστικός προορισμός, δεν δόθηκε στο παρελθόν η δέουσα σημασία.

Το κράτος θα μπορούσε να ασχοληθεί περισσότερο με τα προβλήματα του τουρισμού και να δώσει λύσεις προκειμένου να εκμεταλλευτεί τον κλάδο αυτό όπως θα έπρεπε αλλά και όπως κάνουν άλλα κράτη ως τουριστικοί προορισμοί και να επωφεληθεί από τις επιρροές του στην οικονομία¹⁰.

4.2. Λόγοι ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού

Οι πιο σημαντικοί λόγοι που οδήγησαν στην ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού είναι οι εξής:

α) Η ανάπτυξη των μέσων συγκοινωνίας και επικοινωνίας.

Μέσω της ανάπτυξης της συγκοινωνίας, η μετακίνηση των τουριστών έγινε πλέον πιο άνετη, πιο γρήγορη, πιο απλή, αλλά και πιο οικονομική. Με την βελτίωση των διαφορών συγκοινωνιακών μέσων, για παράδειγμα με τον σιδηρόδρομο, τα πλοία, τα

¹⁰ Βαρβαρέσος Σ., 1998, «Τουρισμός, Έννοιες, Μεγέθη, Δομές», Εκδόσεις Προπομπός.

αεροσκάφη και τα αυτοκίνητα και με την επέκταση των οδικών δικτύων οι μετακινήσεις πλέον ήταν πιο εύκολες και ο καθένας είχε την δυνατότητα να επιλέξει εκείνο το μέσο που τον εξυπηρετούσε περισσότερο.

Επίσης ένας άλλος παράγοντας που συνέβαλε στην ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού είναι η επέκταση και η τελειοποίηση των συστημάτων επικοινωνίας, γεγονός που βοήθησε στον περιορισμό των αποστάσεων

β) Η βελτίωση των ατομικών εισοδημάτων των εργαζομένων.

Ο προσανατολισμός της οικονομίας σε διάφορες χώρες ως προς την εφαρμογή μιας πολιτικής οικονομικής ανάπτυξης είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του κατά κεφαλήν εθνικού εισοδήματος, των μισθών και του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού και η αύξηση των διεθνών τουριστικών ρευμάτων.

γ) Η άνοδος του πολιτιστικού επιπέδου των λαών.

Η επέκταση του μορφωτικού επιπέδου των λαών και η γνώση για τον κόσμο και της ιστορίας του οδήγησαν στην εξέλιξη του τουριστικού επιπέδου και της ανάγκης του ανθρώπου να επισκεφθεί άλλους κόσμους και άλλων ειδών κουλτούρες. Συνέπεια όλων αυτών των οικονομικών και κοινωνικών μεταβολών και της αύξησης του πολιτιστικού επιπέδου των λαών, ήταν η αύξηση της τουριστικής κίνησης.

δ) Η εξασφάλιση κοινωνικών παροχών στις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις.

Με την παροχή κοινωνικής ασφάλιση όπως συντάξεις, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επιδόματα αδειάς κ.α. επιτεύχθηκε βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των εργαζομένων με αποτέλεσμα να είναι ευκολότερο για αυτούς να κάνουν διακοπές. Με την επέκταση του θεσμού των αδειών αναπαύσεως αυξήθηκε και η τουριστική ζήτηση. Τέλος με την «αύξηση του ελεύθερου χρόνου λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας και την ταυτόχρονη μείωση των ωρών εργασίας των εργαζομένων ενισχύθηκε ο τουρισμός προκειμένου να καλυφθεί ο ελεύθερος χρόνος των ατόμων.

ε) Η πληρότητα της ενημέρωσης.

Η συστηματική και η οργανωμένη ενημέρωση των ατόμων από τον τύπο, την τηλεόραση, τα διαφημιστικά φυλλάδια, τις τοιχοκολλήσεις και τις ειδικές εκδόσεις βοήθησαν στην έμμεση γνωριμία διαφόρων τουριστικών προορισμών και στην τουριστική διακίνηση.

στ) Ο αστυκεντρισμός.

Η εξέλιξη του επέδρασε θετικά στην ανάπτυξη του τουρισμού ήταν η κοινωνικοποίηση του τουρισμού και ο εκδημοκρατισμός του δηλαδή το γεγονός ότι η ανάπτυξη του σύγχρονου τουρισμού είναι στενά δεμένη με την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της αστυφιλίας.

η) Άλλοι λόγοι.

Είναι η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος και του πλούτου, η ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων και η διεθνοποίηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

4.3. Η Αρνητική και η θετική συμβολή του παγκόσμιου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη

Ο τουρισμός ως οικονομικό φαινόμενο συμβάλλει θετικά αλλά και αρνητικά στην ανάπτυξη μιας οικονομίας.

- **Η Θετική συμβολή είναι** στο ότι βοηθά στην αύξηση του Α.Ε.Π., στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στον περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών, στην οικονομική ενίσχυση της περιφέρειας, στην προώθηση της

επιχειρηματικότητας όσων παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες για τις τουριστικές ανάγκες των ανθρώπων και προβάλλει την εικόνα μιας χώρας στο εξωτερικό. Σύμφωνα μάλιστα με ακόμη πιο πρόσφατα στοιχεία, η οικονομική συνεισφορά στις εθνικές οικονομίες, και ιδιαίτερα στην ελληνική συνεχίζει να αυξάνει, καθώς ενδεικτικά για τη χώρα μας, το ποσοστό απασχολουμένων μεγαλώνει έως το 2003 και φθάνει από το 16.5% στο 17.38%, ενώ και ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) από 14.3% φθάνει πλέον στο 15%.

Ο παρακάτω πίνακας, που καλύπτει ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι απόλυτα ενδεικτικός.

Πίνακας 13: Ο τουρισμός ως ποσοστό του ΑΕΠ και συνολικής απασχόλησης

Χώρες	Ο τουρισμός ως ποσοστό του ΑΕΠ	Η τουριστική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης
Ισπανία	18,38	20,11
Πορτογαλία	15,4	16,96
Ελλάδα	15,0	17,38
Αυστρία	14,85	16,77
Λουξεμβούργο	12,42	14,54
Γαλλία	12,3	13,94
Φιλανδία	11,49	12,01
Ιταλία	11,36	12,2
Ηνωμένο Βασίλειο	10,87	10,22
Βέλγιο	10,25	11,03
Γερμανία	9,88	10,78
Ολλανδία	9,81	9,65
Δανία	8,74	8,81
Ιρλανδία	8,53	7,68
Σουηδία	7,52	7,22

Πηγή : WTTC 2003

Η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ και την απασχόληση στην Ελλάδα το 2006 είναι από τις υψηλότερες στις χώρες της ΕΕ, μετά την Ισπανία (ΑΕΠ: 17.8%, Απασχόληση: 19.1%), την Πορτογαλία (ΑΕΠ: 15.5%, Απασχόληση: 17.7%), την Κύπρο (ΑΕΠ: 23.3%, Απασχόληση: 29.7%), την Αυστρία (ΑΕΠ: 16.6%, Απασχόληση: 19.1%) και την Κροατία (ΑΕΠ: 20.1%, Απασχόληση: 23.1%). Ειδικότερα, η συμμετοχή του κλάδου των ξενοδοχείων και εστιατορίων στο ΑΕΠ, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, έχει αυξητική πορεία τα τελευταία δέκα έτη και διαμορφώνεται στο 8.6% το 2005, από 6.5% το 1995.

Επίσης ενισχύει οικονομικά και άλλους κλάδους που συνεργάζονται με την τουριστική βιομηχανία όπως ο αγροτικός τομέας, η οικονομία των μεταφορών, η ναυτική οικονομία, οι κατασκευαστικές εταιρίες, οι επιχειρήσεις εξοπλισμών ξενοδοχείων, οι επιχειρήσεις ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών και ύδρευσης.

Οι ανάγκες του ανθρώπου με την πάροδο των ετών συνεχώς εξελίσσονται και αυξάνονται και συνεπώς και οι τουριστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να εξελίσσονται προκειμένου να ανταποκριθούν τελικά στις ανάγκες των τουριστών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα ταυτόχρονα με τον τουριστικό κλάδο να επηρεάζονται και άλλοι

παραγωγικοί κλάδοι με συνέπεια ο τουρισμός να επηρεάζει τους δείκτες της οικονομίας και άλλων κλάδων εκτός του τουριστικού με θετικό τρόπο.

Η Αρνητική συμβολή είναι ότι αποπροσανατολίζει την επενδυτική δραστηριότητα, επηρεάζει τα ήθη και τα έθιμα μιας περιοχής, δημιουργεί πληθυσμιακές πιέσεις και πληθωριστικές πιέσεις αφού οι τουρίστες ξοδεύουν περισσότερα χρήματα με συνέπεια την αύξηση της ζήτησης και στην συνέχεια των τιμών, εξάρτηση της χώρας υποδοχής από τους διεθνείς Tour-Operators, οι αλλοιώσεις του φυσικού περιβάλλοντος.

Για να αποφευχθούν οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες του τουρισμού ώστε να μην αποδυναμώσει τις άλλες παραγωγικές δραστηριότητες θα πρέπει η ανάπτυξη του κλάδου να είναι προγραμματισμένη και ελεγχόμενη¹¹.

4.4. Διεθνείς, Ευρωπαϊκές και Ελληνικές τουριστικές τάσεις

Η παγκοσμιοποίηση των αγορών προκάλεσε σημαντικές επιπτώσεις στον διεθνή τουρισμό, αυξάνοντας σημαντικά τις ανταγωνιστικές επιπτώσεις. Η στρατηγική που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου είναι αυτή του συνεχούς εκσυγχρονισμού και της επέκτασης. Η παγκόσμια ξενοδοχειακή βιομηχανία μεταβάλλεται δραστικά, σε ότι έχει να κάνει με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων. Από ατομικές και οικογενειακές επιχειρήσεις γίνονται πολυεθνικές επιχειρήσεις, μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Στην παρούσα ενότητα γίνεται σύγκριση των χαρακτηριστικών του ελληνικού ξενοδοχειακού δυναμικού με αυτά των ανταγωνιστών. Η σύγκριση φανερώνει τον κορεσμό της ελληνικής αγοράς, το χαμηλό ποιοτικό κέντρο βάρους, την υστέρηση στη χρήση νέων τεχνολογιών και το μικρότερο μέγεθος των μονάδων.

Το κυριότερο πρόβλημα είναι η υποαπασχόληση του ελληνικού ξενοδοχειακού δυναμικού, αποτέλεσμα κυρίως της έντονης εποχικότητας. Το ελληνικό ξενοδοχειακό δυναμικό χαρακτηρίζεται από υπερπροσφορά κλινών. Η υπερπροσφορά αυτή γίνεται φανερή αν συγκριθεί ο αριθμός προσφερόμενων κλινών ανά 100.000 κατοίκους στην Ελλάδα με μερικούς από τους υπόλοιπους μεσογειακούς τουριστικούς προορισμούς. Η Ελλάδα είναι σαφώς πιο κορεσμένη αγορά από την άποψη αυτή.

Το ελληνικό ξενοδοχειακό δυναμικό αποτελείται κατά κύριο λόγο από μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις οικογενειακού τύπου, των οποίων η δυνατότητα προσφοράς υπηρεσιών υψηλού επιπέδου και λειτουργίας πέρα από την περίοδο υψηλής ζήτησης είναι περιορισμένη. Επιπλέον έχουν χαμηλή διαπραγματευτική δύναμη έναντι των Tour Operators. Ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων, όπως και των διαθέσιμων ξενοδοχειακών κλινών αυξάνεται συνεχώς. Αιτίες, πέρα από την αυξανόμενη ζήτηση, είναι τα επενδυτικά κίνητρα που δίνονται, η απουσία πολιτικής επαναπροσανατολισμού των επενδύσεων σε πολλές περιφέρειες της χώρας, όπου ο τουρισμός δείχνει η μόνη διαθέσιμη επενδυτική επιλογή και η έλλειψη κινήτρων εξόδου από την τουριστική δραστηριότητα πεπαλαιωμένων μονάδων. Επιπλέον, προβληματισμό προκαλούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ελληνικών ξενοδοχείων, όπως αυτά αντικατροπίζονται στην κατηγοριοποίησή τους με βάση το σύστημα των αστερών. Οι περισσότερες μονάδες στην Ελλάδα ανήκουν στην κατηγορία των 2 αστερών (34% των κλινών), ενώ οι μονάδες 5 αστερών είναι

¹¹ Παλαδάκη - Τζεδάκη Στ., 1999, «Ενδογενείς Τουριστική Ανάπτυξη – Διαρθρωμένη ή Αποδιαρθρωμένη Τουριστική Ανάπτυξη;», Εκδόσεις Παπαζήση

πολύ λίγες (8%) και αυξήθηκαν κυρίως τα τελευταία τρία χρόνια ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Η ανάγκη για βελτίωση της ποιότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, γίνεται όλο και πιο επιτακτική. Η βελτίωση της ποιότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού απαιτεί την πραγματοποίηση επενδύσεων, είτε για την αναβάθμιση υπαρχόντων μονάδων, είτε για τη δημιουργία νέων σύγχρονων εγκαταστάσεων με νέες ανέσεις και παροχές, όπως π.χ. γήπεδα του γκολφ. Η εξασφάλιση των απαραίτητων κεφαλαίων, η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και η διασφάλιση ενός ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση των τόσο απαραίτητων επενδύσεων.

Στην συνέχεια γίνεται μια αναλυτική παρουσίαση αυτών των παραγόντων.

Πολιτικοί – θεσμικοί παράγοντες

1. Η διεθνής αγορά τουρισμού δέχεται σημαντικές επιρροές από τις πολιτικές εξελίξεις σε διάφορα μέρη του πλανήτη, κυρίως, όμως, στην Κίνα, που αποτελεί το 1/5 του παγκόσμιου πληθυσμού. Η Ελλάδα δέχεται και αυτή επιρροές στον τουρισμό της κάθε φορά που υπάρχουν σημαντικές εξελίξεις στον πολιτικό τομέα σε άλλες χώρες.

2. Η κατάργηση των εμποδίων μετακίνησης των ταξιδιωτών, κυρίως στις χώρες που οι διαδικασίες αυτές είναι χρονοβόρες και ενέχουν κόστος, για παράδειγμα η έκδοση βίζας η οποία θα κάνει πιο εύκολη την τουριστική ανάπτυξη.

3. Μεγάλο ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού διαδραματίζει η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν αρνητικά τους τουρίστες πολύ μακρινών ταξιδιών. Ο τουρισμός της Ελλάδος έχει επηρεαστεί πολλές φορές από τέτοια φαινόμενα, με αρνητικές συνέπειες για τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών, κυρίως από τις ΗΠΑ.

4. Οι συγχωνεύσεις που παρατηρούνται στον ευρωπαϊκό τουριστικό κλάδο δεν έχουν τύχει της ανάλογης προσοχής των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών. Θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη ανάμειξη των εθνικών, ευρωπαϊκών και παγκόσμιων ρυθμιστικών αρχών. Ήδη από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης αναπτύσσεται μία νομολογία με κανονιστικές παρεμβάσεις που διέπουν τις σχέσεις τουριστικών πρακτόρων με μικρούς και μεσαίους ξενοδόχους.

5. Η φορολόγηση του τουριστικού προϊόντος, που διαφέρει από χώρα σε χώρα και σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιείται, είτε ως εργαλείο προώθησης του τουρισμού, είτε ως εργαλείο αύξησης των κρατικών εσόδων.

6. Η γενικότερη τάση απελευθέρωσης της αγοράς από κρατικές παρεμβάσεις θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στις επικοινωνίες και τις μεταφορές αφού το κόστος τους θα μειωθεί σημαντικά.

7. Η διαμόρφωση ενός αυστηρότερου πλαισίου προστασίας του τουρίστα κυρίως στο θέμα της ποιότητας των παρεχόμενων ξενοδοχειακών και ταξιδιωτικών υπηρεσιών.

8. Στην περίπτωση της Ελλάδος, πολύ σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν οι διάφορες κρατικές παρεμβάσεις, που σχετίζονται με την ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων, όπως η επιδότηση της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.

Τα νέα προγράμματα ενισχύσεων, στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ, της συνεργασίας και των συγχωνεύσεων δεν αναμένεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις.

Οικονομικοί παράγοντες

1. Η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή οικονομία αναμένεται να συνεχίσουν τους υψηλούς ρυθμούς επίτευξης πλούτου και εισοδήματος, ασκώντας θετική επιρροή στον τουρισμό. Ο παράγοντας αυτός θα δημιουργήσει θετικές προοπτικές για την παγκόσμια αγορά τουρισμού.

2. Στην Ευρώπη, η καθιέρωση του ευρώ θα μειώσει το κόστος των συναλλαγών των ευρωπαϊκών τουριστών και για την Ελλάδα, αυτό θα έχει και αρνητικές συνέπειες, στο βαθμό που η Τουρκία θα μπορεί, μέσω των υποτιμήσεων του εθνικού της νομίσματος απέναντι στο ευρώ, να κάνει, από πλευράς τιμής τουλάχιστον, πιο ελκυστικό το τουριστικό της προϊόν.

3. Όσον αφορά στην Ελλάδα, η συμμετοχή της στην ευρωζώνη και η μακροοικονομική σταθερότητα θα δημιουργήσει ένα κατάλληλο κλίμα για σημαντικές τουριστικές επενδύσεις και συνεργασίες.

4. Σχετικό με το ευρώ είναι και το ζήτημα της σταθερότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών, κυρίως για τις χώρες που έχουν μεγάλη αστάθεια στις ισοτιμίες τους με τα ξένα νομίσματα και της ύπαρξης μαύρης αγοράς χρήματος.

Κοινωνικό – δημογραφικοί παράγοντες

1. Η πιο σημαντική δημογραφική εξέλιξη θα είναι η αύξηση του αριθμού των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών. Αυτό το τμήμα της αγοράς θεωρείται πρόκληση για τον τουρισμό. Για την Ελλάδα, το ευρωπαϊκό τμήμα αυτής της αγοράς θα αποτελεί σημαντική πηγή τουριστικών αφίξεων και η αγορά αυτή μπορεί να συνδυαστεί και με τον θεματικό τουρισμό και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

2. Σημαντική θα είναι και η αύξηση των ατομικών νοικοκυριών και των μονογονεϊκών οικογενειών.

3. Σημαντικές αλλαγές θα πραγματοποιηθούν και στον τρόπο ζωής των πολιτών, κυρίως στις αναπτυγμένες κοινωνίες, με έμφαση στις τέχνες και τον πολιτισμό και στο σεβασμό στο περιβάλλον. Αναμένεται, λοιπόν, μεγαλύτερη έμφαση στην βιώσιμη και αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.

4. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής θα διαμορφώσει τμήματα της τουριστικής αγοράς, ανάλογα με τον πλούτο - εισόδημα και το μέγεθος του ελεύθερου χρόνου. Η τμηματοποίηση αυτή διαμορφώνει τέσσερις κατηγορίες τουριστών: α) πλούσιος με λίγο ελεύθερο χρόνο, β) πλούσιος με πολύ ελεύθερο χρόνο, γ) φτωχός με πολύ ελεύθερο χρόνο και δ) φτωχός με πολύ λίγο διαθέσιμο χρόνο.

5. Οι προτιμήσεις των τουριστών αναμένεται να αλλάξουν αφού μπορεί να παρατηρηθεί αύξηση της ζήτησης για πλήρως προ-πληρωμένες διακοπές.

Τεχνολογικοί παράγοντες

1. Το Διαδίκτυο θα έχει πολύ θετικές επιπτώσεις στο ηλεκτρονικό εμπόριο για τον ξενοδοχειακό κλάδο.

2. Η ηλεκτρονική τεχνολογία θα γίνει ισχυρότατος προσδιοριστικός παράγοντας της επιλογής και της διανομής τόπων προορισμού.

3. Η τεχνολογία θα περιορίσει τον χρόνο και το κόστος μεταφοράς, κάνοντας πιο οικονομικά και πιο ελκυστικά τα ταξίδια σε πιο μακρινές περιοχές. Κάποιοι ισχυρίζονται ότι τα πραγματικά ταξίδια θα αντικαταστούν με τα «ταξίδια» της εικονικής πραγματικότητας.

Η παραπάνω ανάλυση δείχνει ότι το εξωτερικό περιβάλλον του τουρισμού θα αλλάξει σημαντικά τα επόμενα χρόνια και οι αλλαγές αυτές θα διαμορφώσουν τις αναγκαίες και ικανές συνθήκες για σημαντικές μεταβολές στον ευρωπαϊκό τουρισμό. Οι αλλαγές που αναμένεται να γίνουν είναι η είσοδος νέων επιχειρήσεων στον τουριστικό κλάδο, η συνέχιση των συγχωνεύσεων και συνεργασιών και η προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού.

Οι παραπάνω παράγοντες αναμένεται να διαμορφώσουν δύο ειδών τουριστικές αγορές σχετικά ανεξάρτητες.

• Η αγορά του μαζικού τουρισμού, η οποία, εκτός του ότι είναι η μεγαλύτερη με συνεχή εξέλιξη θα αποτελέσει και ένα πεδίο σφοδρού ανταγωνισμού, με κάθετη ολοκλήρωση όλης της τουριστικής διαδικασίας

- Σε τουρισμό a la carte που αφορά κυρίως τον εξειδικευμένο τουρισμό και δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συγχωνεύσεων και κάθετων συνενώσεων.

Η παραπάνω ανάλυση είναι πολύ σημαντική για τη σωστή αξιολόγηση των προοπτικών του παγκόσμιου τουρισμού κάτι το οποίο ενδιαφέρει και την Ελλάδα άμεσα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού οι διεθνείς αφίξεις τουριστών αναμένεται να φθάσουν τα 1,56 δισεκατομμύρια το έτος 2020 και από τις οποίες οι 1,18 θα είναι ενδοπεριφερειακές και οι 0,38 θα αφορούν μακρινά ταξίδια.

Η περιφερειακή διάρθρωση των διεθνών αφίξεων δείχνει ότι το 2020 οι μεγαλύτερες περιοχές υποδοχής αλλοδαπών τουριστών θα είναι (όπως και σήμερα άλλωστε συμβαίνει) η Ευρώπη με 717 εκατομμύρια, η Ανατολική Ασία και ο Ειρηνικός με 397 εκατομμύρια και η Αμερικανική Ήπειρος με 282 εκατομμύρια αφίξεις. Σχετικά με τον ρυθμό αύξησης των διεθνών αφίξεων, οι περιοχές της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής θα ηγηθούν με ποσοστό 5% το χρόνο, που είναι πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο της τάξης του 4%. Οι πιο ώριμες αγορές της Ευρώπης και της Αμερικανικής Ηπείρου θα έχουν μικρότερα ποσοστά αύξησης από ότι ο υπόλοιπος κόσμος. Η Ευρώπη θα συνεχίσει να έχει υψηλό μερίδιο στις διεθνείς αφίξεις το οποίο αναμένεται να φτάσει το 2020 στο 46%. Το 2010, η Αμερικανική Ήπειρος θα παραχωρήσει την δεύτερη θέση, που κατέχει τώρα, στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας και του Ειρηνικού¹².

¹² Παπανίκος, Γ., 2005, «Οι Ελληνικές Τουριστικές Εισπράξεις», Αθήνα: Ειδικές Εκδόσεις

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΩΣ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

5.1 Γεωγραφική και Γεωφυσική Θέση του Δήμου

Η Καστοριά είναι πόλη της Ελλάδας που βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Δυτικής Μακεδονίας. Ο ομώνυμος νομός που υπάγεται η πόλη της Καστοριάς συνορεύει βόρεια με το νομό Φλώρινας , νοτιοανατολικά με τους νομούς Γρεβενών και Κοζάνης, νοτιοδυτικά με το νομό Ιωαννίνων καθώς και με την Αλβανία από τη δυτική πλευρά.

Το έδαφος του νομού είναι ορεινό και το κλίμα ηπειρωτικό με ψυχρούς χειμώνες και θερμά καλοκαίρια. Η θερμοκρασία παρουσιάζει μεγάλες διαφορές μεταξύ χειμώνα και καλοκαιριού και το χειμώνα κατεβαίνει πολλές φορές πολύ κάτω από το μηδέν με αποτέλεσμα τα νερά της λίμνης να παγώνουν .

Η πόλη της Καστοριάς απλώνεται αμφιθεατρικά σε υψόμετρο 620 μ. Είναι χτισμένη πάνω σε μια χερσόνησο, που εισχωρεί στη λίμνη Ορεστιάδα και κάτω από τους εντυπωσιακούς ορεινούς όγκους του Γράμμου και του Βιτσιού. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται σε 16.218 κατοίκους¹³ . Ο πληθυσμός του Νομού Καστοριάς ανέρχεται σε 53.483 άτομα. Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι ο πληθυσμός του υπό μελέτη Δήμου αντιπροσωπεύει το 30.3% του συνολικού πληθυσμού του Νομού Καστοριάς.

Σχετικά με την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού ο Δήμος Καστοριάς παρουσιάζει την περισσότερη την υψηλότερη συγκέντρωση στην ομάδα ηλικιών 25-39 κατά 24% περίπου, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 14 : Ηλικιακή σύνθεση πληθυσμού κατά φύλο

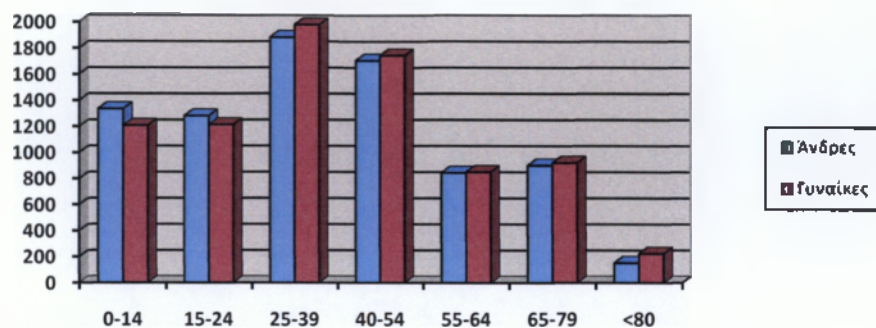
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΑΜΦΟΤΕΡΑ ΦΥΛΑ							ΣΥΝΟΛΟ
	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	<80	
Δ.ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΑΜΦΟΤΕΡΑ ΦΥΛΑ							
	2.539	2.490	3.858	3.446	1.691	1.819	375	16.218
	ΑΡΡΕΝΕΣ							
	1.333	1.279	1.881	1.704	843	899	152	8.091
ΘΗΛΕΙΣ								
1.206	1.211	1.977	1.742	848	920	223	8.127	

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ(www.statistics.gr)

Αντίθετα ,πολύ μικρότερη συγκέντρωση εμφανίζει η ομάδα ηλικιών 80 ετών και άνω. Παράλληλα παρατηρείτε ότι η αναλογία θηλέων στον υπό εξέταση Δήμο εμφανίζει μικρή υπεροχή έναντι των αρρένων. Το διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνει την εικόνα που αναφέρθηκε παραπάνω.

¹³ ΕΣΥΕ 2001

Διάγραμμα 3: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού κατά φύλο

ΠΗΓΗ : ΕΣΥΕ (Ιδία επεξεργασία στοιχείων)

5.2 Οικονομία – Παραγωγικότητα

Ο οικονομικός ενεργός πληθυσμός του Δήμου Καστοριάς, βάση της απογραφής του 2001 ανέρχεται στο 46% του συνολικού πληθυσμού. Βάση της σύνθεσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στους διάφορους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή μελέτης, μπορεί κανείς να σε μια ιεραρχική κατάταξή τους ανά τομέα παραγωγής.

Α) Πρωτογενής τομέας : Στο Δήμο Καστοριάς οι κλάδοι του πρωτογενή τομέα απορροφούν το 3,7% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο Νομού είναι 15%. Η γεωργία αποτελεί τον κύριο κλάδο απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Τα κύρια γεωργικά προϊόντα που παράγονται στη περιοχή είναι τα αμπέλια που προορίζονται κυρίως για οινοπαραγωγή¹⁴, καθώς και σιτηρά, κτηνοτροφικά φυτά και κηπευτικά είδη όπως ντομάτες και φασόλια. Επίσης καλλιεργούνται και δενδροκομικά προϊόντα όπως μηλιές, κερασιές, αχλαδιές και καρυδιές. Παράλληλα η κτηνοτροφία ασκείται συμπληρωματικά και σε πιο περιορισμένη κλίμακα σε σχέση με τη γεωργία και η διάθεση των προϊόντων της δεν πραγματοποιείται με οργανωμένο τρόπο. Αξίζει να προστεθεί πως στην περιοχή υπάρχουν και εκτροφεία μικρών γουνοφόρων ζώων και αυτό συμβαίνει λόγω της ενασχόλησης των κατοίκων με την παραγωγή γούνινων ειδών. Επίσης ανεπτυγμένος είναι και ο κλάδος της αλιείας και της μελισσοκομίας.

Β) Δευτερογενής τομέας : Οι κλάδοι του δευτερογενή τομέα απορροφούν το 25,8% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ σε επίπεδο Νομού το ποσοστό είναι 22,2%. Σε αυτόν τον τομέα κυρίαρχη θέση κατέχει ο μεταποιητικός κλάδος καθώς η Καστοριά είναι από τα σημαντικότερα σε παγκόσμιο επίπεδο κέντρα παραγωγής και επεξεργασίας γούνας. Η επεξεργασία της γούνας γίνεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο εδώ και πεντακόσια χρόνια. Το ταίριασμα των κομματιών και το ράνψιμο απαιτούν εξειδίκευση, πολύ υπομονή και προσοχή. Οι περισσότερες επιχειρήσεις είναι ατομικές, υπάρχουν όμως και αρκετές μεγάλες μονάδες οι οποίες απασχολούν σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού. Επίσης σημαντικός είναι και ο κλάδος των κατασκευών, με αρκετές ατομικές επιχειρήσεις (εργολάβοι και οικοδόμοι) και της βιοτεχνίας. Πολλά παραδοσιακά τοπικά προϊόντα προσφέρονται και από τον

¹⁴ Επίσης παράγεται και τσίπουρο από τα στέμφυλα των σταφυλιών το οποίο προορίζεται κυρίως για ιδιοκατανάλωση, ενώ κάποιες ποσότητες διατίθενται στην αγορά της Καστοριάς καθώς και στην ευρύτερη περιοχή του Νομού.

Γυναικείο Συνεταιρισμό, ο οποίος παράγει γλυκά του κουταλιού, παραδοσιακά ζυμαρικά, παραδοσιακές πίτες, τσίπουρο, κ.α. Τέλος στη περιοχή του Δήμου δεν υπάρχει δραστηριότητα εξόρυξης, ενώ και η υλοτομία αφορά κυρίως την ιδιοκατανάλωση.

Γ) Τριτογενής τομέας: Στον τριτογενή τομέα παραγωγής απασχολείται περίπου το 48 % του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και αντίστοιχα σε επίπεδο Νομού το 36% περίπου. Οι κλάδοι των υπηρεσιών και του εμπορίου, ξενοδοχείων και εστιατορίων είναι πλέον εξίσου σημαντικοί για τον Δήμο, καθώς η οικονομία της περιοχής στηρίζεται κυρίως στην γούνα και στον τουρισμό. Η μακρόχρονη παράδοση, η άριστη ποιότητα και οι διεθνείς διασυνδέσεις που έχουν με τα χρόνια δημιουργηθεί, καθιστούν τη γουνοποιία έναν από τους σημαντικότερους εξαγωγικούς τομείς της χώρας, καθώς και ένα εξαιρετικά παραγωγικό κομμάτι της εθνικής οικονομίας. Ο τομέας του τουρισμού παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη, τα τελευταία χρόνια η περιοχή υποδέχεται ένα αρκετά μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο αριθμό τουριστών και επισκεπτών. Το υδάτινο στοιχείο, σε συνδυασμό με το πλούσιο σε χλωρίδα και πανίδα περιβάλλον της περιοχής δημιουργεί ένα τοπίο με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, δίνοντας στην περιοχή τη δυνατότητα να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί σε ένα αξιόλογο τουριστικό προορισμό. Έτσι λοιπόν έχει αναπτυχθεί ένα οργανωμένο δίκτυο τουριστικών καταλυμάτων και ξενώνων που υποδέχεται τους επισκέπτες. Η λίμνη Ορεστίδα της Καστοριάς θεωρείται μορφολογικά η ωραιότερη λίμνη της Ελλάδος και έχει κηρυχθεί «Μνημείο Φυσικού Κάλλους» από το Υπουργείο Πολιτισμού. Ακολουθούν με μικρότερο ποσοστό οι κλάδοι των μεταφορών, αποθηκείσεων και επικοινωνιών και τέλος οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (τράπεζες, ασφάλειες).

5.3 Ιστορική – Πολιτιστική Κληρονομιά

Η πόλη της Καστοριάς, ταυτίζεται με τη ρωμαϊκή πόλη Κέλετρο. Κατά τη Βυζαντινή εποχή μετονομάστηκε σε Ιουστινιανούπολη.

Στη θέση της σημερινής Καστοριάς, βρίσκεται χτισμένη μια αρχαία πόλη των κλασικών χρόνων. Ο Ρωμαίος ιστορικός Τίτος Λίβιος αναφέρει για μία οχυρωμένη πόλη της Ορεστίδας με το όνομα Κήλητρον, όνομα το οποίο προέρχεται από το ρήμα «κηλώ» το οποίο σημαίνει «θέλω» γιατί ίσως από τότε η περιοχή ήταν εντυπωσιακή.

Ο δε Προκόπιος ο Καίσαρες στο έργο του «Περί κτισμάτων» που συνέγραψε το 558 αναφέρει λίμνη Καστοριάς στη Μακεδονία. Αναφέρει μάλιστα ότι επί της χερσονήσου της λίμνης Καστοριάς υπήρχε από παλιά πόλη «ευδαίμων» που ονομαζόταν Διοκλητιανούπολη.

Όταν όμως δέχτηκε επιδρομές βαρβάρων, καταστράφηκε και έμεινε έρημη. Στη συνέχεια ο Ιουστινιανός Α΄ πάνω στα ερείπια της Διοκλητιανούπολης έκτισε την τωρινή πόλη. Την περιτείχισε με διπλό κάστρο, από το οποίο σήμερα μόνον σπαράγματα σώζονται. Το κάστρο αποτελούσαν δύο γραμμές τειχών που άρχιζαν από ένα μέρος της όχθης του λαιμού στα νότια, προχωρούσαν προς τη βόρεια όχθη της λίμνης και κατέληγαν στο ανατολικό μέρος της λίμνης. Εκεί το κάστρο γινόταν πιο φαρδύ και σχημάτιζε το ογκωδέστερο μέρος του νησιού καταμεσής της λίμνης.

Για το όνομα «Καστοριά» υπάρχουν δύο εκδοχές. Η μία εκδοχή λέει ότι η πόλη το πήρε από τους κάστορες, οι οποίοι παλαιότερα διατρέφονταν στη λίμνη της. Η δεύτερη εκδοχή λέει ότι το πήρε από τον μυθικό Μακεδόνα ήρωα Κάστορα, ο οποίος ήταν γιός του Δία.

Πολλές είναι οι περιπέτειες που πέρασε η πόλη μέσα στη μακραίωνη ιστορία της. Από το 927 μέχρι το 969 ήταν υπό την κατοχή των Βουλγάρων, που

εκδιώχθηκαν από τους Πετсенέγγους με προτροπή των Βυζαντινών. Το 990, ο Τσάρος των Βουλγάρων Σαμουήλ κατά την επιδρομή του στον ελλαδικό χώρο κατέλαβε και την Καστοριά, ξεπερνώντας τη φυσική αλλά και την τεχνική της οχύρωση. Όταν απελευθερώθηκε το 1018 από τον Βασίλειο Β΄ τον Βουλγαροκτόνο, η πόλη έγινε ορμητήριο για τις επόμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις του αυτοκράτορα.

Από τα 1802 μέχρι την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους το 1024, άλλοτε βρίσκεται υπό τους Νορμανδούς και άλλοτε στα χέρια των Βυζαντινών. Στην συνέχεια, Βούλγαροι, Αλβανοί, Έλληνες Δεσπότες της Ηπείρου, Βυζαντινοί, Σέρβοι και τέλος Τούρκοι γίνονται κυρίαρχοι της. Στην κατοχή των τελευταίων, όπως και τόσες άλλες ελληνικές πόλεις, έμεινε επί περίπου πέντε αιώνες. Η κατάληψη της Καστοριάς από τους Τούρκους τοποθετείται περίπου το 1385. Η Καστοριά απελευθερώθηκε κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο τον Νοέμβριο του 1912. Είχαν προηγηθεί οι αγώνες των Μακεδονομάχων, με πρωταγωνιστή τον Μητροπολίτη Καστοριάς Γερμανό Καραβαγγέλη. Ο Άγιος Μηνάς τιμάται σαν ελευθερωτής της πόλης. Πιο αναλυτικά :

• **Ιστορικοί χρόνοι**

Ο ευρύτερος γεωγραφικός χώρος ταυτίζεται με την περιοχή της αρχαίας Ορεστιάδας όπου κατοικούσαν οι Ορέστες, Μακεδνοί όπως τους αποκαλεί ο Ηρόδοτος. Από εδώ άρχισαν οι Μακεδόνες Βασιλείς να συνενώνουν τα υπόλοιπα κρατίδια για να δημιουργήσουν το μεγάλο Μακεδονικό κράτος. Κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, η περιοχή υποτάσσεται στους Ρωμαίους το 197 π.χ, οι οποίοι επιτρέπουν την διαμόρφωση μιας ιδιότυπης τοπικής αυτονομίας.

• **Βυζαντινή περίοδος**

Το 395, όταν το Ρωμαϊκό κράτος διαιρέθηκε, η περιοχή της Καστοριάς αποτέλεσε τμήμα του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους που μετέπειτα εξελίχθηκε σε ελληνικό, τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Η φυσική ομορφιά της περιοχής προσέλκυσε το ενδιαφέρον των αυτοκρατόρων του Βυζαντίου, ενώ η στρατηγική θέση της περιοχής αποτέλεσε ορμητήριο ενάντια στις προσπάθειες επέκτασης του έθνους των Βουλγάρων που εμφανίστηκε μετά τον 10 ο αιώνα. Την περιοχή καταλαμβάνουν κατά καιρούς οι Βούλγαροι, οι Πετсенέγγοι, οι Νορμανδοί, οι Σταυροφόροι, οι Σέρβοι για μικρό διάστημα οι Αλβανοί και τελικά το 1385 οι Τούρκοι.

• **Μεταβυζαντινή περίοδος**

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η περιοχή της Καστοριάς αναδείχθηκε σε κέντρο ελληνισμού, διατηρώντας αλώβητη την εθνική συνείδηση, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα. Στην δύσκολη αυτή περίοδο του Ελληνικού γένους είναι σημαντικός ο ρόλος της Εκκλησίας στη διατήρηση του εθνικού στοιχείου. Την εποχή αυτή η περιοχή ανέπτυξε έντονη οικονομική και εμπορική δραστηριότητα και γνώρισε άνθηση στις τέχνες και τα γράμματα. Η ανάπτυξη κατέστησε την περιοχή κέντρο υλικής και ηθικής στήριξης των προεπαναστατικών κινημάτων που οδήγησαν στην Επανάσταση του 1821 καθώς και των απελευθερωτικών κινημάτων του 19^{ου} αιώνα.

• **Μακεδονικός αγώνας**

Η περιοχή της Καστοριάς αποτέλεσε τον πυρήνα προετοιμασίας και δράσης του ένοπλου απελευθερωτικού Μακεδονικού αγώνα. Αν και στην πόλη της Καστοριάς ήταν αναμφισβήτητη η κυριαρχία του ελληνικού στοιχείου, σε αρκετά χωριά της υπαίθρου υπήρχε σημαντική βουλγαρική παρουσία, πράγμα που ευνοούσε την παρουσία κομιτατζήδων. Έτσι στην περιοχή οργανώνεται η αντίσταση κατά των Βουλγάρων και δρουν σημαντικές μορφές όπως ο Παύλος Μελάς, ο Γερμανός

Καραβαγγέλης και ο Ίων Δραγούμης, που με τη σθεναρή τους στάση καθοδηγούν τον Αγώνα μέχρι την απελευθέρωση της περιοχής στις 11 Νοεμβρίου του 1912.

• Σύγχρονη ιστορία

Κατά τις περιόδους των Βαλκανικών πολέμων (1912-13), του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου (1914-18), και του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου (1940-45) ήταν σημαντική η συμβολική των κατοίκων της περιοχής στον αγώνα κατά των Ιταλών, Σλάβων, και Γερμανών κατακτητών. Στη μαύρη για τη Ελληνική Ιστορία σελίδα της περιόδου του εμφυλίου πολέμου, η περιοχή της Καστοριάς αποτέλεσε το θέατρο εξέλιξης της ένοπλης αιματοχυσίας και των θλιβερών κοινωνικών συνεπειών που ακολούθησαν.

Στο Δήμο οργανώνονται και εκδηλώσεις, με απώτερο σκοπό την αναβίωση των παλαιότερων εθίμων, τα οποία τηρούνταν κατά το παρελθόν, αλλά λόγω της μετανάστευσης και της αλλαγής των συνθηκών ζωής εγκαταλείφθηκαν, καθώς και η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Η αναβίωση αυτή πραγματοποιείται μέσα από οργανωμένες ομάδες, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους πολιτιστικούς φορείς. Χαρακτηριστικότερες εκδηλώσεις που αναβιώνουν παλαιότερα έθιμα είναι το καστοριανό καρναβάλι, οι μπουμπούνες και η γιορτή του Προφήτη Ηλία.

Το καστοριανό καρναβάλι .τα λεγόμενα «Ραγκουτσάρια» αρχίζουν στις 6 Ιανουαρίου, ημέρα των Θεοφανείων και ολοκληρώνονται στις 8 Ιανουαρίου .ημέρα της Αγίας Δομνίκης, με την παρέλαση των καρναβαλιστών. Το ιδιαίτερο όνομα Ραγκουτσάρια γεννήθηκε πιθανότατα από το λατινικό rogatores που σημαίνει ζητιάνος και θυμίζει τις ομάδες των μεταμφιεσμένων που γυρνώντας από γειτονιά σε γειτονιά και ζητούν κεράσματα για να διώξουν τα κακά πνεύματα από την πόλη. Όσοι συμμετείχαν έπαιρναν θάρρος από την ανωνυμία που προσφέρει η μάσκα και πείραζαν τους περαστικούς. Σήμερα , στις εκδηλώσεις παίρνουν μέρος «μπουλούκια». Κάθε μπουλούκι έχει τη δική του λαϊκή ορχήστρα χάλκινων .Τα μπουλούκια ξεχύνονται σε δρόμους και σοκάκια της Καστοριάς και δεν φεύγουν πριν το πρώτο φώς της ημέρας. Το κρασί ρέει άφθονο όπως σε κάθε γνήσιο γλέντι .

Την τελευταία Κυριακή της Απόκριας, στις πλατείες της Καστοριάς στήνονται μεγάλες φωτιές, τηρώντας ένα προχριστιανικό έθιμο που ακούει στο όνομα «Μπουμπούνες». Η διαδικασία για την γιορτή ξεκινάει ένα μήνα πριν, με το μάζεμα των ξύλων. Τεράστιες φλόγες και εδέσματα, όπως τσιγαρίδες και κρασί συνοδεύουν το γλέντι που στήνεται με λαϊκές ορχήστρες σε γειτονιές και πλατείες, μέχρι να τελειώσουν τα ξύλα και η φωτιά να σβήσει και να πάρει μαζί της τα κακά πνεύματα. ώστε ο εξαγνισμός της Σαρακοστής να ξεκινήσει χωρίς αυτά. Οι μεγαλύτερες Μπουμπούνες της πόλης στήνονται στην πλατεία του Ντολτσού, στη συνοικία Απόζαρι, στην πλατεία Ομονοίας και στις γειτονιές του παλαιού νοσοκομείου .

Με σειρά εκδηλώσεων τιμούν στις 20 Ιουλίου τον προστάτη τους οι γουνοποιοί, τον Προφήτη Ηλία. Οι εκδηλώσουν έχουν και θρησκευτικό και πολιτιστικό χαρακτήρα και διοργανώνονται στη πόλη της Καστοριάς. '

5.4 Τοπική Αρχιτεκτονική – Μνημεία

Η Καστοριά έχει πολλά Αρχοντικά αλλά και πολλές βυζαντινές και μεσαιωνικές εκκλησίες .

Η οικοδόμηση των Αρχοντικών της Καστοριάς που άρχισε στα μέσα του 17^{ου} και συνεχίστηκε μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα συνδέεται με την περίοδο της ακμής των πόλεων και των κωμοπόλεων της Δυτικής Μακεδονίας. Στην αρχιτεκτονική τους εμπεριέχονται στοιχεία λαϊκής τέχνης .Τα περισσότερα ήταν διώροφα ή τριώροφα.

Βασικά υλικά κατασκευής τους ήταν η πέτρα (αργότερα χρησιμοποιήθηκαν και τα τούβλα), η λάσπη, η χουραζάνη (μείγμα από ασβέστη και άμμο) και η ξυλεία. Κάθε σπίτι είχε την πλακόστρωτη ορθογώνια ή τετράγωνη αυλή, η οποία χωρίζονταν από το δρόμο με μανδρότοιχο.

Τα αρχοντικά, εκτός από την αισθητική τους πλευρά, ικανοποιούσαν και τις καθημερινές κοινωνικές ανάγκες της οικογένειας. Μπαίνοντας στο σπίτι συναντούσες τη σκάλα, που οδηγούσε στους ορόφους. Περιφερειακά στο ισόγειο υπήρχαν χρηστικοί χώροι και στο υπόγειο τα βαρέλια του κρασιού, τα αποθηκευμένα τρόφιμα, το ζυμωτήρι και οι καρβουνοαποθήκες. Ανεβαίνοντας τη σκάλα, στον όροφο, εύρισκες το μεγάλο και ευρύχωρο σαλόνι, η λεγόμενη καλή σάλα, το γνωστό «Δοξάτο». Ήταν ο κύριος χώρος του σπιτιού για τα χαρούμενα ή λυπηρά γεγονότα: τους αρραβώνες, τους γάμους, τις καρναβαλιστικές διασκεδάσεις.

Το δοξάτο ήταν ένα ορθογώνιο σαλόνι σε σχήμα Π. Στις αντικρινές πλευρές του υπήρχαν τα μιντέρια, δηλαδή κτιστοί καναπέδες, και γύρω-γύρω σε δύο σειρές μεγάλα παράθυρα με χρωματιστά τζάμια. Η οροφή ήταν ξυλόγλυπτη. Ορισμένα από τα δωμάτια του ορόφου μετατρέπονταν, εφόσον οι ανάγκες το απαιτούσαν, σε εργαστήρια γουναρικής με τα απαραίτητα «τεζιάκια», τους πάγκους δηλαδή των γουναράδων. Αρκετά αρχοντικά διατηρούνται μέχρι και σήμερα σε ικανοποιητική κατάσταση.

Οι εβδομήντα και πλέον Βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες αποτελούν μοναδικά ιστορικά μνημεία της Καστοριάς. Κτισμένες από καστοριανές οικογένειες, από κατοίκους συνοικιών, από μέλη επαγγελματικών συντεχνιών ή βυζαντινούς τιτουλάρους οι εκκλησίες είναι μικρές στις διαστάσεις τους. Η κατασκευή τους ακολουθεί τον τρόπο κατασκευής των σπιτιών. Πολλές από αυτές είναι κτισμένες πάνω σε ερείπια βυζαντινών ναών ή πάνω σε τάφους.

Πέρα όμως από την τοπική αρχιτεκτονική, ενδιαφέρον παρουσιάζει και το μνημειακό απόθεμα του Δήμου μέρος του οποίου απεικονίζεται στο παράρτημα της εργασίας. Τα κυριότερα μνημεία που βρίσκονται στην περιοχή μελέτης και σώζονται ακόμα και σήμερα και αποτελούν πόλο έλξης τουριστών και προσδιορίζουν τον Δήμο είναι τα εξής:

Ι.Μ Παναγίας της Μαυριώτισσας, χρονολογείται από τον 12^ο αιώνα και βρίσκεται στον παραλίμνιο δρόμο. Είναι τοιχογραφημένο και στην εξωτερική όψη. αξίζει να αναφερθεί ότι στις τοιχογραφίες του ναού οι Τούρκοι έχουν βγάλει τα μάτια από όλους τους Αγίους.

Κουμπελίδικη, πρόκειται για την μοναδική εκκλησία της Καστοριάς με τρούλο. χρονολογείται από το μέσο του 9^{ου} αιώνα. Το όνομα της το οφείλει στον χαρακτηριστικό ψηλό και κυλινδρικό τρούλο, τον κουμπέ.

Άγιος Στέφανος, χτίστηκε στο τέλος του 9^{ου} αιώνα και είναι ο μοναδικός ναός που έχει γυναικωνίτη. Στο βήμα σώζεται επισκοπικός θρόνος, ενώ η τοιχοποιία του ναού κοσμείται εξωτερικά με κεραμοπλαστικά κοσμήματα και πλακίδια.

5.5 Θέματα κοινωνικής Υποδομής

Στο Δήμο Καστοριάς λειτουργούν αρκετές εκπαιδευτικές μονάδες, λόγω του μεγάλου αριθμού μαθητών. Έτσι συγκεκριμένα λειτουργούν στο Δήμο έντεκα νηπιαγωγεία, δέκα δημοτικά σχολεία εκ των οποίων το ένα είναι ειδικό, πέντε γυμνάσια το ένα από αυτά είναι εσπερινό, τρία ενιαία λύκεια και ένα εσπερινό λύκειο. Όλες οι σχολικές μονάδες λειτουργούν σε δημόσια κτίρια.

Στο Δήμο επίσης λειτουργεί και Δημοτικός Βρεφικός σταθμός, το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα αποσκοπεί να στηρίζει την εργαζόμενη γυναίκα – μητέρα και να

φροντίζει για την διαπαιδαγώγηση των μικρών συμπολιτών μας. ο σταθμός είναι τμήμα της Δημοτικής Επιχείρησης τουρισμού και Κοινωνικής Ανάπτυξης Καστοριάς « Ορεστιάς» και λειτουργεί από το 2000.

Ο Δήμος είναι ένας από τους Δήμους που εφάρμοσαν με απόλυτη επιτυχία τον θεσμό του Σχολικού τροχονόμου σε έξι δημοτικά σχολεία της πόλης .Ο θεσμός εφαρμόστηκε στα πλαίσια προγράμματος του Υπουργείου Μακεδονίας – Θράκης, όπου ο Δήμος Καστοριάς συμμετέχει με επτά άτομα, μέλη του ΚΑΠΗ, που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε Δημοτικά Σχολεία της πόλης φροντίζοντας για την ασφαλή κίνηση των μαθητών κατά τη μετάβαση και την αποχώρηση τους από το σχολείο .

Το «Πρόγραμμα Απόκτησης Εργασιακής Εμπειρίας Ανέργων στη Φύλαξη Σχολικών Κτιρίων», είναι ένα πρόγραμμα του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ, στο οποίο συμμετέχει ο Δήμος Καστοριάς από το Φεβρουάριο του 2001 .Στόχος του προγράμματος είναι η επιτήρηση, η διαπίστωση της καλής κατάστασης και η προστασία του σχολικού κτιρίου και των γύρω υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων του από φθορές, οι οποίες μπορεί να προκύπτουν από εξωσχολικά και μη εξωσχολικά άτομα, με στόχο τη διασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών για την ομαλή λειτουργία του σχολείου .Στο πρόγραμμα συμμετέχουν 24 φύλακες σε Γυμνάσια και Λύκεια του Δήμου .

Το κέντρο Πρόληψης «Διέξοδος» είναι αστική εταιρία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και πρόεδρος της είναι ο εκάστοτε Δήμαρχος Καστοριάς. Ιδρύθηκε το 1998 και υποστηρίζεται από τον ΟΚΑΝΑ (Οργανισμό Καταπολέμησης των Ναρκωτικών) και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και τους τοπικούς Φορείς του Νομού. Σκοπός του κέντρου είναι η πρόληψη για την αποφυγή της χρήσης των εξαρτησιογόνων ουσιών και η προαγωγή της υγείας για νέους και ενήλικες του νομού μέσω της διοργάνωσης σεμιναρίων, ημερίδων και εκδηλώσεων.

Ο Δήμος Καστοριάς παραχώρησε ένα κτίριο συνολικού χώρου 790 τμ για την στέγαση του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και το στηρίζει με τις τεχνικές και οικονομικές του υπηρεσίες. Αντίστοιχα το Υπουργείο Παιδείας χρηματοδοτεί το κέντρο μέσω ενός ειδικού λογαριασμού, του ΕΠΕΑΕΚ, και παρέχει το εκπαιδευτικό προσωπικό .

Όσον αφορά στον τομέα της υγείας το νοσοκομείο Καστοριάς λειτουργεί από το 1936. Από το 1936 μέχρι και την έκδοση του πρώτου οργανισμού αυτού (έτος 1956) λειτούργησε ως Δημοτικό Νοσοκομείο και στεγαζόταν μέχρι το έτος 1971 σε κτίριο εντός της πόλης της Καστοριάς. Το έτος 1960 έγινε η θεμελίωση του υπάρχοντος νοσοκομείου στην περιοχή ΜΥΤΚΑ (με δωρεές Καστοριανών πολιτών και κρατικές επιχορηγήσεις). Η αποπεράτωση του κτιρίου όπου λειτουργεί σήμερα έγινε το έτος 1971 και καταλάμβανε συνολική επιφάνεια 3.200 τμ σε έκταση οικοπέδου 50.725 τμ. Κύριος σκοπός είναι η παροχή πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας η οποία παρέχεται ισότιμα σε κάθε άτομο ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική και επαγγελματική του κατάσταση σύμφωνα με τους κανόνες του Εθνικού Συστήματος Υγείας και της κοινωνικής ασφάλισης. Το νοσοκομείο εφημερεύει σε καθημερινή βάση .

Επίσης στο Δήμο είναι σε ισχύ το πρόγραμμα Κοινωνικής Μέριμνας «Βοήθεια στο Σπίτι». Σκοπός είναι η κάλυψη των βασικών αναγκών κοινωνικής φροντίδας για την αξιοπρεπή και αυτόνομη διαβίωση των ηλικιωμένων, με προτεραιότητα σ' αυτούς που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως, χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα, διαβιούν μοναχικά, δεν έχουν επαρκείς πόρους ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής τους αφενός και αφετέρω να διατηρηθούν οι ίδιοι και οι οικογένειες τους στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα

προσφέρει οργανωμένη συστηματική φροντίδα από ειδικευμένο προσωπικό με στόχο την αποφυγή της ιδρυματικής φροντίδας και απασχολεί έξι άτομα.

Ο Δήμος Καστοριάς προχώρησε στην κατασκευή ενός υπερσύγχρονου κτιρίου για τις ανάγκες των ηλικιωμένων στο πλέον προβλεπόμενο σημείο της πόλης. Το ΚΑΠΗ του Δήμου είναι το μοναδικό με ιδιόκτητο κτίριο και αυτό εκφράζει το σεβασμό της Δημοτικής Αρχής στην Τρίτη ηλικία.

Σχετικά με το θέμα της αποχέτευσης ,πρέπει να επισημάνουμε ότι τα τελευταία χρόνια οι επιβλαβείς για το περιβάλλον ρυθμοί ανάπτυξης έπληξαν και την οικολογική ισορροπία της λίμνης, η οποία μολύνθηκε από τα αστικά λύματα, λιπάσματα και στερεά απόβλητα. Όμως από το 1990, με τη λειτουργία του βιολογικού καθαρισμού στο αποχετευτικό σύστημα της πόλης έγινε ένα μεγάλο βήμα για την εξυγίανση και τη σωτηρία της λίμνης .

Όσο αφορά τα απορρίμματα ο Δήμος διαθέτει σύστημα συλλογής απορριμμάτων .Η συλλογή των σκουπιδιών πραγματοποιείται με απορριματοφόρα που διαθέτει ο Δήμος δύο με τρεις φορές την εβδομάδα.

Ο Δήμος Καστοριάς συγκοινωνιακά εξυπηρετείται από το ΚΤΕΛ του Νομού Καστοριάς το οποίο πραγματοποιεί καθημερινά δρομολόγια από και προς Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Γιάννενα, Βέροια και με τους υπόλοιπους Δήμους του Νομού μέσω της Αστικής συγκοινωνίας. Την οδική πρόσβαση στην πόλη έχει διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό η κατασκευή της Εγνατίας οδού.

Στο Δήμο Καστοριάς λειτουργεί αστυνομικό τμήμα μεγάλης δυναμικότητας γιατί εξυπηρετεί τις ανάγκες όλου του Νομού .Σε γενικές γραμμές η περιοχή ευθύνης της Αστυνομικής Διεύθυνσης Καστοριάς αστυνομεύεται ικανοποιητικά, γεγονός που γίνεται αντιληπτό από τους κατοίκους αλλά και τους επισκέπτες του Δήμου .Τα βασικά προβλήματα που απασχολούν τις Υπηρεσίες της Αστυνομικής Διεύθυνσης αφορούν στη διακίνηση ναρκωτικών, την παράνομη μετανάστευση και λιγότερο τη μικροεγκληματικότητα και την οδικά ασφάλεια. Επίσης ο Δήμος διαθέτει και Πυροσβεστική Υπηρεσία .η οποία είναι υπεύθυνη για την κατάσβεση και πρόληψη αστικών και δασικών πυρκαγιών και για την έρευνα, διάσωση και παροχή συνδρομής σε ατυχήματα και καταστροφές .Τέλος στον υπό μελέτη Δήμο υπάρχει ταχυδρομείο μέσω του οποίου εξυπηρετούνται οι δημότες ,ώστε να εκπληρώσουν διάφορες υποχρεώσεις .

5.6 Θεσμικό πλαίσιο

Η χωροταξική οργάνωση του Δήμου Καστοριάς καθορίζεται από χωροταξικά σχέδια τα οποία δίνουν τις γενικές κατευθύνσεις τις οποίες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα κατώτερα επίπεδα σχεδιασμού και να τις εξειδικεύουν κατά περίπτωση. Συγκεκριμένα ο Δήμος Καστοριάς υπόκειται στις κατευθύνσεις για την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας - ΠΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ Α 270).

Σχετικά με την κατηγοριοποίηση των χρήσεων γης επισημαίνεται ότι θεσμοθετήθηκε Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) έτσι λοιπόν καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες σε ορισμένες περιοχές του Δήμου. Η ΖΟΕ θεσμοθετήθηκε με βασικό στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, αφού θέτει αυστηρότατους όρους κυρίως για την οικιστική ανάπτυξη. Το συγκεκριμένο πλαίσιο προκαλεί αντιδράσεις στους επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου, αφού βρίσκουν απαγορεύσεις και δυσκολίες στις αδειοδοτήσεις τους για την ανάπτυξη τουριστικών επενδύσεων .

Επίσης ,στη περιοχή του Δήμου οι εκτάσεις που βρίσκονται γύρω από την λίμνη Καστοριάς αποτελούν περιοχές που είναι ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000 με τον κωδικό GR1310001.Η ένταξη της περιοχής στο δίκτυο NATURA 2000 οφείλεται στην συγκέντρωση πολλών ειδών χλωρίδας δημιουργώντας ένα εξαιρετικά πλούσιο μωσαϊκό βλάστησης. Συνεπώς μέσω της ένταξης της περιοχής στο πρόγραμμα NATURA 2000 επιτυγχάνεται η προστασία των απειλούμενων ειδών και των ενδιαιτημάτων αποτελώντας το βασικό μέσο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την γενικότερη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Επιπρόσθετα ο Δήμος Καστοριάς έχει εκμεταλλευτεί σε μεγάλο βαθμό τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) μέσω της αξιοποίησης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ). Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιήθηκαν πολύ σημαντικά έργα στην υπό μελέτη περιοχή, όπως κατασκευή παραλίμιου πεζόδρομου, η εφαρμογή του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι» και η δημιουργία κέντρου περιβαλλοντικής έρευνας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Ο Δήμος Καστοριάς έχει το προνόμιο να περιβάλλεται από την λίμνη, ενώ παράλληλα συνδυάζει το πλούσιο φυσικό τοπίο και επομένως είναι φυσικό να αποτελεί πόλο έλξης αρκετών τουριστών .Για το λόγο αυτό έχουν δημιουργηθεί υποδομές, ώστε να είναι σε θέση η περιοχή να δεχθεί και φιλοξενήσει ένα αρκετά μεγάλο αριθμό τουριστών για όλη τη περίοδο του έτους.

6.1 Υπηρεσίες Διαμονής

Στην υπό μελέτη περιοχή, αυτή τη στιγμή λειτουργούν εικοσιπέντε τουριστικά καταλύματα. Από τις τουριστικές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες διαμονής στο Δήμο Καστοριάς οι 19 είναι ξενοδοχειακές μονάδες και οι έξι είναι ξενώνες, συνολικής δυναμικότητας 1090 κλινών (περίπου 43 κλίνες είναι η μέση δυναμικότητα). Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι τουρίστες που επιλέγουν να επισκεφθούν την περιοχή, επιλέγουν να διαμείνουν στην πόλη της Καστοριάς όπου η υπάρχουσα υποδομή είναι πολύ μεγάλη .Μάλιστα πολλά είναι και τα οργανωμένα ταξίδια που πραγματοποιούνται από ταξιδιωτικά πρακτορεία .

Σημειώνουμε, ότι πάρα πολλοί μαθητές επισκέπτονται την περιοχή της λίμνης για περιβαλλοντική εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να γίνονται και οι απαραίτητες διανυκτερεύσεις .Επομένως ο σχολικός τουρισμός καταλαμβάνει ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό της τουριστικής ζήτησης της περιοχής .

Αξίζει να σημειωθεί πως την πόλη της Καστοριάς επισκέπτονται και πάρα πολλοί αλλοδαποί τουρίστες .είτε για λόγους αναψυχής είτε για επαγγελματικούς λόγους .

6.2 Υπηρεσίες εστίασης και αναψυχής

Μετά από έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε στο Δήμο Καστοριάς βρέθηκε ότι λειτουργούν 200 περίπου χώροι εστίασης και αναψυχής. Οι χώροι αυτοί αναφέρονται σε εστιατόρια, καφενεία, bar ,internet καφέ ,αναψυκτήρια τα οποία εξυπηρετούν τις ανάγκες των τουριστών για διασκέδαση και φαγητό .

Στο σύνολο της ευρύτερης περιοχής δραστηριοποιούνται 920 επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν έμμεση σχέση με τον τουρισμό, όπως εργαστήρια χειροτεχνημάτων, βιοτεχνίες γούνινων ειδών, πρατήρια πώλησης παραδοσιακών προϊόντων κτλ. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στο Δήμο και σχετίζονται έμμεσα με τον τουρισμό, περιλαμβάνουν εργαστήρια και καταστήματα πώλησης ειδών λαϊκής τέχνης και παραδοσιακών προϊόντων .

Σε αρκετά σημεία της διαδρομής γύρω από τη λίμνη υπάρχουν οργανωμένες θέσεις υπαίθριας αναψυχής, οι οποίες διαθέτουν ξύλινους τραπεζοπάγκους υπαίθριες λιθόκτιστες ψησταριές και λιθόκτιστες βρύσες, που αναδεικνύουν το περιβάλλον χωρίς να προσβάλλουν την αισθητική του χώρου, αφού είναι κατασκευές από υλικά συμβατά προς τη φύση .

6.3 Λοιπές τουριστικές υποδομές

Επιπρόσθετα τουριστικά γραφεία λειτουργούν στην πόλη της Καστοριάς. Οι πελάτες τους είναι τόσο μεμονωμένοι όσο και οργανωμένα γκρουπ και ενημερώνονται για τις δυνατότητες διαμονής τους από την τοπική κοινωνία ή μέσω του οικείου περιβάλλοντός τους, καθώς και από τους ίδιους τους επιχειρηματίες, μεταξύ των οποίων υπάρχει συνεργασία. Τα τελευταία χρόνια οι τουριστικές επιχειρήσεις του Δήμου, και τα περισσότερα από τα τουριστικά καταλύματα προβάλλουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν στο διαδίκτυο. Πλέον το διαδίκτυο παρέχει μια ευέλικτη πλατφόρμα για την ανταλλαγή της πληροφορίας. Το διαδίκτυο και οι τεχνολογίες πληροφορικής αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο για τη στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης των ορεινών περιοχών που βασίζεται στη παρουσίαση των τοπικών δεδομένων και στην εξυπηρέτηση του πολίτη για την ανεύρεση σχετικών πληροφορικών τόσο για την περιοχή όσο και για τις υποδομές.

Στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς λειτουργεί από το 1996 η Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Κοινωνικής Ανάπτυξης «Ορεστιάς». Ο φορέας αυτός στοχεύει στα εξής :

- Στην προώθηση και ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας στον πολιτιστικό και στον τουριστικό τομέα
- Στην οργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου, καθώς και στην εκμετάλλευση χώρων αναψυχής και τουρισμού
- Στη λειτουργία και εκμετάλλευση κέντρου εξυπηρέτησης τουριστών
- Στη κατασκευή και λειτουργία δημοτικών αναψυκτηρίων και περιπτέρων
- Στην ενημέρωση, επιμόρφωση και ψυχαγωγία των πολιτών, μέσα από έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα
- Στην διαφήμιση των τουριστικών θέρετρων της περιοχής
- Στην παροχή συμβούλων σε θέματα τουρισμού, καθώς και στη διοργάνωση συνεδρίων

Τουριστικές πληροφορίες για την περιοχή παρέχονται και από τη Νομαρχία της Καστοριάς, ενώ σημαντικό ρόλο στη προβολή της περιοχής διαδραματίζει και η Αναπτυξιακή Καστοριάς (ΑΝ.ΚΑΣ). Η αναπτυξιακή αυτή παρέχει τεχνική και συμβουλευτική στους επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου.

6.4 Αναπτυξιακά Προγράμματα Προώθησης του Τουρισμού

Το σύνολο των προγραμμάτων που έχουν εφαρμοστεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη στο Δήμο Καστοριάς συγκλίνουν στην προσπάθεια ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης με άξονα τις ήπιες μορφές τουρισμού. Ειδικότερα αφορούν αφενός μεν στην ενδυνάμωση του τουρισμού σε άμεση διασύνδεση με την προστασία του περιβάλλοντος και του τρόπου ζωής των κατοίκων της περιοχής και αφετέρου στην ενθάρρυνση του τοπικού πληθυσμού να ασχοληθεί με την μεταποιητική δραστηριότητα αξιοποιώντας τα πρωτογενή προϊόντα. Βασική παράμετρος σε αυτή τη λογική αποτελεί η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τρόπου ζωής των κατοίκων της υπαίθρου και η παράλληλη δημιουργία επιπλέον εισοδημάτων και η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής. Η φιλοσοφία αυτών των προγραμμάτων αφορά στη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης με σκοπό την συγκράτηση του

πληθυσμού μέσω της δημιουργίας προϋποθέσεων απασχόλησης και αύξησης του εισοδήματος μέσα στη περιοχή. Τα προγράμματα μέσα από τα οποία θα μπορούσαν να αντληθούν πόροι για την ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων προέρχονται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ¹⁵), στοχεύοντας στην εφαρμογή αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης και στην ενδυνάμωση τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο κάποιων μειονεκτικών περιοχών.

Τα κυριότερα προγράμματα που εφαρμόζονται στο υπό μελέτη Δήμο και αφορούν την τουριστική ανάπτυξη είναι τα εξής¹⁶:

6.4.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καστοριάς 2008-2013

Ο Δήμος Καστοριάς μέσω του επιχειρησιακού του σχεδίου επιδιώκει να σχεδιάσει και εν συνεχεία να εφαρμόσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα βιώσιμης αστικής και εσωτερικής ανάπτυξης, καθώς επίσης και προώθησης των συνεργασιών, δηλαδή ένα πρόγραμμα που θα αποτελείται από τα ακόλουθα τρία σκέλη:

- Την προώθηση των αναπτυξιακών υποδομών και των τοπικών επενδύσεων
- Τη βελτίωση της υφισταμένης λειτουργίας των δημοτικών υπηρεσιών, των Νομικών Προσώπων και των Δημοτικών επιχειρήσεων
- Την ανάπτυξη των συνεργασιών με τους όμορους ΟΤΑ και άλλους φορείς όπως και την προώθηση των συνεργασιών και των αδελφοποιήσεων με ΟΤΑ και φορείς από την Ελλάδα και την Ευρώπη.

Η εσωτερική ανάπτυξη του Δήμου θα εξασφαλιστεί μέσω της βελτίωσης των χαρακτηριστικών του στις ακόλουθες ενότητες :

- Δραστηριότητες και Διαδικασίες λειτουργίας
- Οργάνωση και Συνεργασίες
- Ανθρώπινο Δυναμικό και Υλικοτεχνική Δομή\
- Οικονομικά

Ο Δήμος Καστοριάς στοχεύει στη βέλτιστη αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του μέσα από διαδικασίες διαφάνειας και αξιοκρατίας για τον προγραμματισμό , την ανάπτυξη και την υλοποίηση υπερτοπικών πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων, οι οποίες αναμένονται να επιφέρουν οικονομική ισορροπία και να δώσουν την δυνατότητα για την άσκηση μίας πολιτοκεντρικής-αποτελεσματικής-ανοιχτής-ευέλικτης διακυβέρνησης, με στόχο τη μετάβαση από τη διαχείριση αρμοδιοτήτων, στη διοίκηση πολιτικών-αποτελεσμάτων-υπηρεσιών με πιστοποιημένες διαδικασίες, σύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις, υψηλής τεχνολογίας υποδομές και με άξονες δράσης διασφαλισμένους από πλευράς κοινωνικής αποδοχής-χρηματοδότησης-παρακολούθησης-, που θα δίνουν έμφαση στην αειφορία του περιβάλλοντος, στη κοινωνική συνοχή και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Το όραμα του Δήμου Καστοριάς εξειδικεύεται σε 4 βασικούς Άξονες προτεραιότητας που ο καθένας από αυτούς αποτελεί ξεχωριστή θεματική ενότητα. Οι 4 βασικοί Άξονες του Δήμου είναι :

- Περιβάλλον και Ποιότητα ζωής
- Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός-Υγεία/Πρόνοια-Τρίτη ηλικία- Κοινωνική ενσωμάτωση

¹⁵ Το ΕΓΤΠΕ είναι το χρηματοδοτικό μέσο της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης που αποτελεί τον δεύτερο πυλώνα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Χρηματοδοτεί τις ενέργειες ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών στο σύνολο της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁶ ΑΝ.ΚΑΣ

- Οικονομία και Απασχόληση
 - Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του Δήμου
- Κάθε Άξονας αναλύεται σε Μέτρα και κάθε Μέτρο θα περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους γενικούς στόχους. Ο πίνακας που ακολουθεί απεικονίζει την ιεραρχική διάρθρωση των Αξόνων, Μέτρων και γενικών στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Καστοριάς.

Πίνακας 15: Διάρθρωση Αξόνων – Μέτρων – Γενικών Στόχων

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΤΡΟ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
1 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ»	Μέτρο 1.1: Προστασία και Ανάδειξη Φυσικού Περιβάλλοντος	1.1.1. Αποκατάσταση και ανάδειξη της λίμνης Καστοριάς
		1.1.2. Αποκατάσταση και ανάδειξη περιοχής "Βουνό" και λοιπών αλσουλίων περιμαστικού χαρακτήρα
		1.1.3. Προστασία και ανάδειξη περιοχών ιδιαίτερου γεωλογικού - υδρολογικού - υδροληπτικού ενδιαφέροντος
		1.1.4. Μείωση της ρύπανσης και λοιπές δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος
	Μέτρο 1.2: Καθαριότητα Οδών και Κοινοχρήστων Χώρων - Αποκομιδή Απορριμμάτων - Διαχείριση Ογκωδών Αντικειμένων	1.2.1. Βελτίωση του επιπέδου καθαριότητας της πόλης και μείωση της αυξανόμενης ρύπανσης από τα στερεά απόβλητα
		1.2.2. Βελτιστοποίηση του συστήματος διαχείρισης ογκωδών αντικειμένων (μπαζο-απορρίμματα)
		1.2.3. Μείωση της αυξανόμενης ρύπανσης από τα ηλεκτρονικά απόβλητα και προώθηση της ανακύκλωσης
	Μέτρο 1.3: Ενεργοποίηση του Πολίτη με Έμφαση στο Περιβάλλον και προώθηση του εθελοντισμού	1.3.1. Ενημέρωση των πολιτών και διαμόρφωση κανόνων συμπεριφοράς για τη προστασίας του περιβάλλοντος και τη προώθησης της οικολογικής συνείδησης
	Μέτρο 1.4: Χωροτιξία - Πολεοδομία	1.4.1. Εφαρμογή πολεοδομικών και χρηματοδοτικών κινήτρων για την ένταξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στην διαδικασία ενδυνάμωσης της τοπικής οικονομίας
		1.4.2. Θεσμοθέτηση ρυθμίσεων για προστασία και την αναβάθμιση του φυσικού οικοσυστήματος
		1.4.3. Θεσμοθέτηση χωροτιξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων για την οικιστική ανάπτυξη και την βελτίωση της τοπικής οικονομίας του Δήμου
	Μέτρο 1.5: Αναπλάσεις - Αστικός Μετασχηματισμός Πόλης Καστοριάς	1.5.1. Ανάπλαση πυρήνων ιστορικού κέντρου Καστοριάς και λειτουργική τους διασύνδεση με στόχο την ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία τουριστικών πόλων και διαδρομών
		1.5.2. Αναβάθμιση και ανάπλαση δημόσιων - κοινόχρηστων χώρων και δημιουργία ζωνών αστικού και περιμαστικού πρασίνου
		1.5.3. Ανάπλαση και ανάδειξη φυσικών στοιχείων της λίμνης της Καστοριάς και λειτουργική ένταξη της στην αστική λειτουργία της πόλης ως βασικό συντελεστή διαμόρφωσης της ποιότητας ζωής
	Μέτρο 1.6: Τεχνικές Υποδομές – Δίκτυα	1.6.1. Βελτίωση των υφιστάμενων δικτύων ύδρευσης - αποχέτευσης και αύξηση της αποδοτικότητας της υπηρεσίας με την απόκτηση νέου εξοπλισμού (μηχανολογικού και προηγμένης τεχνολογίας)
1.6.2. Βελτίωση της λειτουργικότητας των δικτύων ΟΚΩ - Διερεύνηση νέων μορφών ενέργειας πιλοτικού τύπου		
Μέτρο 1.7: Οδοποιία – Κυκλοφοριακό – Συγκοινωνία	1.7.1. Έργα διανοίξεων - συντηρήσεων - κατασκευών διαδημοτικής οδοποιίας	
	1.7.2. Προώθηση συγκοινωνιακών παρεμβάσεων – Εναλλακτικών μορφών μετακίνησης	
	1.7.3. Βελτίωση της κυκλοφοριακής οργάνωσης του Δήμου Καστοριάς και της λειτουργικότητας της πόλης	

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΤΡΟ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	
<p>2^{ος} Θεματικός Τομέας Τοπικής Ανάπτυξης: «ΠΑΙΔΕΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ – ΥΓΕΙΑ/ΠΡΟΝΟΙΑ – ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ»</p>	<p>Μέτρο 2.1: Κοινωνία της Γνώσης</p>	<p>1.7.4. Προώθηση υπερτοπικών παρεμβάσεων βελτίωσης της προσπελασιμότητας της Καστοριάς και της λειτουργικής της διασύνδεσης με άλλες περιοχές</p> <p>2.1.1. Η δημιουργία νέων και η βελτίωση της λειτουργικότητας των υπαρχόντων μονάδων προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης</p> <p>2.1.2. Η λειτουργία νέων σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η βελτίωση της λειτουργικότητας του ΤΕΙ</p> <p>2.1.3. Η αξιοποίηση χώρων σχολικών μονάδων για τον προγραμματισμό και την ανάπτυξη καινοτόμων προγραμμάτων στήριξης της σχολικής κοινότητας και προώθηση της χρηματοδότησή τους</p> <p>2.1.4. Η στήριξη και αναβάθμιση των δημοτικών δομών προώθησης των πολιτών στη κοινωνία της Γνώσης - Βιβλιοθήκες</p>	
	<p>Μέτρο 2.2: Πολιτισμός</p>	<p>2.2.1. Δημιουργία νέων και εκσυγχρονισμός υπαρχουσών υποδομών - δομών - φορέων πολιτισμού για την ενίσχυση του πολιτιστικού προϊόντος ως βασικό παράγοντα παραγωγής τοπικού πλούτου</p> <p>2.2.2. Διατήρηση, ενίσχυση και προώθηση των τοπικών εθίμων, εορτών, εκδηλώσεων και λοιπών δράσεων ως στοιχεία παραγωγής πλούτου και προώθησης του τουριστικού προϊόντος της περιοχής</p> <p>2.2.3. Προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων - μνημείων - μουσείων και ένταξής τους στο συνολικό πολιτιστικό - τουριστικό προϊόν της περιοχής</p> <p>2.2.4. Ανάδειξη και επανάχρηση κτιρίων αρχιτεκτονικής κληρονομιάς εντός παραδοσιακών πυρήνων, για την ενίσχυση του πολιτιστικού προϊόντος και την ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας</p>	
	<p>Μέτρο 2.3: Αθλητισμός</p>	<p>2.3.1. Δημιουργία νέων και εκσυγχρονισμός υπαρχουσών υποδομών Εξυπηρέτησης του Αθλητικού Προϊόντος</p> <p>2.3.2. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών Αθλητισμού με τον εκσυγχρονισμό των δομών, την αναδιοργάνωση των υπηρεσιών και την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων</p>	
	<p>Μέτρο 2.4: Υγεία - Πρόνοια</p>	<p>2.4.1. Ανάπτυξη υπηρεσιών ολοκληρωμένης υποστήριξης κατοίκων σε θέματα Υγείας και Πρόληψης</p> <p>2.4.2. Δημιουργία νέων και βελτίωση της λειτουργικότητας των υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων προσχολικής αγωγής και δημιουργικής απασχόλησης</p> <p>2.4.3. Στήριξη και λειτουργία νέων δομών φύλαξης παιδιών-βρεφών-νηπίων και δημιουργικής απασχόλησης παιδιών για την ικανοποίηση των αναγκών της εργαζόμενης μητέρας</p>	
	<p>Μέτρο 2.5: Τρίτη Ηλικία</p>	<p>2.5.1. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στήριξης της Τρίτης Ηλικίας και ικανοποίηση των αναγκών τους</p>	
	<p>Μέτρο 2.6: Κοινωνική Ενσωμάτωση</p>	<p>2.6.1. Αναβάθμιση και δημιουργία νέων δομών και υπηρεσιών κοινωνικής ενσωμάτωσης ευπαθών κοινωνικά ομάδων</p> <p>2.6.2. Ανασυγκρότηση Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δήμου και θεσμοθέτηση προγράμματος στήριξης των αναξιοπαιθούτων πολιτών και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσής τους</p> <p>2.6.3. Εκσυγχρονισμός, αναδιοργάνωση και δημιουργία νέων δομών και υπηρεσιών κοινωνικής ενσωμάτωσης ευπαθών ομάδων από τη Δημοτική Επιχείρηση</p>	
	<p>3^{ος} Θεματικός Τομέας Τοπικής Ανάπτυξης: «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ»</p>	<p>Μέτρο 3.1: Στήριξη της επιχειρηματικότητας και της Καινοτομίας</p>	<p>3.1.1. Υποδομές και δομές στήριξης της Επιχειρηματικότητας και ενίσχυσης της καινοτομίας</p>
		<p>Μέτρο 3.2: Στήριξη του Κλάδου της Γούνας και Ενίσχυση του Εμπορίου σε Τοπικό και Διεθνές Επίπεδο</p>	<p>3.2.1. Στήριξη του κλάδου της Γούνας και προώθηση δράσεων ενίσχυσης του διασυνοριακού Εμπορίου</p> <p>3.2.2. Υλοποίηση δράσεων τόνωσης και ανάπτυξης της δυναμικότητας της τοπικής αγοράς</p>

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΤΡΟ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
	Μέτρο 3.3: Στήριξη του Αγροτικού Τομέα	3.3.1. Υλοποίηση δράσεων στήριξης του αγροτικού τομέα
	Μέτρο 3.4: Στήριξη του Τουρισμού και Ενίσχυση του Τουριστικού Προϊόντος	3.4.1. Ανάπτυξη προγράμματος παραγωγής και προώθησης του τουριστικού προϊόντος και αξιοποίησης των τουριστικών πόρων 3.4.2. Βελτίωση της ικανότητας του δήμου Καστοριάς για τη προώθηση και ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος
	Μέτρο 3.5: Διευκόλυνση της Πρόσβασης στην Απασχόληση και Μείωση της Ανεργίας	3.5.1. Αναβάθμιση της λειτουργίας των Δημοτικών Υπηρεσιών Απασχόλησης και ανάπτυξη συνεργασιών για τη μείωση της ανεργίας στη περιοχή 3.5.1. Μείωση της ανεργίας με την υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων (GLOBAL GRANTS) και την υιοθέτηση συστημάτων ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης
4 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δήμου	Μέτρο 4.1. – Διαδικασίες διοίκησης	4.1.1. Εισαγωγή σύγχρονων διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της δράσης του Δήμου 4.1.2. Βελτίωση της λειτουργίας των οργάνων διοίκησης και συγκρότηση των αναγκαίων μονάδων
	Μέτρο 4.2. – Διαδικασίες βελτίωσης της σχέσης του Δήμου με τους πολίτες	4.2.1. Ανάπτυξη διαδικασιών αμφίδρομης επικοινωνίας και συμμετοχής των πολιτών με αξιοποίηση του διαδικτύου 4.2.2. Βελτίωση της διοικητικής εξυπηρέτησης των πολιτών
	Μέτρο 4.3. – Οργάνωση και Συνεργασίες	4.3.1. Αναδιοργάνωση και ενίσχυση των Νομικών προσώπων 4.3.2. Επικαιροποίηση του ΟΕΥ του Δήμου 4.3.3. Πιστοποίηση της διαχειριστικής επάρκειας του Δήμου και Νομικών Προσώπων 4.3.4. Ανάπτυξη συνεργασιών για την δημιουργία έργων και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών με έμφαση στην εξυπηρέτηση του πολίτη 4.4.5. Δημιουργία νέου Δημαρχιακού μεγάρου 4.4.6. Κατασκευή νέων εγκαταστάσεων υπηρεσίας καθαριότητας
	Μέτρο 4.4. – Ανθρώπινο Δυναμικό και Υλικοτεχνική Υποδομή	4.4.1. Αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του υπηρεσιακού μηχανισμού και των αιρετών 4.4.2. Βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής και των συνθηκών εργασίας του προσωπικού 4.4.3. Αναβάθμιση της ιστοσελίδας και εγκατάσταση πληροφοριακού συστήματος 4.4.4. Αξιοποίηση των τεχνολογιών και ανάπτυξη δικτύων ΓΠΕ (e – government)
	Μέτρο 4.5. – Οικονομικά	4.5.1. Λύξηση των ανταποδοτικών τελών και εφαρμογή δυνατικών τελών πολιτισμού, αθλητισμού, περιβάλλοντος με άξονα την ανταπόδοση και την οικονομική ισορροπία των υπηρεσιών 4.5.2. Βελτίωση του εισπρακτικού μηχανισμού και του μηχανισμού παρακολούθησης των εξόδων 4.5.3. Προώθηση της οικονομικής ισορροπίας των Νομικών Προσώπων και εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών χρηματοδότησης 4.5.4. Βελτιστοποίηση του τρόπου αξιοποίησης της δημοτικής περιουσίας
	Μέτρο 4.6. – Προστασία και ασφάλεια της ζωής και της περιουσίας των πολιτών	4.6.1. Ανάπτυξη μηχανισμών αντιμετώπισης κινδύνων από φυσικά αίτια 4.6.2. Βελτιστοποίηση των διαδικασιών αστυνόμευσης, ασφάλειας και ρύθμισης της τάξης στην περιοχή

6.4.2 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER +

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER +, η οποία αφορά την καινοτομική αγροτική ανάπτυξη. Το υπό μελέτη πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, από το Τμήμα Προσανατολισμού, από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από το αντίστοιχο Υπουργείο Γεωργίας. Για την Ελλάδα ως υπεύθυνη αρχή για την υλοποίηση της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER + έχει οριστεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Αποτελεί την συνέχεια των κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER I & LEADER II, που αποτέλεσαν την ουσιαστική κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

Το Εθνικό Πρόγραμμα LEADER+ υιοθετεί δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους, οι οποίοι είναι οι εξής :

(i) Η ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών. Επίσης, μέσω των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στις περιοχές ενισχύεται η ανάπτυξη τους, με σκοπό να μειωθούν οι ανισότητες που παρατηρούνται στην ποιότητα ζωής των κατοίκων, κυρίως μεταξύ ορεινών και μη ορεινών περιοχών.

(ii) Η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών, σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Ο στόχος αυτός βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ανάπτυξη διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ περιλαμβάνει 4 άξονες προτεραιότητας, που η κάθε μία διαθέτει κάποιες δράσεις, οι οποίες εντάσσονται σε κάποια μέτρα. Έτσι, οι άξονες προτεραιότητας του υπό εξέταση προγράμματος είναι οι εξής :

(1) Άξονας Προτεραιότητας 1 : «Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης». Πρόκειται για το βασικό άξονα της πρωτοβουλίας LEADER+, αφού παρουσιάζει τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και είναι απαραίτητο να περιλαμβάνεται σε όλα τα τοπικά αναπτυξιακά σχέδια που υποβάλλονται. Ο άξονας αυτός αποτελείται από 4 μέτρα, που τα κάθε ένα από αυτά περιλαμβάνει κάποιες δράσεις υλοποίησης της υπό εξέταση πρωτοβουλίας. Τα μέτρα και οι αντίστοιχες δράσεις του 1^{ου} Άξονα προτεραιότητας είναι :

α) Μέτρο 1.1 «Τεχνική Στήριξη των Φορέων Υλοποίησης (Ομάδων Τοπικής Δράσης)». Το μέτρο αυτό αφορά δράσεις όπως την υποστηρικτική ενίσχυση των φορέων υλοποίησης των προγραμμάτων τόσο σε προσωπικό όσο και σε τεχνολογικό εξοπλισμό, ώστε να είναι σε θέση να αξιολογούν τα επενδυτικά σχέδια και να προχωρούν σε ενέργειες με στόχο πάντα την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της υπαίθρου.

β) Μέτρο 1.2 «Ενισχύσεις σε Επενδύσεις –Στήριξη στην Επιχειρηματικότητα».

Το μέτρο αναφέρεται σε δράσεις που έχουν να κάνουν με θέματα του αγροτικού τουρισμού, όπως ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα του αγροτουρισμού, μέσα σε επαγγελματικά πρότυπα και ανεπτυγμένα δίκτυα. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η δυναμικότητα των αγροτικών περιοχών και ιδιαίτερα των μειονεκτικών ορεινών περιοχών. Επίσης, με το μέτρο αυτό επιδιώκεται η ανάδειξη των αγροτικών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης νέων τεχνικών, εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, ώστε να αναβαθμιστεί η τοπική οικονομία.

γ) Μέτρο 1.3 «Υποστηρικτικές Ενέργειες». Το μέτρο αυτό αφορά την προώθηση ενεργειών που ενισχύουν τις δράσεις για την ολοκληρωμένη βιώσιμη

ανάπτυξη της υπαίθρου, όπως η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και η προβολή της υπαίθρου και των ενεργειών από τους συλλογικούς φορείς.

δ) Μέτρο 1.4 «Προστασία, Ανάδειξη και Αξιοποίηση Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Το μέτρο αυτό αναφέρεται σε δράσεις που αναδεικνύουν την ταυτότητα και την φυσιογνωμία μιας περιοχής, αλλά παράλληλα και σε θέματα προστασίας περιοχών φυσικού κάλλους όπως περιοχές NATURA 2000.

II) Άξονας Προτεραιότητας 2 : «Στήριξη Συνεργασίας μεταξύ αγροτικών Περιοχών». Στόχος αυτού του άξονα είναι να καταφέρουν οι αγροτικές περιοχές να ξεφύγουν από την απομόνωση στην οποία έχουν περιέλθει. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της συνεργασίας και της ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών όλων των εμπλεκόμενων φορέων τόσο σε τοπικό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο. Έτσι, ο άξονας αυτός αποτελείται από 2 επιμέρους μέτρα, τα οποία είναι τα εξής :

α) Μέτρο 2.1 «Συνεργασία μεταξύ Περιοχών της χώρας : Διατοπική και Διαπεριφερειακή Συνεργασία».

β) Μέτρο 2.2 «Διακρατική Συνεργασία»

III) Άξονας Προτεραιότητας 3 : «Δικτύωση». Ο άξονας αυτός αφορά την στήριξη της λειτουργίας του Ελληνικού Δικτύου LEADER και την στήριξη του σχεδίου δράσης της Μονάδας Εμπύκωσης Δικτύου LEADER (*ΜΕΔ). Ο άξονας αυτός αποτελείται από τα αντίστοιχα μέτρα :

α) Μέτρο 3.1 «Λειτουργία Δικτύου LEADER». Το μέτρο αυτό αναφέρεται στο δίκτυο LEADER, στο οποίο συμμετέχουν οι ομάδες τοπικής δράσης αλλά και όλοι οι φορείς αγροτικής ανάπτυξης, οι οποίοι συνεργάζονται προκειμένου να βγουν χρήσιμα συμπεράσματα μέσα από τις ξεχωριστές εμπειρίες και γνώσεις, που διαθέτουν.

β) Μέτρο 3.2 «Μονάδα Εμπύκωσης Δικτύου LEADER+ (ΜΕΔ)». Η μονάδα αυτή αποτελεί τον φορέα που έχει ως σκοπό την υποστήριξη των ενεργειών και εκδηλώσεων που απαιτούνται για την μετάδοση και διακίνηση της πληροφορίας μέσα στο δίκτυο που έχει δημιουργηθεί.

(IV) Άξονας Προτεραιότητας 4 «Διαχείριση- Παρακολούθηση- Αξιολόγηση του Προγράμματος». Ο άξονας αυτός έχει να κάνει με τη δημιουργία επιτροπών που θα ασχολούνται με θέματα διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των προγραμμάτων, με σκοπό να συντονίζονται, να ελέγχονται αλλά και να επιταχύνονται όλες οι διαδικασίες της εφαρμογής LEADER +, αλλά και να υπάρχει πλήρης συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Επίσης, μέσω της αξιολόγησης, όλες οι προηγούμενες εμπειρίες αξιοποιούνται, ώστε να δημιουργηθούν πρότυπα καλών πρακτικών, τα οποία και θα αποτελέσουν τους προπομπούς για την ορθή εκτέλεση του LEADER+.

Πολλές είναι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο Δήμο Καστοριάς και έχουν απευθυνθεί στην συγκεκριμένη κοινοτική πρωτοβουλία. Το LEADER+ μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για μια αλυσιδωτή αντίδραση θετικών, για την τοπική κοινωνία, αλλαγών και την τοπική οικονομία, όπως η τουριστική προβολή της περιοχής μελέτης, η παραγωγή εναλλακτικού/ επιπρόσθετου εισοδήματος για τους κατοίκους, η ενίσχυση υφιστάμενων επαγγελματικών δράσεων, η είσοδος νέων επιχειρηματικών δράσεων, η είσοδος νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, η μείωση της ανεργίας και η αύξηση του ανταγωνισμού, που συνδράμει στη παραγωγή και προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας .

6.4.3 Πρόγραμμα LIFE

Το πρόγραμμα χρηματοδοτεί εκείνες τις ενέργειες ανάδειξης και διαφύλαξης της φύσης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των φυσικών βιοτόπων, της χλωρίδας και πανίδας στο επιθυμητό επίπεδο. Σκοπός του προγράμματος είναι να συμβάλλει στην εφαρμογή, ενημέρωση και ανάπτυξη της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας συμπεριλαμβανομένης της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η ANKAS A.E στη βάση Προγραμματικής Σύμβασης με το Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης, το Α.Π.Θ και την Τέως Κοινότητα Δισπηλιού, είχε την Διεύθυνση και τον Συντονισμό του Προγράμματος LIFE 95/GR/A17/1057/KEN «Αποκατάσταση- Διαχείριση και Προστασία του βιολογικού αποθέματος και του Νεολιθικού Λιμναίου Οικισμού της Λίμνης της Καστοριάς», συνολικού προϋπολογισμού 800.000 Ευρώ.

Το έργο είχε ως αντικείμενο την αποκατάσταση και διαχείριση του βιολογικού και περιβαλλοντικού αποθέματος της λίμνης Ορεστίδας, με βάση παλαιά περιβαλλοντικά στοιχεία για την περιοχή, με σκοπό να αυξηθεί και να διατηρηθεί η βιολογική ποικιλία της λίμνης, και να επιβεβαιωθεί η συνύπαρξη δραστηριοτήτων ανθρώπινης προέλευσης και φυσικού περιβάλλοντος.

6.4.4 Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL

Η EQUAL αποτελεί εργαλείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και στοχεύει στην πειραματική εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης. Η EQUAL ολοκληρώνει τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα πλαίσια των προηγούμενων Πρωτοβουλιών EMPLOYMENT & ADAPT και συμπληρώνει τις υπάρχουσες πολιτικές για την ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασίας.

Το έργο έχει σα στόχο την εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης.

Σκοπός είναι του προγράμματος είναι η εύρεση και εφαρμογή καινοτόμων ιδεών για την παροχή υπηρεσιών σε κατηγορίες-ομάδες ατόμων που είτε απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά κυρίως σε νέους ανθρώπους και γυναίκες που ζουν σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές και αναζητεί κίνητρα για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στις περιοχές αυτές.

Ο τίτλος του έργου «Μια Αγορά Εργασίας Ανοιχτή για Όλους» μαρτυρά τον στόχο του έργου, την δυνατότητα πρόσβασης σε όλους όσον αφορά στη διαδικασία δημιουργίας μιας νέας επιχείρησης.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος, η Αναπτυξιακή Καστοριάς υλοποιεί διάφορες δράσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Προκειμένου να γίνει ένας κριτικός σχολιασμός περί της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή μελέτης και να επιτραπεί η εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων, κρίθηκε σκόπιμη η μέθοδος της δημοσκοπήσης. Γι' αυτό και τα πλαίσια της παρούσας εργασίας θεωρήθηκε χρήσιμη η συμπλήρωση ερωτηματολογίων από κατοίκους και επιχειρηματίες του Δήμου Καστοριάς, προκειμένου να αποτιμηθεί η άποψη και εκτίμηση τους αναφορικά με το θέμα του τουρισμού και της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή μελέτης .

7.1 Ερωτηματολόγιο Κατοίκων

Πρόκειται για ένα απλό ερωτηματολόγιο 14 συνολικά ερωτήσεων, προκειμένου να υπάρξει μια ενδεικτική αποτίμηση της κατάστασης. Ερωτήθηκαν 100 δημότες που αποτελούν το 0,6% του πραγματικού πληθυσμού, λαμβάνοντας υπόψη ότι σύμφωνα με την απογραφή του 2001 το σύνολο του πραγματικού πληθυσμού είναι της τάξεως των 16.218 κατοίκων περίπου.

Συγκεκριμένα τέθηκαν οι εξής ερωτήσεις :

1)Ποιο είναι το φύλο σας ; [Προκειμένου να αντληθεί πληροφορία σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται τη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής οι άντρες κάτοικοι και πως αντίστοιχα οι γυναίκες κάτοικοι της περιοχής]

2) Ποια είναι η ηλικία σας; [Η συγκεκριμένη ερώτηση τέθηκε με το σκεπτικό της εκτίμησης αν οι νέες ηλικίες συμφωνούν σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης με τις γηραιότερες ηλικίες]

3)Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο ; [Θεωρήθηκε κρίσιμο ερώτημα, καθώς αποτιμάται το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων, το οποίο επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τις απαντήσεις]

4)Σε ποιο τομέα απασχολείστε ; [Η συγκεκριμένη ερώτηση τέθηκε επειδή πρόκειται κατά την ανάλυση να γίνει συσχέτιση των απασχολούμενων στον πρωτογενή ,δευτερογενή και τριτογενή τομέα με το θέμα του τουρισμού]

5)Που κυμαίνεται το ετήσιο εισόδημα σας;[Θεωρήθηκε σημαντικό ερώτημα, καθώς αποτιμάται το επίπεδο οικονομικής κατάστασης των ερωτηθέντων.]

6)Ποιο θεωρείτε τον πιο σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καστοριάς ;[Αποτελεί ένα από τα βασικότερα ερωτήματα γιατί γίνεται προσδιορισμός της άποψης των κατοίκων για την κυριότερη οικονομική δύναμη της περιοχής τους]

7)Που οφείλεται κατά την άποψη σας η τουριστική ζήτηση στο Δήμο; [Αποτιμάται η άποψη των κατοίκων για τα στοιχεία της περιοχής τους που αποτελούν τουριστικό πόλο]

8) Ποια πιστεύετε πως έχουν τη μεγαλύτερη τουριστική ζήτηση από τα παρακάτω :[Η συγκεκριμένη ερώτηση επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον τουριστικό προορισμό που θεωρούν οι κάτοικοι ότι έχει τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα. Οι απαντήσεις της συγκεκριμένης ερώτησης συσχετιζόμενες με την εντοπιότητα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον]

9) Ποια είναι κατά την άποψη σας η πιο ευρέως γνωστή πολιτιστική εκδήλωση του Δήμου σας;

10) Πιστεύετε ότι υπάρχουν προϋποθέσεις τουριστικής ανάπτυξης στο Δήμο Καστοριάς ; [Η συγκεκριμένη ερώτηση κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντική, καθώς δίνει μια πρώτη εικόνα για την θετική ή αρνητική άποψη του δημότη σχετικά με τη δυνατότητα τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής τους]

11) Πιστεύετε ότι για να υπάρξει τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο τι θα έπρεπε να υπάρχει ; [Οι απαντήσεις από την ερώτηση αυτή επιτρέπουν την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το τι πιστεύουν οι κάτοικοι ότι εμποδίζει την επίσκεψη των τουριστών στον τόπο τους]

12) Κατά πόσο πιστεύετε ότι ο τουρισμός θα συμβάλλει στην πρόοδο και ανάπτυξη του Δήμου σας ; [Αποτελεί αντίστοιχη ερώτηση με την προηγούμενη με τη διαφορά ότι επικεντρώνεται στην άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό επίδρασης του τουρισμού στην συνολική ανάπτυξη της περιοχής]

13) Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε συγκριτικό πλεονέκτημα του Δήμου σας;

14) Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε ότι είναι το αρνητικό χαρακτηριστικό για το Δήμο σας ; [Η συγκεκριμένη ερώτηση σε συνδυασμό με την ερώτηση 15 είναι πολύ γενική και τέθηκε στο τέλος του ερωτηματολογίου, προκειμένου να υπάρξει μια πρώτη εκτίμηση σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης των κατοίκων όσον αναφορά στη σύγχρονη πραγματικότητα για την περιοχή τους]

Διευκρινίζεται ότι ο αριθμός των ερωτημάτων ήταν σκόπιμα περιορισμένος (σύνολο ερωτήσεων 14), καθώς οι ερωτηθέντες δεν ήταν ιδιαίτερα «πρόθυμοι» να δώσουν απαντήσεις σε μια σειρά ερωτήσεων, πιθανώς επειδή υπάρχει έως ένα βαθμό το συναίσθημα της καχυποψίας από πλευράς τους. Μάλιστα, είναι ενδεικτικό να σημειωθεί ότι όταν τα ερωτηματολόγια συμπληρώνονταν εντός καφενείου, οι απαντήσεις που αφορούσαν τις επιθυμίες των δημοτών ήταν περισσότερο φειδωλές, από όταν η δημοσκόπηση διεξάγονταν εκτός χώρου σύναξης πολλών δημοτών.

Επίσης, σημειώνονται οι ερωτήσεις, που επικεντρώνονταν σε θέματα τουρισμού, όπως θέτονταν, είχαν τυχαία σειρά κατάταξης, προκειμένου κάθε ερώτηση να απαντάται ξεχωριστά και να αποφευχθούν τυχόν συνειρμικοί συσχετισμοί με προηγούμενες ερωτήσεις και απαντήσεις. Έτσι, αποτυπώνεται μια περισσότερο ειλικρινής και επομένως μια πραγματική εικόνα από τον κάθε ερωτηθέντα.

Πάντως, είναι γεγονός ότι η διαδικασία της δημοσκόπησης και γενικότερα η συλλογή δεδομένων υπό τη μορφή συνεντεύξεων χρειάζεται ύψιστη προσοχή. Αυτό ισχύει επειδή η δημοσκόπηση βασίζεται στις αντιδράσεις ενός δείγματος του πληθυσμού και πάντα τίθεται το ερώτημα κατά πόσο αντιπροσωπευτικό είναι το δείγμα .

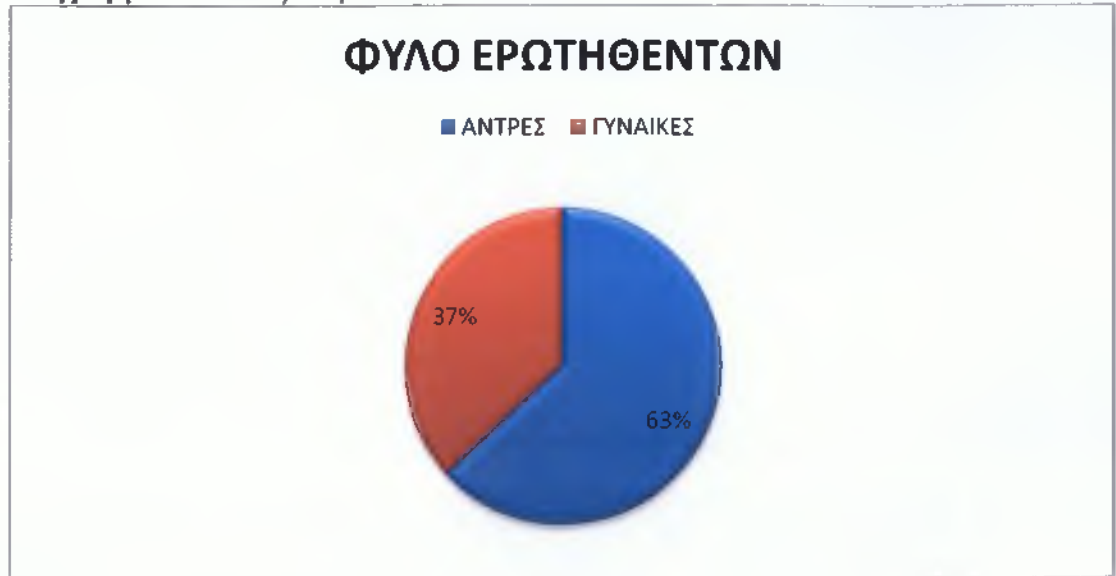
Στα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας η δημοσκόπηση δεν ήταν αυτοσκοπός για να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο τρόπο και στις τεχνικές συλλογής στοιχείων (τυχαιοποίηση), παρά μια πρώτη εκτίμηση για τις απόψεις των δημοτών στο βαθμό τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής τους. Επομένως, επισημαίνεται ότι τα παραγόμενα αποτελέσματα από τη συλλογή των δεδομένων έχουν σημαντικό βαθμό αβεβαιότητας και προφανώς περιθώρια σφάλματος .

Τα αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο των κατοίκων φαίνονται παρακάτω:

Ερώτηση 1:

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως ερωτήθηκαν 100 κάτοικοι. Στο διάγραμμα που ακολουθεί η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ήταν άντρες.

Διάγραμμα 4: Φύλο ερωτηθέντων

Ερώτηση 2 :

Όσον αφορά στην ηλικία, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ήταν μεταξύ 28-40, που σημειωτέον ήταν και πιο πρόθυμοι να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί .

Διάγραμμα 5: Ηλικία ερωτηθέντων

Ερώτηση 3:

Η ερώτηση αυτή αναφέρεται στο επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 16: Επίπεδο εκπαίδευσης ερωτηθέντων

ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ-ΤΕΙ	25%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	37%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	10%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	28%
ΣΥΝΟΛΟ	100%

Η διαγραμματική απεικόνιση των αποτελεσμάτων είναι η εξής.

Διάγραμμα 6: Μορφωτικό επίπεδο ερωτηθέντων

Από τη συγκεκριμένη απεικόνιση γίνεται αντιληπτό ότι το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος είναι σχετικά υψηλό καθώς οι απόφοιτοι Λυκείου και οι πτυχιούχοι πανεπιστημιακών και τεχνικών σχολών ξεπερνούν το μισό του δείγματος (62%).

Ερώτηση 4:

Σχετικά με την ερώτηση, όπου γίνεται αναφορά στον τομέα απασχόλησης των ερωτηθέντων, προέκυψε ότι η πλειοψηφία των κατοίκων απασχολείται στον δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα. Αντίθετα ο πρωτογενής τομέας είναι μικρότερου βαθμού. Σχετικά υψηλό φαίνεται να είναι και το ποσοστό της ανεργίας, καθώς φτάνει σε ποσοστό της τάξης του 15%. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η ανεργία σχεδόν σε όλα τα ερωτηματολόγια επιλέχθηκε από γυναίκες, γεγονός που αποδεικνύει ότι το γυναικείο φύλλο είναι πιο δύσκολο να βρει εργασία. Τα ανωτέρω αναπαριστούνται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

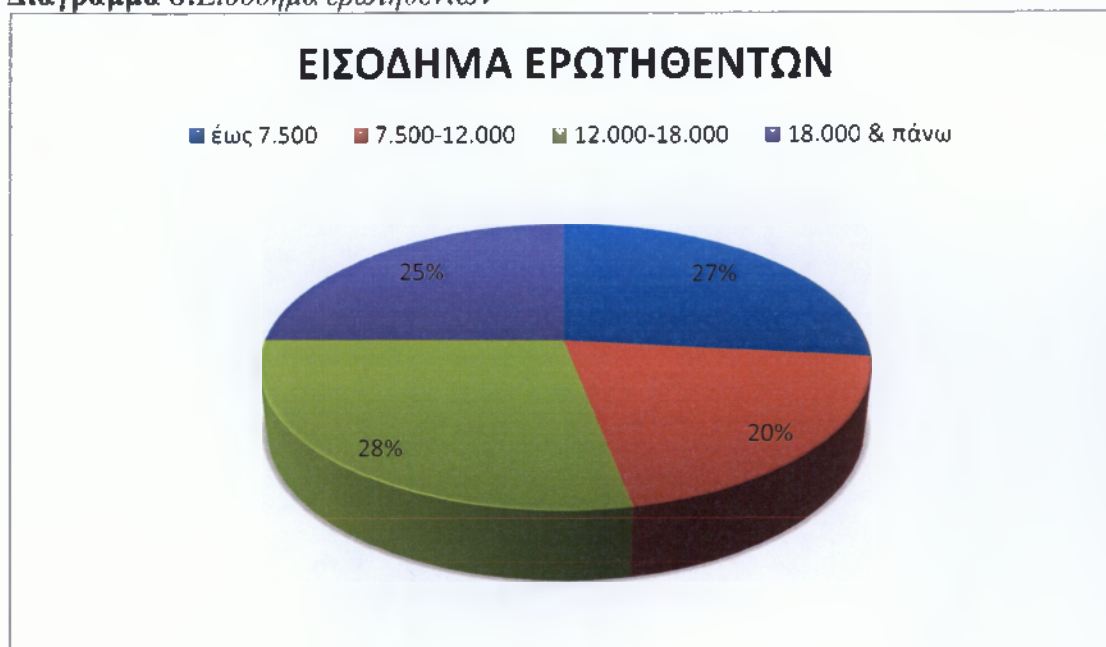
Διάγραμμα 7: Τομέας απασχόλησης ερωτηθέντων

Ερώτηση 5:

Σε συνέχεια της ερώτησης 4, η ερώτηση υπ' αριθμό 5 αναφέρεται στο εισόδημα των κατοίκων. Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνονται τα αποτελέσματα από την στατιστική επεξεργασία του δείγματος.

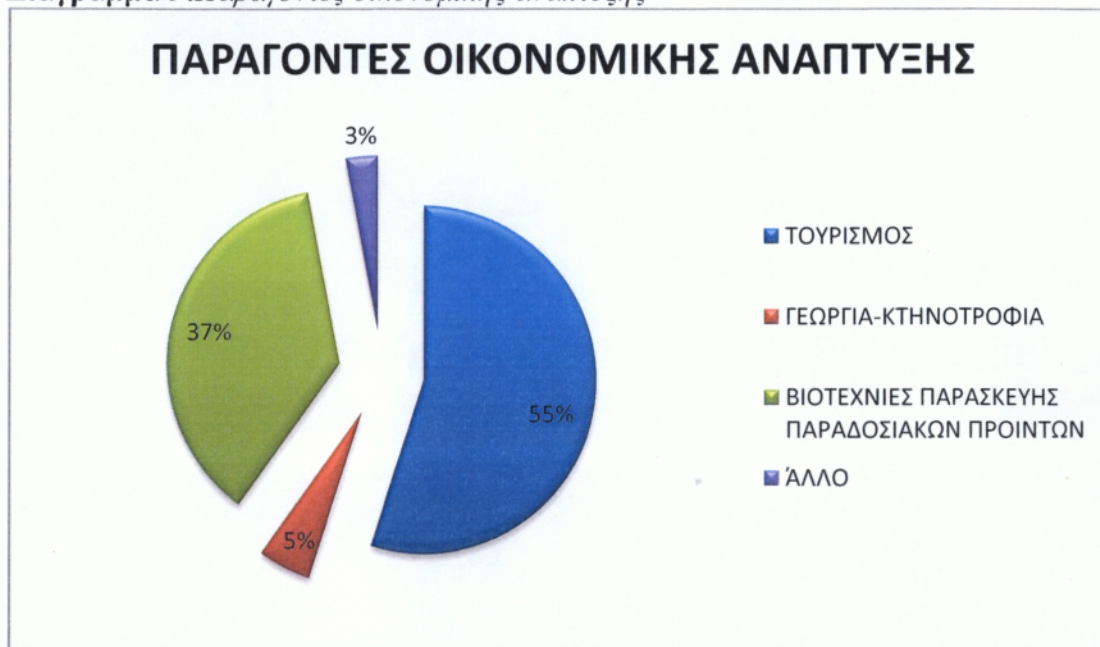
Διάγραμμα 8: Εισόδημα ερωτηθέντων

Ερώτηση 6:

Όσον αφορά την ερώτηση 6 του ερωτηματολογίου, γίνεται προσδιορισμός της άποψης των κατοίκων για την κυριότερη οικονομική δύναμη της περιοχής τους. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι οι κάτοικοι θεωρούν ως τον πιο σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης τον τουρισμό, σύμφωνα με το εξής γράφημα:

Διάγραμμα 9: Παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης

Ερώτηση 7:

Από την ανάλυση της ερώτησης 7 γίνεται εκτίμηση της άποψης των κατοίκων σχετικά με τον παράγοντα εκείνο στην περιοχή τους που αποτελεί λόγο τουριστικής επισκεψιμότητας. Προέκυψε ότι η πλειοψηφία των κατοίκων θεωρεί ότι ο τουρισμός στην περιοχή τους οφείλεται ως επί των πλείστον στο φυσικό περιβάλλον. Σημειώνεται ότι σε ορισμένα ερωτηματολόγια κάποιοι από τους κατοίκους έκαναν περισσότερες από τη μία επιλογές, γι' αυτό και δε γίνεται κάποια ποσοστιαία αναφορά των αποτελεσμάτων. Τα ανωτέρω περιγράφονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 17: Παράγοντες τουριστικής ζήτησης

ΠΛΟΥΣΙΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	56
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ	17
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	12
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	35
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	13
ΆΛΛΟ	1

Ερώτηση 8:

Όσον αφορά στην επιλογή συγκεκριμένων τουριστικών προορισμών που αποτελούν στοιχεία του φυσικού ή τεχνητού περιβάλλοντος, η πλειοψηφία των κατοίκων απάντησε ότι η παλιά πόλη (περιοχή Ντολτσό) αποτελεί τον κατεξοχήν τουριστικό προορισμό στην περιοχή τους και ακολουθεί το Σπήλαιο του Δράκου. Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, οι επιλογές των ερωτηθέντων ήταν πολλαπλές και τα αποτελέσματα φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 18 :Τουριστικοί προορισμοί

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΑΥΡΙΩΤΙΣΣΑ	12
ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΟΥ ΔΡΑΚΟΥ	39
ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	9
ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ (ΝΤΟΛΤΣΟ)	54
ΑΛΛΟ	0

Ερώτηση 9:

Σε συνέχεια της ερώτησης 7 και 8, η ερώτηση υπ' αριθμό 9 αντλεί πληροφορία σχετικά με τα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής και το βαθμό που αυτά λειτουργούν ως δραστηριότητες προσέλκυσης τουριστών. Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις, οι επιλογές των ερωτηθέντων ήταν πολλαπλές και τα αποτελέσματα φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 19 :Πολιτιστικές εκδηλώσεις ως τουριστικοί προορισμοί

ΡΑΓΚΟΥΤΣΑΡΙΑ	78
ΜΠΟΥΜΠΟΥΝΕΣ	35
ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ	8

Σύμφωνα με τον πίνακα, τα Ραγκουτσάρια αποτελούν κυρίαρχο πολιτιστικό γεγονός της περιοχής μελέτης, τα οποία και επισκέπτονται πολλοί τουρίστες λαμβάνοντας υπόψη ότι η συγκεκριμένη γιορτή λαμβάνει χώρα στα αρχές Ιανουαρίου, που αποτελεί χρονική περίοδο όπου η τουριστική δραστηριότητα είναι υψηλή.

Ερώτηση 10:

Σε όλα τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν, όλοι οι ερωτηθέντες εξέφρασαν την άποψη ότι υπάρχουν προϋποθέσεις για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο Καστοριάς, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούν ότι μπορεί να υπάρξει περαιτέρω τουριστική προσφορά . Παρόλα αυτά στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν συλλέγεται πληροφορία σε ποια κατηγορία κατατάσσονται οι παράγοντες (φυσικό περιβάλλον, πολιτιστικό περιβάλλον, υπηρεσίες-υποδομές) που μεγεθύνουν την τουριστική ανάπτυξη του Δήμου. Η πληροφορία αυτή συλλέγεται από την ερώτηση που ακολουθεί.

Ερώτηση 11:

Και σε αυτή την ερώτηση οι απαντήσεις ήταν πολλαπλής επιλογής, οπότε και τα αποτελέσματα δεν παρατίθενται σε ποσοστιαία αναλογία κατοίκων, αλλά σε ποσοστιαία αναλογία απαντήσεων. Τα αποτελέσματα φαίνονται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 10: Παράγοντες τουριστικής ανάπτυξης

Είναι χαρακτηριστικό ότι η πλειοψηφία των απαντήσεων υποδηλώνει ότι η παρουσία ασφαλούς οδικού δικτύου συμβάλλει στην περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Σημαντικό ποσοστό επίσης καταλαμβάνει η προβολή- διαφήμιση της περιοχής και ακολουθεί η επάρκεια σε καταλύματα-ξενοδοχειακές μονάδες. Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι οι κάτοικοι του Δήμου θεωρούν ότι τελικά οι υποδομές (δίκτυα οδικά, καταλύματα, κ.α.) αποτελούν το κυρίαρχο παράγοντα που καθορίζει τη μεγέθυνση του τουρισμού στην περιοχή τους.

Ερώτηση 12:

Η ερώτηση αυτή είναι γενική καθότι συνοψίζει τη γενική θέση των δημοτών ως προς τη συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη της περιοχής τους. Στο διάγραμμα που αποτυπώνεται ότι η συμβολή αυτή είναι σημαντική.

Διάγραμμα 11: Τουρισμός και ανάπτυξη

Ερώτηση 13 & 14:

Οι εν λόγω ερωτήσεις αποτυπώνουν τη θετική και αρνητική άποψη που έχει ο μέσος δημότης για την περιοχή του. Τα αποτελέσματα συγκεντρωτικά είναι στα ακόλουθα διαγράμματα.

Διάγραμμα 12: Θετικό χαρακτηριστικό του Δήμου

Όπου φαίνεται ότι η λίμνη αποτελεί το πιο θετικό χαρακτηριστικό του Δήμου, έπειτα ακολουθεί το όμορφο φυσικό τοπίο. Επισημαίνεται ότι σε προηγούμενο ερώτημα, προέκυψε ότι η πλειοψηφία των κατοίκων θεωρεί ότι ο τουρισμός στην περιοχή τους οφείλεται ως επί των πλείστον στο φυσικό περιβάλλον. Αντίθετα, στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται ότι το πιο αρνητικό χαρακτηριστικό του Δήμου είναι η ανεργία και οι δυσκολίες μετακίνησης το χειμώνα.

Διάγραμμα 13: Αρνητικό χαρακτηριστικό του Δήμου

Διαφάνεται επομένως ότι τα παραγόμενα αποτελέσματα από την ανάλυση των απαντήσεων του δείγματος υποδηλώνουν τη θετική διάθεση των κατοίκων της περιοχής μελέτης στο φαινόμενο του τουρισμού, καθώς έχει γίνει αντιληπτό ότι ο

τουρισμός μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής και μπορεί επίσης να περιορίσει την παρουσία και δράση κάποιων αρνητικών στοιχείων και παραγόντων που υποβαθμίζουν το επίπεδο ζωής των κατοίκων. Επίσης, γίνεται αντιληπτό ότι οι κάτοικοι θεωρούν ότι υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια τουριστικής ανάπτυξης, γεγονός που υποδηλώνει ότι είναι δεκτικοί στην δημιουργία και χρήση υποδομών ή υπηρεσιών που μπορούν να ενισχύσουν την τουριστική επισκεψιμότητα στη περιοχή τους.

7.2 Ερωτηματολόγιο επιχειρήσεων

Πρόκειται για ένα ερωτηματολόγιο 16 συνολικά ερωτήσεων, προκειμένου να υπάρξει μια ενδεικτική αποτίμηση της κατάστασης. Ερωτήθηκαν 30 επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στο Δήμο και οι δραστηριότητες τους έχουν σχέση με τον τουρισμό. Εξάλλου στις οικονομίες της αγοράς, η ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας είναι απαραίτητη συνθήκη για να αρχίσει ή να συνεχιστεί ένας καινούργιος τρόπος αυτόνομης (ενδογενούς) ανάπτυξης.

Έτσι τέθηκαν οι εξής ερωτήσεις:

1)Ποιο είναι το φύλο σας;[Προκειμένου να αντληθεί πληροφορία σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής οι άντρες επιχειρηματίες και πώς αντίστοιχα οι γυναίκες επιχειρηματίες της περιοχής].

2)Ποιά είναι η ηλικία σας;[Η συγκεκριμένη ερώτηση τέθηκε με το σκεπτικό της εκτίμησης αν οι νέες ηλικίες επενδύουν στη δημιουργία επιχειρήσεων].

3)Ποιος είναι ο τύπος της Επιχείρησής σας;[Προκειμένου να διευκρινιστεί το αντικείμενο της επιχείρησης].

4)Σε ποιά βαθμό επηρεάζει, κατά τη γνώμη σας, την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καστοριάς: ο τουρισμός, η γεωργία-κτηνοτροφία, οι βιομηχανίες παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων και το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. [Σκοπός της ερώτησης είναι να φανεί ποιοι και σε ποιο βαθμό από τους τομείς δραστηριότητας του Δήμου, επιτυγχάνουν την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου].

5)Που οφείλεται κατά τη γνώμη σας η τουριστική ζήτηση στο Δήμο Καστοριάς;[Η συγκεκριμένη ερώτηση τέθηκε, προκειμένου να αποδειχθεί ότι η τουριστική ζήτηση εξαρτάται, από παράγοντες όπως το φυσικό περιβάλλον, η αρχιτεκτονική κληρονομιά, η παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων, τα διάφορα πολιτιστικά δρώμενα και η υπάρχουσα ξενοδοχειακή υποδομή].

6)Πώς έχει επιδράσει ο τουρισμός σε ορισμένους τομείς (επιχειρηματικότητα, εμπόριο, γαιοπρόσδοος, πληθυσμός κ.α.)[Από την ανάλυση των απαντήσεων σε αυτή την ερώτηση, όπως αυτή είναι δομημένη, δηλαδή ανά βαθμό επίδρασης, καθίσταται δυνατή η ποσοτικοποίηση της ποιοτικής πληροφορίας σχετικά με τη συμβολή του τουρισμού σε οικονομικοκοινωνικούς τομείς].

7)Πώς έχει επιδράσει ο τουρισμός στην τοπική οικονομία;

8)Πώς έχει επηρεάσει ο τουρισμός τα κοινωνικά θέματα;

9)Πώς έχει επιδράσει ο τουρισμός στη βελτίωση των υποδομών;

10)Πώς έχει επιδράσει ο τουρισμός στα πολιτιστικά θέματα;

11)Πώς έχει επιδράσει ο τουρισμός σε θέματα περιβάλλοντος;[Οι ερωτήσεις 7,8,9,10 & 11 προσδίδουν περαιτέρω πληροφορία σε σχέση με την ερώτηση 6 που είναι πιο γενική, και επικεντρώνονται περισσότερο σε κάθε τομέα ξεχωριστά (οικονομία-κοινωνία-υποδομές-πολιτισμός-περιβάλλον)]

12)Ποια είναι η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης/ Τοπικών φορέων, για την ανάπτυξη του τουρισμού[Αυτή η ερώτηση τέθηκε για να εκτιμηθεί ο βαθμός επίδρασης της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης στον τουρισμό].

13) Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής στηρίζεται στον εναλλακτικό τουρισμό. Ποιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού πιστεύετε ότι μπορούν να αναπτυχθούν με επιτυχία στο Δήμο [Η συγκεκριμένη ερώτηση θέτει στους επιχειρηματίες τον προβληματισμό σχετικά με το ποια κατεύθυνση θα πρέπει να έχει ο εναλλακτικός τουρισμός, προκειμένου η περιοχή να αποκομίσει τα περισσότερα οφέλη].

14) Πιστεύετε ότι στην περιοχή είναι προτιμότερο να δημιουργηθούν μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα ή μικρά παραδοσιακά τουριστικά οικήματα [Η εν λόγω ερώτηση επικεντρώνεται περισσότερο στο προβληματισμό σχετικά με το αν είναι προτιμότερες οι μεγάλες ή οι μικρές τουριστικές επενδύσεις].

15) Πιστεύετε ότι η παροχή τουριστικών υπηρεσιών από ξένους επενδυτές (μη ντόπιους) θα ωφελούσε την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής ή θα δημιουργούσε περισσότερα προβλήματα [Η ερώτηση αυτή, όπως η προηγούμενη, εξειδικεύεται περισσότερο και αποτυπώνει την άποψη των ντόπιων επιχειρηματιών σχετικά με την είσοδο και συμμετοχή στην αγορά ξένων επιχειρηματιών].

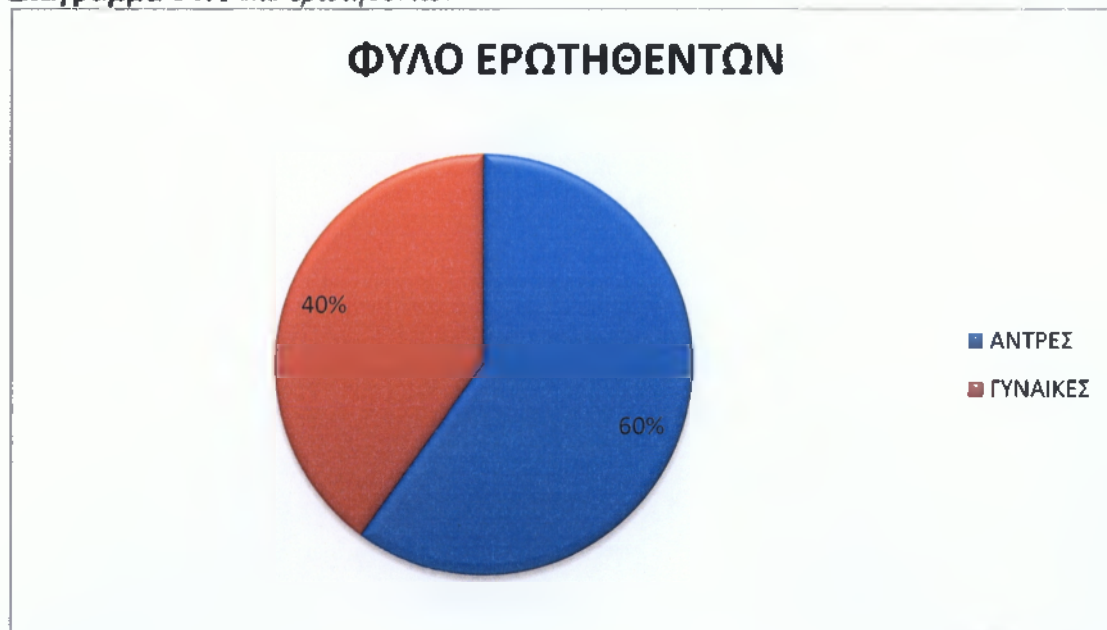
16) Ποιο πιστεύετε ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα η τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καστοριάς [Στη συγκεκριμένη ερώτηση οι επιχειρηματίες της περιοχής καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τους παράγοντες εκείνους που εμποδίζουν την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης].

Τα αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο των επιχειρήσεων παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω :

Ερώτηση 1:

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως ερωτήθηκαν 35 επιχειρηματίες. Στο διάγραμμα που ακολουθεί η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ήταν άντρες.

Διάγραμμα 14: Φύλο ερωτηθέντων

Ερώτηση 2:

Όσον αφορά στην ηλικία, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ήταν μεταξύ 28-40. Πράγμα που σημαίνει πως οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στο Δήμο και οι δραστηριότητες τους έχουν σχέση με τον τουρισμό είναι νεαρής ηλικίας.

Διάγραμμα 15: Ηλικία ερωτηθέντων

Ερώτηση 3:

Όπως διαπιστώθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων είναι καταστήματα. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι στο Δήμο δραστηριοποιούνται πολλά καταστήματα που εμπορεύονται γούνα και δερμάτινα είδη και αξεσουάρ. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτυπώνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

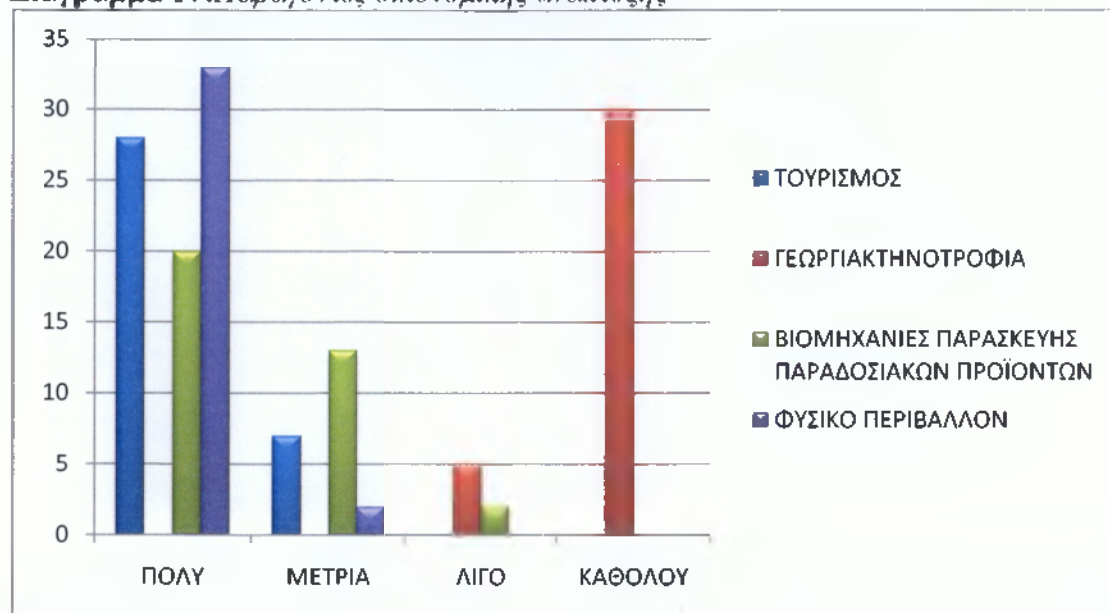
Διάγραμμα 16: Είδος επιχειρήσεων

Ερώτηση 4:

Από το παρακάτω διάγραμμα φαίνεται ότι όλοι οι επιχειρηματίες θεωρούν ότι το φυσικό περιβάλλον της περιοχής σε συνδυασμό με τον τουρισμό αποτελούν τους κυριότερους παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης. Έπειτα ακολουθεί σε σημασία ο κλάδος της παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων, ενώ λιγότερο σημαντικό θεωρούν το κλάδο της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

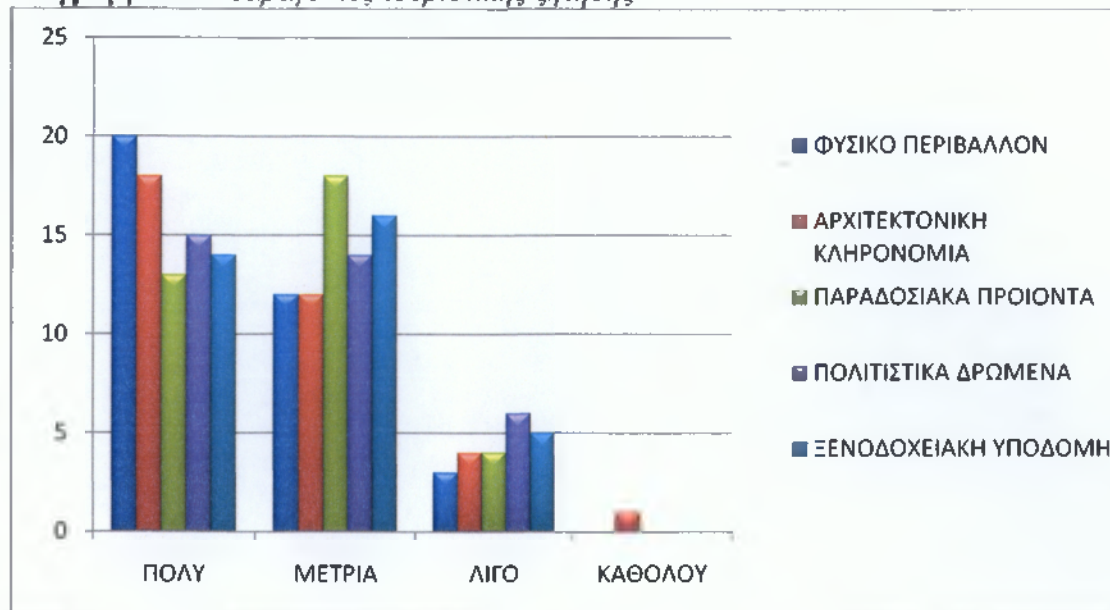
Διάγραμμα 17: Παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης

Ερώτηση 5:

Σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων οι κύριες αιτίες για την τουριστική ζήτηση στην περιοχή είναι το φυσικό περιβάλλον, και η αρχιτεκτονική κληρονομιά, ενώ στην συνέχεια έπονται τα διάφορα πολιτιστικά δρώμενα, που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή, η ξενοδοχειακή υποδομή και τα παραδοσιακά προϊόντα. Η παραπάνω ανάλυση απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

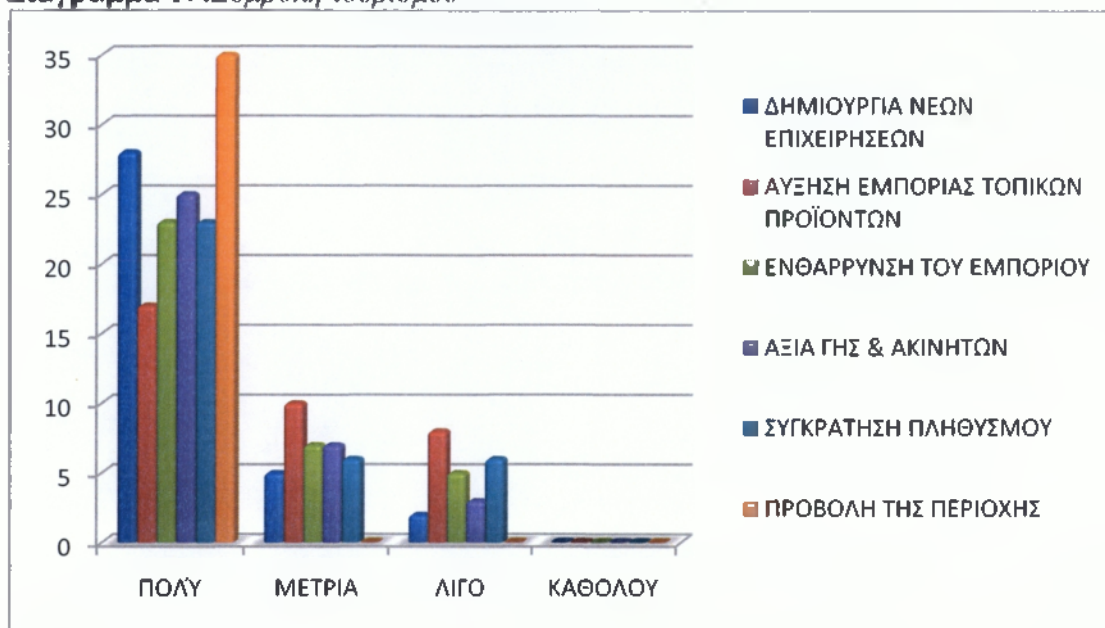
Διάγραμμα 18: Παράγοντες τουριστικής ζήτησης

Ερώτηση 6:

Οι περισσότεροι επιχειρηματίες στην περιοχή πιστεύουν ότι ο τουρισμός έχει επιφέρει πολύ μεγάλη προβολή και διαφήμιση, ενώ παράλληλα έχει οδηγήσει σε άνοδο της αξίας της γης και έχει συνεισφέρει στην αύξηση της επιχειρηματικότητας με την δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Επίσης, ο τουρισμός ενισχύει και το εμπόριο της περιοχής.

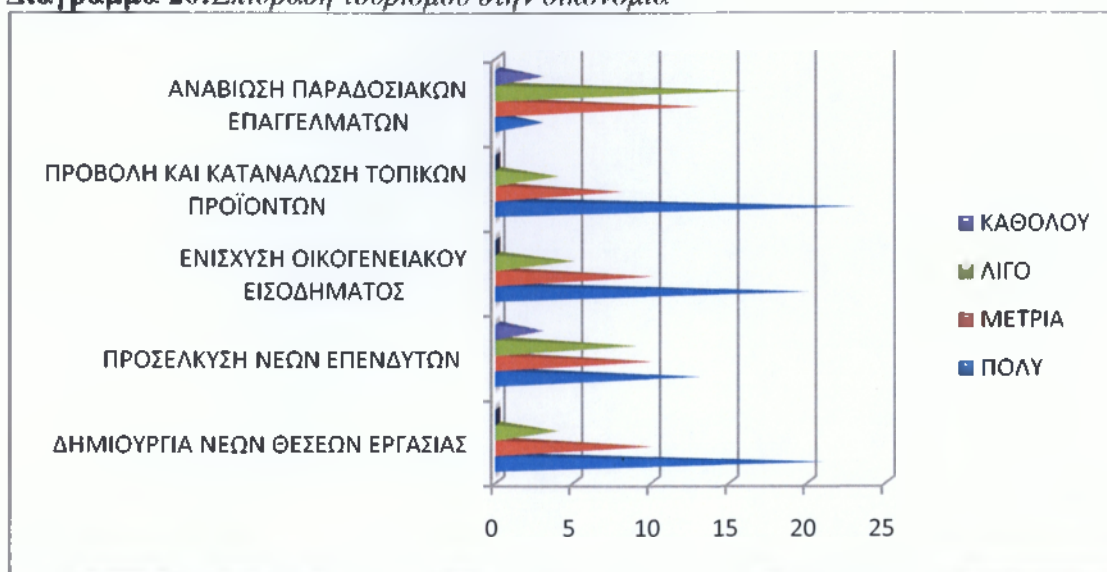
Διάγραμμα 19: Συμβολή τουρισμού

Ερώτηση 7,8,9,10 & 11:

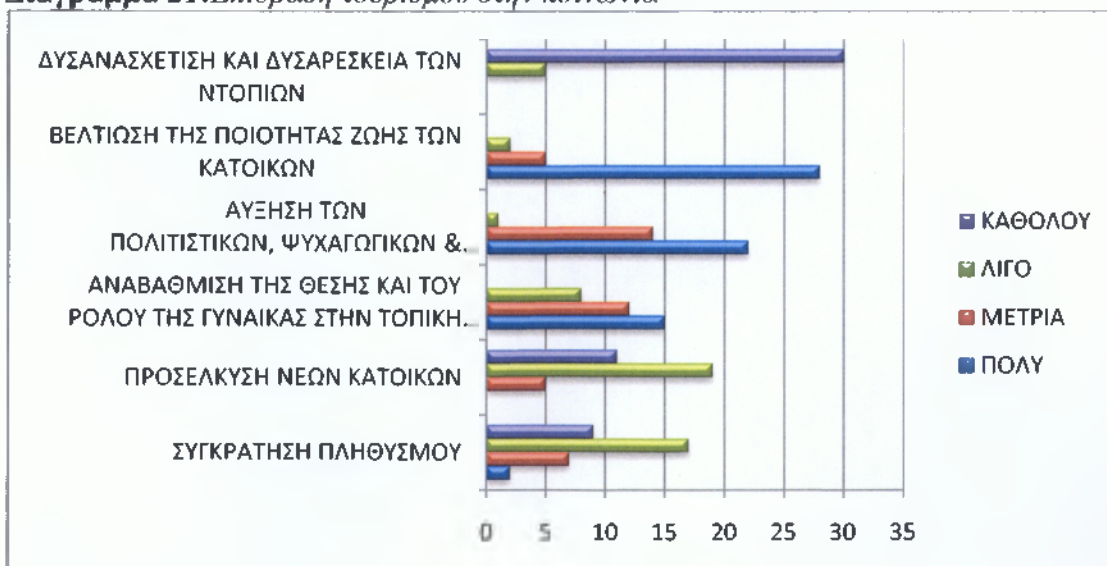
Οι εν λόγω ερωτήσεις αποτυπώνουν την επίδραση του τουρισμού στην τοπική οικονομία, στην κοινωνική ζωή, στη βελτίωση των υποδομών, στον πολιτισμό και στα περιβαλλοντικά ζητήματα, μέσα από διάφορες δράσεις. Συγκεκριμένα, ο τουριστικός τομέας έχει προσδώσει μία οντότητα στην τοπική οικονομία, ενισχύοντας σε πολύ μεγάλο βαθμό τα οικογενειακά εισοδήματα των ντόπιων, δημιουργώντας νέες θέσεις απασχόλησης, προσελκύοντας νέους επενδυτές στην περιοχή, αλλά προβάλλοντας τα εγχώρια τοπικά προϊόντα. Αντίθετα σε μικρότερο βαθμό έχει επηρεάσει στην αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων όπως φαίνεται και στο διάγραμμα.

Διάγραμμα 20: Επίδραση τουρισμού στην οικονομία

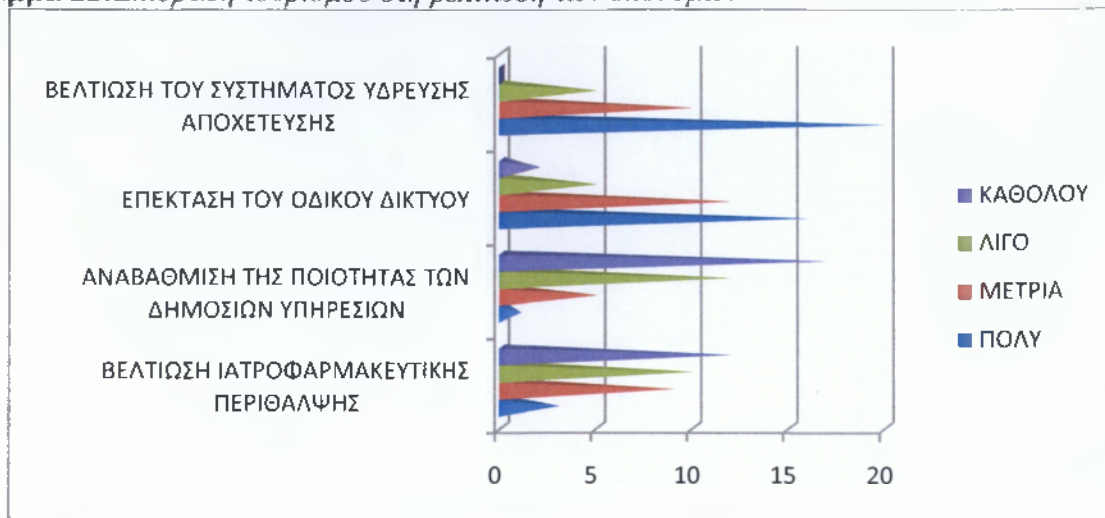
Στα κοινωνικά ζητήματα, όπως αναλύονται και στο πιο κάτω διάγραμμα, ο τουρισμός συνεισφέρει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων, αλλά και στην αύξηση των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών δραστηριοτήτων. Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάπτυξη του τουρισμού δεν έχει αποδώσει όσο θα ήθελε η τοπική κοινωνία σε ζητήματα συγκράτησης πληθυσμού και προσέλκυσης νέων κατοίκων. Θετικό χαρακτηρίζεται το γεγονός ότι αρκετές είναι και οι ιδιοκτήτριες των τουριστικών επιχειρήσεων γεγονός που μας δείχνει πως ο τουρισμός έχει αναβαθμίσει το ρόλο της γυναίκας. Τέλος οι ντόπιοι είναι έτοιμοι να αποδεχτούν την τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή τους μακριά από οπισθοδρομικές αντιλήψεις.

Διάγραμμα 21: Επίδραση τουρισμού στην κοινωνία

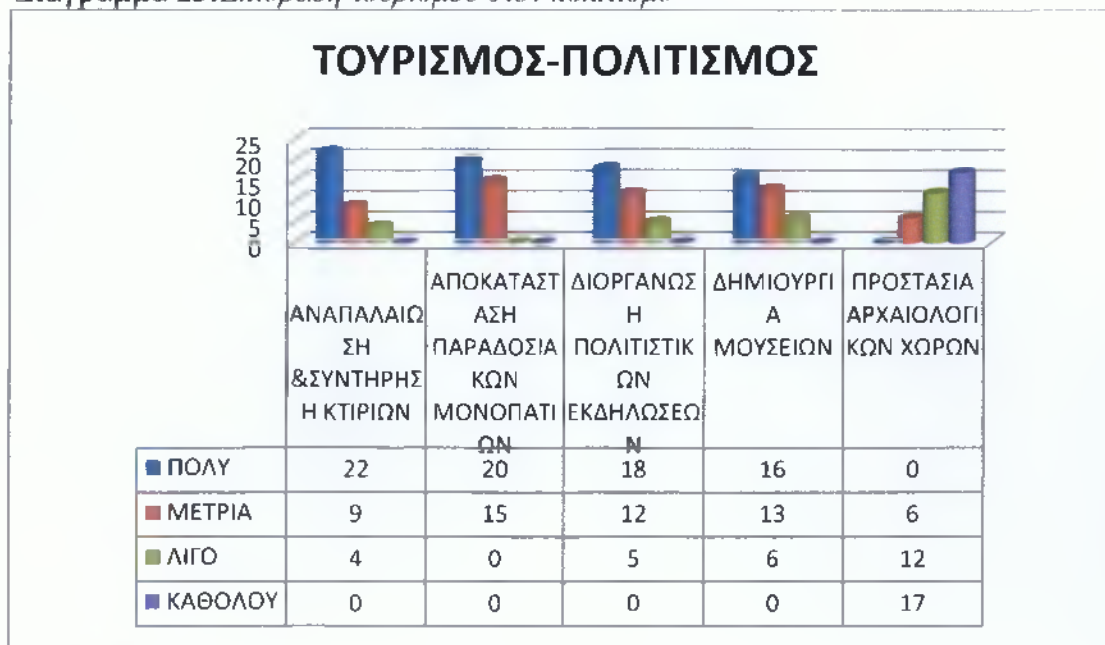
Οι περισσότεροι επιχειρηματίες στην περιοχή πιστεύουν πως η επίδραση του τουρισμού στην βελτίωση των υποδομών είναι πολύ μεγάλη. Συγκεκριμένα θεωρούν πως το σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης έχει βελτιωθεί σημαντικά, ενώ θεωρούν πως έχει και σημαντική επίδραση και στη επέκταση του οδικού δικτύου. Όσον αφορά

στην αναβάθμιση της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών και στη βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης τα αποτελέσματα δεν είναι και τα προσδοκώμενα.
Διάγραμμα 22: Επίδραση τουρισμού στη βελτίωση των υποδομών

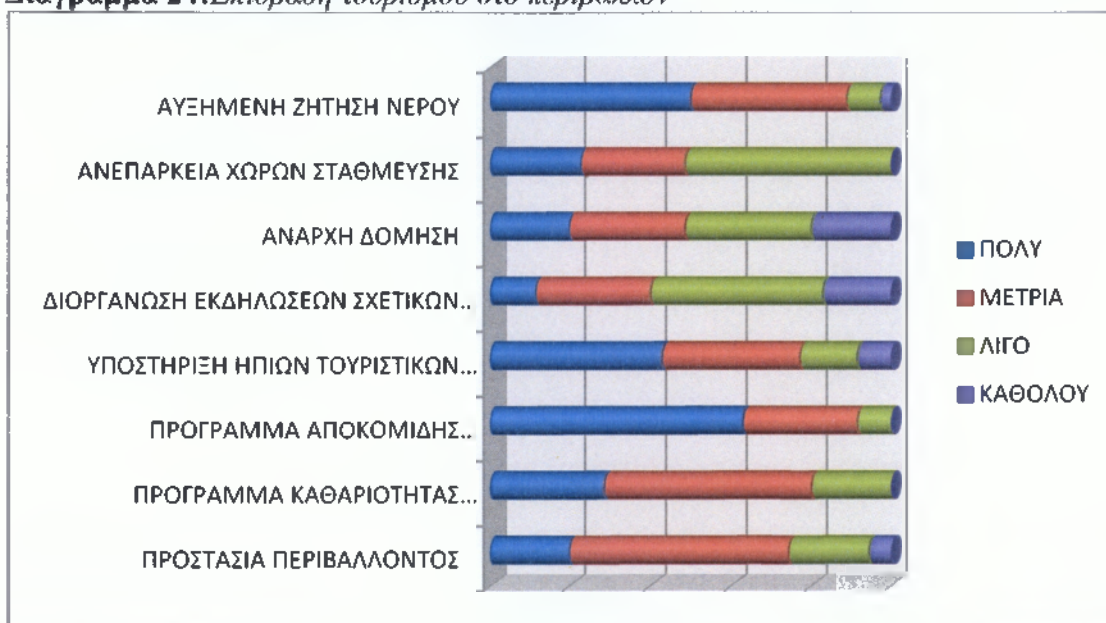
Η σύνδεση τουρισμού και πολιτισμού είναι πολύ σημαντική στη περιοχή του Δήμου Καστοριάς. Η αύξηση του τουρισμού στην περιοχή έχει οδηγήσει στην ανάγκη για την αναπαλαίωση και συντήρηση των κτιρίων, στην αποκατάσταση παραδοσιακών μονοπατιών και στη δημιουργία αρκετών μουσείων. Αρκετές ενέργειες γίνονται και για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και την αναβίωση παλαιών εθίμων. Όμως μέχρι και σήμερα, η επίδραση του τουρισμού στην προστασία των αρχαιολογικών χώρων είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Τα παραπάνω συμπεράσματα απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 23: Επίδραση τουρισμού στον πολιτισμό

Σε σχέση με το περιβάλλον, η τουριστική ανάπτυξη έχει ωφελήσει την τοπική κοινωνία αφού έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες από την τοπική αυτοδιοίκηση για την αποκομιδή των απορριμμάτων, όπως και για την υποστήριξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων. Βέβαια η τουριστική ανάπτυξη δημιουργεί και πιέσεις προς το περιβάλλον, οι οποίες αποτυπώνονται με κάποια προβλήματα όπως η αυξημένη ζήτηση για νερό, η άναρχη δόμηση και η ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης. Οι παραπάνω αναλύσεις αποτυπώνονται από τις απαντήσεις των επιχειρηματιών που έλαβαν μέρος στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο και τα αποτελέσματα απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 24: Επίδραση τουρισμού στο περιβάλλον

Ερώτηση 12:

Οι απαντήσεις που δόθηκαν στη συγκεκριμένη ερώτηση αποδεικνύουν ότι η τοπική αυτοδιοίκηση είναι αρκετά ευαισθητοποιημένη στα θέματα τουρισμού και προβαίνει σε αρκετές ενέργειες για την προώθηση και αναβάθμιση του τουρισμού στη περιοχή. Έτσι, η τοπική αυτοδιοίκηση προβάλλει την περιοχή μέσω του διαδικτύου και διαφόρων εκδηλώσεων που πραγματοποιεί κατά καιρούς, ενθαρρύνει τους επιχειρηματίες για την ανάπτυξη δράσεων εναλλακτικού τουρισμού.

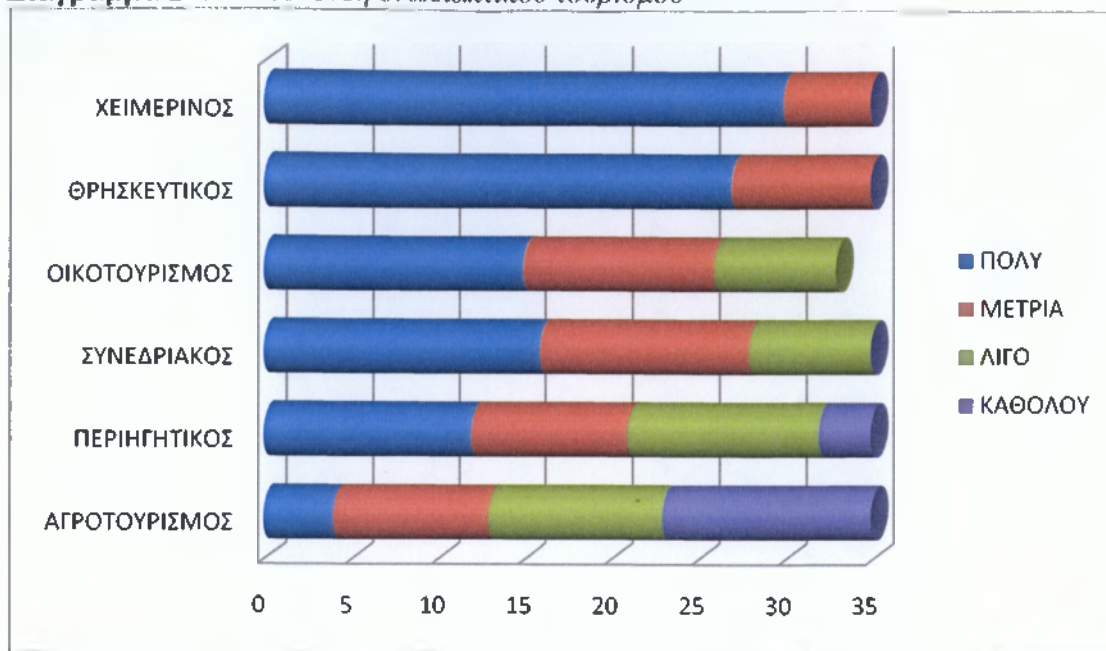
Διάγραμμα 25: Αυτοδιοίκηση και τουρισμός

Ερώτηση 13:

Η συγκεκριμένη ερώτηση θέτει τους επιχειρηματίες τον προβληματισμό σχετικά με το ποια κατεύθυνση θα πρέπει να έχει ο εναλλακτικός τουρισμός, προκειμένου η περιοχή να αποκομίσει τα περισσότερα οφέλη, υιοθετώντας την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων προέκυψε ότι οι περισσότεροι από τους επιχειρηματίες θεωρούν ότι η περιοχή ενδείκνυται για την ανάπτυξη τόσο του χειμερινού και περιηγητικού τουρισμού, όσο και του συνεδριακού και του θρησκευτικού τουρισμού. Αντίθετα μικρότερη ανταπόκριση βρίσκει η περίπτωση του αγροτουρισμού και του οικοτουρισμού. Γεγονός που αποδεικνύει ότι χρειάζονται να γίνουν αρκετές εφαρμογές σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, προκειμένου να ενισχυθούν και οι συγκεκριμένοι τύποι τουρισμού. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων στην ερώτηση αυτή απεικονίζονται στο πιο κάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 26: Κατεύθυνση εναλλακτικού τουρισμού

Ερώτηση 14:

Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή, όπως παρουσιάζεται και στο παρακάτω διάγραμμα, δείχνουν ότι το 63% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς χρειάζεται να δημιουργηθούν μικρά παραδοσιακά ξενοδοχεία και το 37% θεωρεί ότι πρέπει να δημιουργηθούν μεγάλες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις.

Διάγραμμα 27: Απαίτηση σε καταλύματα

Ερώτηση 15:

Στην ερώτηση αυτή φάνηκε καθαρά και με απόλυτη πλειοψηφία ότι οι επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου είναι θετικοί στην παρουσία και ξένων επενδυτών στη περιοχή, ενισχύοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα της περιοχής, με αποτέλεσμα να προσφέρονται ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες στους επισκέπτες.

Ερώτηση 16:

Από τις απαντήσεις που έδωσαν οι επιχειρηματίες διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο τουριστικός κλάδος είναι η μη υιοθέτηση ενός οργανωμένου σχεδίου (48%), ενώ έπεται το ζήτημα της άναρχης δόμησης (22%), που σχετίζεται με τον περιορισμένο έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές. Έπειτα ακολουθεί το οδικό δίκτυο με (14%) και η αστικοποίηση της κοινωνίας (10%). Αντίθετα λίγοι είναι αυτοί που πιστεύουν ότι δεν υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στην τοπική αυτοδιοίκηση με τους ίδιους (6%). Τα αποτελέσματα απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 28: Προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης

7.3 S.W.O.T Analysis

Για τον αποτελεσματικότερο εντοπισμό των ιδιαιτεροτήτων του τουριστικού κλάδου του Δήμου Καστοριάς, τη σφαιρική εκτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης, αλλά και την καλύτερη διερεύνηση των αναπτυξιακών του δυνατοτήτων ακολουθεί μία προσέγγιση μέσω της ανάλυσης S.W.O.T (Strengths: δυνατότητες-ισχυρά σημεία, Weaknesses: αδυναμίες, Opportunities: ευκαιρίες, Treats: απειλές) αναλύονται τα βασικότερα χαρακτηριστικά και μορφοποιείτε μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τον κλάδο, που βασίζεται στην ανάλυση που προηγήθηκε και οδηγεί ασφαλέστερα στην διαμόρφωση των τελικών συμπερασμάτων και την διατύπωση προτάσεων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την επίτευξη της ενδογενούς ανάπτυξης της περιοχής μελέτης.

7.3.1 Ισχυρά Σημεία (Strengths)

- Ύπαρξη πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος με μεγάλη ποικιλία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας.
- Περιοχή με οικολογική αξία που εμπίπτει σε καθεστώς προστασίας και ενισχύσεων.
- Βελτιωμένο σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης και διαχείρισης στερεών αποβλήτων και ολοκληρωμένο σύστημα αποκομιδής απορριμμάτων.
- Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά (μνημεία, ήθη και έθιμα
- Η ύπαρξη τουριστικών και οικοτουριστικών υποδομών.
- Η αυξανόμενη ζήτηση για το Δήμο Καστοριάς ως τουριστικό προορισμό.
- Επαρκής κοινωνικές υποδομές (φαρμακεία, Λύκεια, διοικητικές υπηρεσίες).
- Μεγάλη σχετικά παρουσία οργανωμένων χώρων αναψυχής.
- Ισόρροπη ανάπτυξη ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και επομένως διατήρηση σχεδόν αναλλοίωτου του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.
- Επαρκή προβολή και διαφήμιση της περιοχής.
- Εφαρμογή αρκετών αναπτυξιακών προγραμμάτων (Leader, Life κ.λ.π)
- Δεκτικότητα των κατοίκων στα αναπτυξιακά προγράμματα και ύπαρξη τουριστικής συνείδησης σε αυτούς.

7.3.2 Αδύναμα Σημεία (Weaknesses)

- Περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης, ιδιαίτερα για τους νέους της περιοχής, γεγονός που αποδεικνύεται και από τα υψηλά ποσοστά ανεργίας .
- Περιορισμένη ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και ανυπαρξία οργανωμένου δικτύου μεταποίησης και εμπορίου.
- Ανεπαρκείς αθλητικές εγκαταστάσεις.
- Έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού όσο αφορά στις τουριστικές παρεμβάσεις και απουσία ενός ενιαίου φορέα προβολής δράσεων.
- Έλλειψη πολιτιστικών χώρων
- Ύπαρξη εποχικότητας του τουριστικού ρεύματος (κυρίως τους χειμερινούς μήνες), με αποτέλεσμα την υπολειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων τους υπόλοιπους μήνες.
- Προβληματικές συνθήκες κυκλοφορίας και στάθμευσης μέσα στη πόλη κυρίως κατά την περίοδο που η περιοχή δέχονται μεγάλο όγκο τουριστών, κατά τους χειμερινούς μήνες κυρίως.

7.3.3 Ευκαιρίες (Opportunities)

- Οι εθνικές και κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για την ενίσχυση των (ημι)ορεινών και μειονεκτικών περιοχών με στόχο την επιτάχυνση της ενδογενούς ανάπτυξης τους. Το Δ'ΚΠΣ (ΕΣΠΑ), τα επιχειρησιακά προγράμματα των Υπουργείων και το ΠΕΠ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, αλλά και τα εθνικά προγράμματα όπως ο Αναπτυξιακός Νόμος, προσφέρουν δυνατότητες άντλησης σημαντικών πόρων για την υποστήριξη της αναπτυξιακής διαδικασίας της οικονομίας της περιοχής. Η αξιοποίηση των κινήτρων και ενισχύσεων, μπορεί να συμβάλει στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων.
- Η αύξηση του επιπέδου διαβίωσης των ανθρώπων και η υιοθέτηση της άποψης ότι οι τουριστικές μετακινήσεις από αγαθό πολυτελείας μετατράπηκαν σε αγαθό πρώτης ανάγκης.
- Η ζήτηση ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση τοπικών φυσικών και πολιτιστικών χώρων.

- Η δημιουργία ενός πολύ σύγχρονου ναυταθλητικού κέντρου άθλησης.
- Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία δίνει προτεραιότητα στην βιώσιμη και ενδογενή ανάπτυξη της υπαίθρου.
- Η δυνατότητα τουριστικής σύνδεσης με γειτονικούς δήμους και η περαιτέρω συνεργασία μεταξύ των συγκεκριμένων δήμων σε θέματα τουρισμού.
- Δυνατότητες διαδημοτικής συνεργασίας σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος (τουριστική ανάπτυξη, συγκοινωνίες, λειτουργία Χ.Υ.Τ.Α)
- Λόγω της βελτίωσης του οδικού δικτύου η περιοχή του Δήμου Καστοριάς θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό προορισμό για τους ανθρώπους που ζουν και εργάζονται στις γύρω περιοχές, προσφέροντας ένα ιδιαίτερα ελκυστικό φυσικό περιβάλλον.

7.3.4 Απειλές (Threats)

- Η ύπαρξη μεγάλου ανταγωνισμού από τις γειτονικές περιοχές, στο πλαίσιο ανάπτυξης βιώσιμου τουρισμού. Για το λόγο αυτό απαιτείται η εφαρμογή του κατάλληλου σχεδιασμού για την στρατηγική ανάπτυξης μιας ενιαίας τουριστικής πολιτικής στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς.
- Η έλλειψη «τουριστικής κουλτούρας» και αντίστοιχης εκπαίδευση των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων σχετιζόμενων με τον τουρισμό.
- Υποβάθμιση των φυσικών πόρων της περιοχής λόγω άναρχης τουριστικής ανάπτυξης και υποσκέλιση της φέρουσας τουριστικής χωρητικότητας της περιοχής.
- Ο ελλοχέυον κίνδυνος υποβάθμισης της ποιότητας προς επίτευξη βραχυχρόνιου κέρδους.
- Η μη συνεργασία της τοπικής κοινωνίας με την πολιτεία, αλλά και τους ξένους επιχειρηματίες που επιθυμούν να επενδύσουν στον τουριστικό τομέα στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Καστοριάς.
- Η αβεβαιότητα για την ανάληψη επιχειρηματικών δράσεων και η επιφυλακτική στάση του τοπικού πληθυσμού στις καινοτομίες.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση αλλά και τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας μελέτης, προκύπτει ο εντοπισμός και η ανάλυση των πλεονεκτημάτων, μειονεκτημάτων, ευκαιριών και απειλών στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς, που απεικονίζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα SWOT ανάλυσης :

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (STRENGTHS)	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (WEAKNESSES)
<ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος με μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων & βιοποικιλότητας. • Περιοχή με οικολογική αξία που εμπίπτει σε καθεστώς προστασίας και ενισχύσεων. • Βελτιωμένο σύστημα ύδρευσης, αποχέτευσης & διαχείρισης στερεών αποβλήτων & ολοκληρωμένο σύστημα αποκομιδής απορριμμάτων. • Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά . • Ύπαρξη τουριστικών & οικοτουριστικών υποδομών. • Αυξανόμενη ζήτηση για το Δήμο ως 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης, ιδιαίτερα για τους νέους της περιοχής, γεγονός που αποδεικνύεται και από τα υψηλά ποσοστά ανεργίας . • Περιορισμένη ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και ανυπαρξία οργανωμένου δικτύου μεταποίησης και εμπορίου. • Ανεπαρκείς αθλητικές εγκαταστάσεις. • Έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού όσο αφορά στις τουριστικές παρεμβάσεις και απουσία ενός ενιαίου φορέα

<p>τουριστικό προορισμό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επαρκής κοινωνικές υποδομές • Μεγάλη παρουσία οργανωμένων χώρων αναψυχής. • Ισόρροπη ανάπτυξη ανθρωπογενούς & φυσικού περιβάλλοντος & επομένως διατήρηση σχεδόν αναλλοίωτου του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. • Επαρκής προβολή & διαφήμιση της περιοχής. • Εφαρμογή αρκετών αναπτυξιακών προγραμμάτων (Leader, Life κ.λ.π) • Δεκτικότητα των κατοίκων στα αναπτυξιακά προγράμματα & ύπαρξη τουριστικής συνείδησης σε αυτούς. 	<p>προβολής δράσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη πολιτιστικών χώρων • Ύπαρξη εποχικότητας του τουριστικού ρεύματος (κυρίως τους χειμερινούς μήνες), με αποτέλεσμα την υπολειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων τους υπόλοιπους μήνες. • Προβληματικές συνθήκες κυκλοφορίας και στάθμευσης μέσα στη πόλη κυρίως κατά την περίοδο που η περιοχή δέχονται μεγάλο όγκο τουριστών, κατά τους χειμερινούς μήνες κυρίως.
<p>ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (OPPORTUNITIES)</p>	<p>ΑΠΕΙΛΕΣ (THREATS)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Οι εθνικές & κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για την ενίσχυση των (νη)ορεινών & μειονεκτικών περιοχών με στόχο την επιτάχυνση της ενδογενούς ανάπτυξης τους. • Η αύξηση του επιπέδου διαβίωσης των ανθρώπων & η υιοθέτηση της άποψης ότι οι τουριστικές μετακινήσεις από αγαθό πολυτελείας μετατράπηκαν σε αγαθό πρώτης ανάγκης. • Η ζήτηση ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αξιοποίηση τοπικών φυσικών & πολιτιστικών χώρων. • Η δημιουργία ενός πολύ σύγχρονου ναυταθλητικού κέντρου άθλησης. • Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία δίνει προτεραιότητα στην βιώσιμη και ενδογενή ανάπτυξη της υπαίθρου. • Η δυνατότητα τουριστικής σύνδεσης με γειτονικούς δήμους & η περαιτέρω συνεργασία μεταξύ των συγκεκριμένων δήμων σε θέματα τουρισμού. • Δυνατότητες διαδημοτικής συνεργασίας σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος • Λόγω της βελτίωσης του οδικού δικτύου θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό προορισμό για τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Η ύπαρξη μεγάλου ανταγωνισμού από τις γειτονικές περιοχές, στο πλαίσιο ανάπτυξης βιώσιμου τουρισμού. Για το λόγο αυτό απαιτείται η εφαρμογή του κατάλληλου σχεδιασμού για την στρατηγική ανάπτυξης μιας ενιαίας τουριστικής πολιτικής στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς. • Η έλλειψη «τουριστικής κουλτούρας» και αντίστοιχης εκπαίδευση των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων σχετιζόμενων με τον τουρισμό. • Υποβάθμιση των φυσικών πόρων της περιοχής λόγω άναρχης τουριστικής ανάπτυξης και υποσκέλιση της φέρουσας τουριστικής χωρητικότητας της περιοχής. • Ο ελλοχεύον κίνδυνος υποβάθμισης της ποιότητας προς επίτευξη βραχυχρόνιου κέρδους. • Η μη συνεργασία της τοπικής κοινωνίας με την πολιτεία, αλλά και τους ξένους επιχειρηματίες που επιθυμούν να επενδύσουν στον τουριστικό τομέα στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Καστοριάς. • Η αβεβαιότητα για την ανάληψη επιχειρηματικών δράσεων και η επιφυλακτική στάση του τοπικού πληθυσμού στις καινοτομίες.

ανθρώπους που ζουν και εργάζονται στις γύρω περιοχές, προσφέροντας ένα ιδιαίτερα ελκυστικό φυσικό περιβάλλον.

Επομένως, από την ανωτέρω S.W.O.T ανάλυση, φαίνεται ότι η περιοχή του Δήμου Καστοριάς, εμφανίζει κυρίως ενδογενείς αδυναμίες, που προκύπτουν από το σχετικά περιορισμένο μέγεθος της τοπικής αγοράς και τη παρουσία επιχειρήσεων μικρού μεγέθους οικογενειακής μορφής με εσωστρεφή προσανατολισμό. Παρόλα αυτά η δυναμική που παρουσιάζει η περιοχή είναι πολύ σημαντική, αφού χαρακτηρίζεται ως μία περιοχή με πλούσιο φυσικό περιβάλλον, με σημαντική πολιτιστική κληρονομιά και με σημαντικές τουριστικές υποδομές, ικανές να φιλοξενήσουν ένα αρκετά μεγάλο όγκο τουριστών. Μάλιστα στην περιοχή έχουν εφαρμοστεί αρκετά αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία ενισχύουν την τουριστικά ανάπτυξη του Δήμου. Χαρακτηριστική είναι η στροφή των επενδύτων του τουριστικού κλάδου προς ήπιες μορφές τουρισμού, ακολουθώντας την ανάγκη της κοινωνίας για μια βιώσιμη ενδογενή ανάπτυξη.

Αποτιμώντας τις απειλές και τις επερχόμενες ευκαιρίες διαφαίνεται ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός οργανωμένου και ολοκληρωμένου σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης στην υπό μελέτη περιοχή. Με αυτό τον τρόπο, τα τοπικά χαρακτηριστικά μπορούν να αποτελέσουν πρόσφορο έδαφος και οικονομική ευκαιρία για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δράσεων, καθοδηγούμενων από το σύγχρονο καταναλωτή, ο οποίος επιζητά αειφόρο τουρισμό υψηλής ποιότητας και είναι πρόθυμος να καταβάλλει υψηλό αντίτιμο για να τα αποκτήσει. Ουσιαστικά πρόκειται για ολοκληρωμένες επιχειρηματικές παρεμβάσεις μικρής, αλλά ευέλικτης δυναμικής που οφείλουν να εκμεταλλευτούν κάλλιστα όλα τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του τόπου, στα πλαίσια μιας βιώσιμης ανάπτυξης. Παράλληλα απαιτείται η συνεργασία όλων των τοπικών φορέων με τους επενδυτές και τους κατοίκους, όπως και σημαντικό ρόλο παίζει και η διαδημοτικά συνεργασία των περιοχών που περιβάλλουν τη λίμνη. Ακολουθώντας μία τέτοια στρατηγική η τοπική κοινωνία υπό την εποπτεία της δημοτικής αρχής, μπορεί να εξαλείψει τις όποιες απειλές που αιωρούνται και να δημιουργήσει ευκαιρίες για την περεταίρω ανάδειξη και εξέλιξη της περιοχής στο δρόμο της ανάπτυξης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, ο τουρισμός είναι από οικονομικής άποψης αποτελεσματικός, αφού συμβάλλει στην αύξηση των κερδών από το συνάλλαγμα και το ισοζύγιο πληρωμών, ενισχύει την απασχόληση, ενώ παράλληλα προωθεί την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και μάλιστα, ειδικά εκείνων που δεν έχουν άλλο παραγωγικό εισόδημα (νησιά, μειονεκτικές ορεινές περιοχές).

Από τη μεταπολεμική περίοδο και έπειτα παρατηρείται μία έντονη ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου παγκοσμίως. Η ανάπτυξη αυτή, που γρήγορα πήρε τη μορφή του μαζικού οργανωμένου τουρισμού, αρχικά επικεντρώθηκε στις παραθαλάσσιες περιοχές, ενώ τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρήθηκε η επέκταση του και στις ορεινές περιοχές.

Με την πάροδο των χρόνων το μοντέλο του μαζικού τουρισμού άρχισε να φθίρεται, καθώς στάθηκε η αιτία για να προκληθούν σωρεία προβλημάτων κυρίως σε περιβαλλοντικό επίπεδο. Αν και πολλές χώρες προωθούν τον τουρισμό για τα θετικά αποτελέσματά του, αγνοούν το γεγονός ότι η βιομηχανία του τουρισμού πρέπει να αναπτυχθεί σύμφωνα με τα όρια και την τουριστική φέρουσα ικανότητα που έχει κάθε προορισμός¹⁷. Γι' αυτό και κρίνεται επιβεβλημένη η αποθάρρυνση δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών σχεδίων που οργανώνονται στα πλαίσια του μαζικού τουριστικού μοντέλου και η ενθάρρυνση αντίστοιχων ενεργειών που υλοποιούνται και λαμβάνουν χώρα σύμφωνα με τα όρια και τη φέρουσα τουριστική ικανότητα-χωρητικότητα που έχει κάθε προορισμός. Βέβαια, ο προσδιορισμός της φέρουσας τουριστικής ικανότητας δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση, αλλά μια επίπονη διαδικασία καθώς εξαρτάται από πληθώρα παραγόντων, που διαφοροποιούνται κάθε φορά ανάλογα με την υπό μελέτη περίπτωση και απαιτούν μια πιο προσεχτική προσέγγιση. Παρόλα αυτά μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο τόσο στα πλαίσια άσκησης της κεντρικής πολιτικής όσο και στα πλαίσια υλοποίησης περιφερειακών και τοπικών σχεδίων για την αναπτυξιακή προοπτική μιας περιοχής. Η κατάλληλη χρήση και αξιοποίηση αυτού του εργαλείου θα επιτρέψει τον καθορισμό του βαθμού στροφής του τουριστικού μοντέλου προς μία περισσότερο ήπια και φιλο-περιβαλλοντική άποψη, όπου ο επισκέπτης συμμετέχει ενεργά προσπαθώντας και αυτός με την σειρά του να απολαύσει τις ωφέλειες μιας τέτοιας πρωτοβουλίας, συνεισφέροντας και αυτός στη διατήρηση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Όπως γίνεται κατανοητό ο τουρισμός οφείλει να απομακρύνεται από το μαζικό τουριστικό πρότυπο και να προσανατολίζεται σύμφωνα με τα πρότυπα μιας αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, η οποία βασίζεται στη διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατό να εκπληρώνονται τόσο οι οικονομικές, όσο οι κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες, ενώ παράλληλα να διατηρείται η πολιτιστική ακεραιότητα, οι ουσιώδεις οικολογικές διαδικασίες και η βιοποικιλότητα. Επιπρόσθετα, η υιοθέτηση του βιώσιμου τουριστικού μοντέλου ισχυροποιεί την τοπική ανάπτυξη, ιδιαίτερα των αγροτικών περιοχών, προωθώντας την ενδογενή ανάπτυξη, λόγω του γεγονότος ότι ευνοείται η συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η απασχόληση αλλά και τα τουριστικά οφέλη να μένουν στην περιοχή προς «απόλαυση» των ντόπιων, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή.

¹⁷ Godfrey, 1993

Επιτυγχάνοντας ενδογενή τουριστική ανάπτυξη μέσω της συμμετοχής του ντόπιου κοινωνικού συνόλου στην αναπτυξιακή διαδικασία, οι κάτοικοι μιας περιοχής έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίσουν τη ζωή τους, σε μια κοινωνία που θέλουν να ζήσουν, διαμορφώνοντας τον τρόπο που θέλουν να «πωλήσουν»¹⁸. Αυτή η άποψη κρίνεται πολύ σημαντική γιατί περιλαμβάνει ακριβώς την έννοια της συμμετοχικότητας του κατοίκου στη τοπική κοινωνία και στην απολαβή κερδών από τον τομέα του τουρισμού. Με αυτόν τον τρόπο εξαλείφονται σημαντικά τυχόν κερδοσκοπικές τάσεις από εξωτερικούς παράγοντες και οι κάτοικοι μιας τουριστικής περιοχής καταλαβαίνουν ότι μπορούν να ζήσουν στον τόπο καταγωγής τους λαμβάνοντας οι ίδιοι θέση για το βαθμό και το χαρακτήρα της αναπτυξιακής προοπτικής του τόπου τους.

Τα τελευταία χρόνια η τουριστική ανάπτυξη με αειφορικό προσανατολισμό αποτελεί το επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Η ανάγκη του σύγχρονου τουρίστα για επαφή με τη φύση και ενεργό συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών του «επιβάλλουν» τη στροφή του τουρισμού σε εναλλακτικές μορφές. Οι ορεινές περιοχές, οι οποίες διαθέτουν πληθώρα φυσικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πόρων είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη ενός τέτοιου μοντέλου, που προωθεί τις ήπιες μορφές τουρισμού. Μάλιστα, η ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού πέρασε μέσα στην εξέλιξη του από 4 μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Πλέον έχει επικρατήσει η ανάγκη για εφαρμογή του Τυρολέζικου προτύπου τουριστικής ανάπτυξης, το οποίο είναι προσανατολισμένο στον άξονα της αειφορίας και της ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και διατηρείται η κοινωνική και πολιτιστική ισορροπία μεταξύ των τουριστών και του ντόπιου πληθυσμού.

Η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες που το μεγαλύτερο μέρος τους καταλαμβάνουν ορεινοί όγκοι. Οι ορεινές περιοχές λόγω των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτισμικών στοιχείων που παρουσιάζουν απαιτούν την ιδιαίτερη προσοχή της πολιτείας και την εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων ανάπτυξης με σκοπό την ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και την παράλληλη συμπληρωματική διασύνδεσή τους με τον ευρύτερο κοινωνικό-οικονομικό-λειτουργικό χώρο. Λόγω της ορεινότητας του ελλαδικού χώρου, ο τουρισμός στις περιοχές αυτές μπορεί να βρει προσοδοφόρο έδαφος και μπορεί να αξιοποιηθεί πλήρως υπό το πρίσμα της βιώσιμης ανάπτυξης, προσδίδοντας ποικίλα οφέλη στην τοπική κοινωνία και παράλληλα προσδίδοντας ικανοποίηση στο σύγχρονο και ευαισθητοποιημένο πλέον τουρίστα. Αντίστοιχα παραδείγματα τόσο από τον ελληνικό χώρο όσο και από το εξωτερικό υποδηλώνουν ότι οι ορεινές μειονεκτικές περιοχές που αξιοποιήθηκαν τουριστικά στα πλαίσια μια βιώσιμης πολιτικής και πρακτικής, σημείωσαν σημαντικά οικονομική ανάπτυξη και ισχυροποίησαν τη θέση τους σε περιφερειακό επίπεδο, αποτελώντας πλέον τόπους φιλόξενους όχι μόνο για τους τουρίστες αλλά και για τους πολίτες που είτε επιζητούν να αλλάξουν τόπο κατοικίας (φυγή από αστικά μεγάλα κέντρα) είτε επιζητούν να επιστρέψουν στον τόπο καταγωγής τους, προς διασφάλιση μιας καλύτερης ζωής.

Ο Δήμος Καστοριάς γεωγραφικά, ιστορικά και πολιτισμικά είναι μία κατεξοχήν ορεινή περιοχή. Ως ορεινός χώρος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία ως προς τα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά και ως εκ τούτου αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης μέριμνας και προστασίας. Όμως, ως ορεινή περιοχή αντιμετωπίζει προβλήματα, που επηρεάζουν τις δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

¹⁸ Ανδριώτης, 2003

Λαμβάνοντας υπ' όψη το μεγάλο ποσοστό ανεργίας στο Δήμο, γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι η περιοχή μελέτης έχει υποπέσει σε κρίση και αναζητούνται εναλλακτικές λύσεις που θα βοηθήσουν στην τόνωση της τοπικής οικονομίας. Για να ενισχύσει τη θέση του ο συγκεκριμένος Δήμος οφείλει να εκμεταλλευτεί όσες περισσότερες δυνατότητες και ευκαιρίες του προσφέρονται. Έτσι ο τουρισμός και μάλιστα ο αειφορικός τουρισμός μπορεί να αναδειχθεί σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της εν λόγω περιοχής, γι' αυτό κρίνεται επιτακτική η προώθησή του.

Η περιοχή της λίμνης Ορεστίδος, αποτελεί τα τελευταία χρόνια έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς τόπους και προορισμούς. Η περιοχή αυτή ενδείκνυται για ήπια τουριστική ανάπτυξη και για το λόγο αυτό ήδη πραγματοποιούνται αρκετές δράσεις στην κατεύθυνση του αειφορικού τουρισμού. Έτσι, στην υπό μελέτη περιοχή αναπτύσσονται δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό περιπέτειας και, ο οποίος ενδείκνυται στις ορεινές περιοχές. Συγκεκριμένα στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς ο επισκέπτης μπορεί να ασχοληθεί με το ποδήλατο βουνού, με την κωπηλασία στη λίμνη, την ιστιοπλοΐα, με το ψάρεμα και την πεζοπορία. Παράλληλα στην περιοχή λειτουργούν και μουσεία, στα οποία εκθέτονται κυρίως λαογραφικά στοιχεία και αντικείμενα και εργαλεία.

Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα, η οποία εστίασε στην περιοχή του Δήμου Καστοριάς και στις απόψεις των κατοίκων και επιχειρηματιών του τόπου, που εμπλέκονται άμεσα με τον τουρισμό. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, ο πιο σημαντικός παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου είναι ο τουρισμός, ο οποίος οφείλεται κατά κύριο λόγο στο πλούσιο φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης. Σημαντική συμβολή στην προώθηση και ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στο Δήμο Καστοριάς προσδίδει και η ξενοδοχειακά υποδομή που υπάρχει, η οποία είναι ικανή να ικανοποιήσει ένα αρκετά μεγάλο όγκο τουριστών. Βέβαια από τις συζητήσεις με τους ντόπιους επιχειρηματίες διαφάνηκε καθαρά η πρόθεση αυτών για δημιουργία και άλλων επιπρόσθετων υποδομών για την φιλοξενία των επισκεπτών στην περιοχή. Ακόμα στη περιοχή λαμβάνουν χώρα αρκετές πολιτιστικές εκδηλώσεις, κυρίως το χειμώνα και τις αργίες οι οποίες ενισχύουν την τουριστική ζήτηση με εποχικό χαρακτήρα. Αυτό συνεπάγεται περιορισμό του τουριστικού εισοδήματος σε συγκεκριμένες τουριστικές περιόδους, γεγονός που ενδεχομένως ευνοεί κερδοσκοπικές δράσεις, οι οποίες είναι αντίθετες με το πνεύμα του αειφορικού τουρισμού και αποτελούν αρνητικό στοιχείο για την περαιτέρω προβολή του τόπου.

Επίσης ένα από τα πιο κρίσιμα συμπεράσματα της δειγματοληπτικής έρευνας είναι ότι οι κάτοικοι της υπό μελέτης περιοχής παρουσιάζουν θετική ανταπόκριση στην ανάπτυξη του τουρισμού, αφού θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους. Αυτό οφείλεται κυρίως στην άποψη ότι ο τουρισμός δημιουργεί πρόσθετα εισοδήματα, ενισχύει την απασχόληση, αλλά και προβάλλει την περιοχή στο ευρύ κοινό, ενισχύοντας την δυναμική του υπό μελέτη τόπου. Αυτό σημαίνει ότι οι ντόπιοι κάτοικοι και οι τοπικοί επιχειρηματίες έχουν αντιληφθεί τη σημασία του τουρισμού, με αειφόρο προσανατολισμό, στην ανάπτυξη και πρόοδο της περιοχής τους και επομένως είναι δεκτικοί στην υποστήριξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων και στην είσοδο νέων επενδύσεων, είτε από τοπικά και ξένα κεφάλαια. Αυτή η κοινωνική και επιχειρηματική εξωστρέφεια αποτελεί δείγμα υγιούς προοπτικής της τοπικής κοινωνίας και στοιχείο ενδογενούς ανάπτυξης.

Επιπλέον σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου στην περιοχή παίζουν και οι επιδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω διαφόρων αναπτυξιακών προγραμμάτων (LEADER, LIFE, κ.λ.π), καθώς και η αξιοποίηση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π). Αρκετοί είναι οι

επιχειρηματίες που είχαν αποταθεί και χρησιμοποιήσει τα συγκεκριμένα αναπτυξιακά προγράμματα, προκειμένου είτε να ενδυναμώσουν τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις τους, είτε να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις τουριστικού κλάδου.

Επίσης σημαντικό ρόλο παίζει και η τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία βρίσκεται συνεχώς κοντά στις επιχειρήσεις μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων, αλλά και μέσω συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η θέση της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η υποστήριξη του ντόπιου επιχειρηματία και η συμβουλευτική υποστήριξη. Είναι σημαντικό να συνδέεται ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης με την τοπική κοινωνία, καθώς έτσι διασφαλίζεται μία διαδραστική και αμφίδρομη γόνιμη προοπτική και στις δύο πλευρές. Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι το στοιχείο αυτό αποτελεί δείκτη ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης.

Είναι γεγονός ότι η τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο Καστοριάς αποτελεί ίσως τον πιο σημαντικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας. Παρ' όλα αυτά η ίδια η τουριστική ανάπτυξη δημιουργεί και πιέσεις προς το περιβάλλον, οι οποίες αποτυπώνονται με κάποια προβλήματα όπως η ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης, η άναρχη δόμηση, η αυξημένη ζήτηση για νερό. Για την διαχείριση των στερεών αποβλήτων, τα οποία έχουν αυξηθεί λόγω της ανέλιξης του τουριστικού κλάδου, έχουν πραγματοποιηθεί έργα σχετικά με το σύστημα αποκομιδής τους.

Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι σε γενικές γραμμές ο τουρισμός δεν έχει υπερβεί τη φέρουσα τουριστική χωρητικότητα με αποτέλεσμα το περιβάλλον να διατηρείται σχεδόν ανέπαφο από την ανάπτυξη των τουριστικών δράσεων.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε και S.W.O.T ανάλυση, από την οποία προέκυψε ότι η περιοχή του Δήμου Καστοριάς παρά τις ενδογενείς αδυναμίες της και τις αναδυόμενες απειλές, παρουσιάζει μια δυναμική πολύ σημαντική, αφού χαρακτηρίζεται ως μία περιοχή με πλούσιο περιβάλλον, με σημαντική πολιτιστική κληρονομιά και με σημαντικές τουριστικές υποδομές, ικανές να φιλοξενήσουν ένα αρκετά μεγάλο όγκο τουριστών. Με την εκμετάλλευση ευκαιριών που προσφέρουν διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα στην περιοχή μελέτης και με τη στροφή των επενδύσεων προς ήπιες μορφές τουρισμού διαφαίνεται ότι η τουριστική ανάπτυξη του Δήμου θα είναι ευοίωνη και βιώσιμη. Αυτό σημαίνει ότι η περιοχή μελέτης μπορεί να αποτελέσει πρόσφορο έδαφος για την ικανοποίηση του σύγχρονου καταναλωτή, ο οποίος επιζητά αειφόρο τουρισμό υψηλής ποιότητας και είναι πλέον πρόθυμος να καταβάλλει υψηλό αντίτιμο για να το αποκτήσει.

Όμως για να παραμείνει ο προσανατολισμός της τουριστικής ανάπτυξης στο βιώσιμο και αειφορικό χαρακτήρα, ώστε να αποκομισθούν όλα τα οφέλη που αναπτύσσονται στις παραπάνω παραγράφους, απαιτείται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, κατά τη χάραξη του σχεδίου αυτού θα πρέπει η έννοια του αειφορικού τουρισμού να έχει πρωτεύοντα ρόλο στη γενικότερη στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης και να επιδιώκει την παραγωγή κεφαλαίου και την αύξηση της απασχόλησης, στα πλαίσια της βιωσιμότητας. Αυτό σημαίνει ότι η αναπτυξιακή στρατηγική για τον τουρισμό, πρέπει να διασφαλίσει τους όρους για μια ανταγωνιστική αυτοτροφοδοτούμενη αειφόρο τουριστική οικονομία, που θα αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους που αυτή διαθέτει. Παράλληλα όμως, θα πρέπει όσο είναι δυνατόν, η ευθύνη και ο έλεγχος αυτής της τουριστικής πολιτικής να αφορά κυρίως την τοπική κοινωνία, ενισχύοντας έτσι την συμμετοχή της με δυναμικό χαρακτήρα. Για τον λόγο αυτό χρειάζεται η παροχή κινήτρων από το κράτος για επενδύσεις και για τόνωση της άποψης των κοινωνιών σχετικά με τη δυνατότητά τους να επηρεάζουν την τουριστική πολιτική.

Για την εφαρμογή του ολοκληρωμένου σχεδίου βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης χρειάζεται να συγκροτηθεί ενιαίος φορέας διαχείρισης στον οποίο θα συμμετέχουν η τοπική αυτοδιοίκηση, οι κάτοικοι της περιοχής, οι επιχειρηματίες και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις. Ο φορέας αυτός θα διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία του σχεδίου, θα εισηγείται στην πολιτεία για τυχόν μετατροπές και επικαιροποιήσεις του και θα ελέγχει ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και θέματα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, με την υποστήριξη κατάλληλου επιστημονικού-τεχνικού προσωπικού. Δηλαδή, γίνεται εμφανές ότι ο κύριος στόχος του φορέα διαχείρισης είναι η δημιουργία ενός ελκυστικού και ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος, υπό το πρίσμα των αρχών της βιωσιμότητας.

Επιπρόσθετα, κρίνεται επιτακτική η εφαρμογή ενός κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου που θα ενισχύσει την ενδογενή τουριστική ανάπτυξη. Στην περίπτωση του Δήμου Καστοριάς θα μπορούσαν να ληφθούν από την πολιτεία κάποια μέτρα μερικής αναστολής της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, η οποία δεν διευκολύνει τις επενδυτικές προσπάθειες στην περιοχή.

Επίσης, κρίνεται αναγκαία η συνεργασία μεταξύ των επιχειρηματιών της περιοχής και η ανταλλαγή χρήσιμων πληροφοριών, ώστε να προβληθούν περιπτώσεις καλής πρακτικής, σχετικά με τουριστικές δράσεις που βασίζονται στην έννοια της αειφορίας. Έτσι οι διαμορφούμενες επιχειρηματικές δράσεις μπορούν να συνδράμουν καθοριστικά στην ευόδωση των στόχων του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης και συνακόλουθα μπορούν να οδηγήσουν τόσο στην ικανοποίηση των τουριστών όσο και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής μελέτης. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι οι επιχειρηματίες του τουριστικού τομέα οφείλουν να κατανοήσουν ότι η περιβαλλοντική ποιότητα είναι ουσιώδης, ώστε τα παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρουν να είναι υψηλού επιπέδου και συνακόλουθα ανταγωνιστικά. Για το λόγο αυτό απαιτείται να υπάρχει η κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση τους μέσα από τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχα προγράμματα για την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων σχετικά με την προώθηση του τουριστικού προϊόντος.

Συγχρόνως, η τουριστική προβολή και διαφήμιση της περιοχής μελέτης αποτελεί αναπόσπαστο παράγοντα για την προώθηση του τουρισμού και τη προσέλκυση των τουριστών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εφαρμογής ενός κατάλληλου σχεδίου marketing που θα αξιοποιεί τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τις δημόσιες σχέσεις, πολιτιστικά δρώμενα, συνεργασίες με tour-operators και γενικότερα με κάθε μέσο προβολής.

Ο ανταγωνισμός στον τουρισμό πλέον έχει μεταφερθεί στο επίπεδο της ποιότητας και γίνεται ολοένα εντονότερος για την προώθηση του αειφόρου τουρισμού. Απαιτείται η επιδίωξη μιας τουριστικής πολιτικής, η οποία θα αποφέρει ποιοτικά αναβαθμισμένο και οικονομικά αποδοτικό τουρισμό, που θα σέβεται και θα αναδεικνύει το φυσικό περιβάλλον, τον πολιτισμό και τις ιδιαιτερότητες της κάθε κοινωνίας. Το ζητούμενο λοιπόν σε κάθε περίπτωση είναι η συνολική αναβάθμιση και πρόοδος της κοινωνίας μέσα από πολιτικές και δράσεις του τουρισμού, υπό το πρίσμα της βιώσιμης και αειφορικής ανάπτυξης.

Συνδυάζοντας όλα τα παραπάνω, όσον αφορά στην άσκηση πολιτικής για μια αειφόρο τουριστική ανάπτυξη ως εργαλείο και μέσο ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης, παρουσιάζεται η κάτωθι συνοπτική παράθεση προτάσεων, διαμορφωμένων στα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες του Δήμου Καστοριάς σε δύο επίπεδα (δημοτική αρχή και πολίτες-επιχειρηματίες, δηλαδή αμιγώς ενδογενής συμμετοχή):

Από την πλευρά του ΟΤΑ

- Η παραμετροποίηση και ποσοτικοποίηση των στοιχείων μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης SWOT στην υπό μελέτη περιοχή από κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό υπό την εποπτεία της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, για την συλλογή ασφαλών συμπερασμάτων για τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της περιοχής. Προτείνεται αυτή η παραμετροποίηση να επικαιροποιείται αρκετά τακτικά, προκειμένου να αναδειχθούν και οι τάσεις εξέλιξης όλων εκείνων των παραγόντων που καθορίζουν τα δυνατά και αδύναμα σημεία, τις ευκαιρίες και τις απειλές.
- Η συνεχής οργάνωση ημερίδων και σεμιναρίων σε θέματα τουριστικών υπηρεσιών, αναπτυξιακών προγραμμάτων, χρηματοδοτικών ενισχύσεων και γενικότερα σε θέματα με αντικείμενο συναφές με τον τουρισμό και την άσκηση επιχειρηματικών δράσεων.
- Η συνεχής ενημέρωση των πολιτών και επιχειρηματιών για θέματα προστασίας και διαφύλαξης του τοπικού φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.
- Η δημιουργία συνεργασιών με γειτονικούς δήμους με τουριστικό προσανατολισμό και ανταλλαγή απόψεων και δράσεων.
- Η πρόνοια για έργα συναφή με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων στην υπό μελέτη περιοχή (π.χ ολοκλήρωση έργων κατασκευής των κοινοτικών ξενώνων, έργα οδοποιίας, ύδρευσης και αποχέτευσης διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων κ.α).
- Η διαφημιστική καμπάνια και προβολή του Δήμου μέσα από κατάλληλο υλικό και με τη βοήθεια των μέσων μαζικής επικοινωνίας.
- Η βελτίωση της υπάρχουσας ιστοσελίδας και ο εμπλουτισμός της με περισσότερα στοιχεία που ενδιαφέρουν και αναζητά ένας τουρίστας ο οποίος πριν επισκεφθεί τον τόπο που επιθυμεί ,να τον επισκεφθεί πρώτα ηλεκτρονικά.
- Η παροχή δωρεάν τηλεφωνικής γραμμής για την εξυπηρέτηση του τουρίστα ή γραφείου εξυπηρέτησης τουριστών.
- Η σύσταση τουριστικής δημοτικής αστυνομίας.
- Η κατάθεση υπομνημάτων και η άσκηση πίεσης στην κεντρική εξουσία σχετικά με την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τη ΖΟΕ.
- Η συμμετοχή σε προγράμματα τουριστικής αδελφοποίησης με Δήμους του εξωτερικού.
- Η τουριστική αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων κτιρίων.
- Η δημιουργία ποδηλατοδρόμων και η συχνή διοργάνωση και διεξαγωγή αγώνων κωπηλασίας και ποδηλάτου βουνού με στόχο την προσέλκυση νέων αθλητών, αλλά και επισκεπτών επιτυγχάνοντας την προβολή της περιοχής σε αρκετά μεγάλο βαθμό.
- Η σύσταση ενιαίου φορέα διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.

Από την πλευρά των πολιτών:

- Η διατήρηση της καθαριότητας των δημόσιων χώρων και η τήρηση των όρων υγιεινής(π.χ λήψη σκουπιδιών σε κάδους απορριμμάτων και μάλιστα μόνο τις μέρες συλλογής αυτών).

- Η συμμόρφωση με τους χωροταξικούς, πολεοδομικούς και περιβαλλοντικούς περιορισμούς.
- Η συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια σε θέματα τουριστικών υπηρεσιών και προστασίας του περιβάλλοντος.
- Η δικτύωση των επιχειρηματιών μεταξύ τους και η σύσταση συνεργασιών και συνδέσμων επικοινωνίας και ενημέρωσης.
- Η παραγωγή και διάθεση αγνών και ποιοτικών προϊόντων.
- Η ενημέρωση σε θέματα και επενδυτικές ευκαιρίες.
- Η διαφήμιση των επιχειρήσεων στο διαδίκτυο.
- Η ενασχόληση και ανεύρεση πρωτότυπων επιχειρηματικών σχεδίων .
- Η άσκηση πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον.
- Η ορθολογική χρήση νερού από το δίκτυο υδροδότησης της περιοχής σε περιόδους έντονης τουριστικής ζήτησης.

Τέλος κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί ότι στα πλαίσια μιας ενδογενούς ανάπτυξης οι κάτοικοι και επιχειρηματίες πρέπει να κατανοήσουν ότι οφείλουν να προβληματιστούν περισσότερο σχετικά με το τι μπορούν να κάνουν οι ίδιοι για τον τόπο τους και πως μπορούν να συνδράμουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους και να επικεντρώνονται λιγότερο στο τι κάνει η πολιτεία γι' αυτούς. Μόνο αν επιτευχθεί αλλαγή της νοοτροπίας και ο καθένας ενεργεί μεμονωμένα με κοινό στόχο την αναπτυξιακή προοπτική της περιοχής του, θα υπάρξει μια άμεση βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης, που θα λειτουργήσει ως πόλος προσέλκυσης του σύγχρονου τουρίστα. Συνεπώς μέσω της εφαρμογής κατάλληλων πολιτικών, αλλά και ενεργειών των ίδιων των ντόπιων ακολουθώντας τα πρότυπα της θεωρίας για ανάπτυξη «από κάτω προς τα πάνω» (bottom to up approach) μπορεί να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στο Δήμο Καστοριάς πάντα υπό το πρίσμα της βιώσιμης και αειφορικής ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Buhalis D., (2000) "Marketing the competitive destination of the future" Tourism Management.
- Carey S., Gountaw Y. and Cilbert D., (1997), "Tour Operators and Destination Sustainability", Tourism Management.
- Godfrey, K.B.(1993) "Tourism and Sustainable Development: Towards a Sustainable Framework. Thesis(PhD)", Oxford University.
- Merchadou, C.(2001), "Promoting environmental protection and sustainable development for tourism".
- World Tourism Organisation,1993, "Recommendations on Tourism Statistics".WTO.
- Αγγελίδης Μηνάς, Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π, Εκδόσεις Συμμετρία, 2000, "Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη".
- Ανδριώτης, Κ. (2003), "Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά του", ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος.
- Βαρβαρέσος Σ., 1998, "Τουρισμός, Έννοιες, Μεγέθη, Δομές" , Εκδόσεις Προπομπός.
- Δαουτόπουλος, Γ.(2005) "Αειφορική Ανάπτυξη της Ελληνικής Υπαίθρου", Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζυγός.
- Ηγουμενάκης Ν.-Κραβαρίτης Κ.-Λύτρας Π., Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα, Interbooks, 1999.
- Ηγουμενάκης Ν., Τουρισμός: Βασικές Έννοιες, Αθήνα , Interbooks,2004.
- Ηγουμενάκης Ν.,(2000) Τουρισμός και Ανάπτυξη, Αθήνα , Interbooks.
- Κοκκώσης Χ και Τσάρτας Π(2001), "Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον", Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Λαγός Δ.,(1996)"Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην Περιφερειακή Ανάπτυξη",Αθήνα.
- Λογοθέτης,Μ.(2001), "Τουρισμός και Περιβάλλον", 13^ο Συνέδριο πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων με θέμα «Δάση-Χωροταξία-Τουρισμός»,Ρόδος.

- Πατσουράτης Γ., (2002).”Η ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού τουριστικού τομέα”, Αθήνα.
- Πίνδος Α.Ε,(2004), “Σχέδιο Τοπικής Ανάπτυξης Δήμου Πλαστήρα”, Καρδίτσα:Cohesion
- Παπαδημάτος Α., Ρόκος Δ. ,(2001), “Βιώσιμη και Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας και του κόσμου”, 3^ο διαπανεπιστημιακό συνέδριο του Ε.Μ.Π.
- Ρενιέρης Κ. ,(2005), “Προοπτικές Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης. Η περίπτωση του Δήμου Βουκολίων, Ν.Χανίων”, διπλωματική εργασία στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, Πάτρα: Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο.
- Σπιλάνης Γ.,(2000), “Τουρισμός και περιφερειακή ανάπτυξη. Η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου”, στο Τσάρτας Π;(επιμ.), Τουριστική Ανάπτυξη : Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, Αθήνα: Εξάντας.
- Σφακιανάκης Μ., (2000), “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα: Έλλην.
- Τσάρτας Π.,(1996), “Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό”, Αθήνα:Εξάντας.

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://www.ankas.gr>

<http://www.kastoria.gr>

<http://www.kastoriacity.gr>

<http://www.kastoriachamber.gr>

<http://www.agrotour.gr>

<http://www.ecotour.gr>

<http://www.greek-ecotourism.gr>

<http://www.pezoporia.gr>

<http://www.ypan.gr>

<http://www.eot.gr>

<http://www.sete.gr>

<http://www.statistics.gr>

<http://www.wtfc.gr>

<http://www.money-tourism.gr>

<http://www.e-pili.gr>

<http://www.economics.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A) Ερωτηματολόγια

Ερωτηματολόγιο που απευθύνεται σε κατοίκους του Δήμου Καστοριάς:

- ❖ Παρακαλώ να συμπληρώσετε όλες τις ερωτήσεις, για να μπορεί να γίνει επεξεργασία του ερωτηματολογίου. Τα στοιχεία σας παραμένουν ανώνυμα, ενώ οι απαντήσεις σας, θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας. Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο που μου διαθέτετε και για την πολύτιμη βοήθεια σας.

Νο Ερωτηματολογίου _____

Ημερομηνία ____/____/2010

1. Ποιό είναι το φύλο σας ;

- A) Άνδρας B) Γυναίκα

2. Ποια είναι η ηλικία σας ;

- A) 16- 28 Γ) 40-60
B) 28-40 Δ) 60 και άνω

3. Ποιό είναι το μορφωτικό σας επίπεδο ;

- A) Απόφοιτος ΤΕΙ- ΑΕΙ Γ) Απόφοιτος Γυμνασίου
B) Απόφοιτος Λυκείου Δ) Απόφοιτος Δημοτικού

4. Σε ποιο τομέα απασχολείστε ;

- A) Πρωτογενής τομέας (πχ αγροτικές ασχολίες, κτηνοτροφία)
B) Δευτερογενής τομέας (πχ εργοστάσια, βιοτεχνίες)
Γ) Τριτογενής τομέας (πχ .τουρισμός ,εμπορικά καταστήματα)
Δ) Άνεργος / η

5. Που κυμαίνεται το ετήσιο εισόδημα σας ;

- A) Έως 7.500 ευρώ Γ) Από 12.000 έως 18.000 ευρώ
B) Από 7.500 έως 12.000 ευρώ Δ) Από 18.000 και πάνω

6. Ποιο θεωρείτε ως το πιο σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καστοριάς ;

- A) Τουρισμός
B) Γεωργία – Κτηνοτροφία
Γ) Βιοτεχνίες παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων
Δ) Άλλο

7. Που οφείλεται κατά την άποψη σας η τουριστική ζήτηση στο Δήμο :

- A) Στο πλούσιο φυσικό περιβάλλον Δ) Στα παραδοσιακά προϊόντα
B) Στα πολιτιστικά δρώμενα E) Στην αρχιτεκτονική κληρονομιά
Γ) Στην ξενοδοχειακή υποδομή ΣΤ) Άλλο.....

8. Ποιά πιστεύετε πως έχουν τη μεγαλύτερη τουριστική ζήτηση από τα παρακάτω;

- A) Ιερά Μονή Παναγίας Μαυριώτισσας
B) Σπήλαιο του Δράκου
Γ) Προφήτης Ηλίας
Δ) Παλιά Πόλη (περιοχή Ντολτσό)
E) Άλλο.....

9. Ποιά είναι κατά την άποψη σας η πιο ευρέως γνωστή πολιτιστική εκδήλωση του Δήμου σας ;

- A) Ραγκουτσάρια Γ) Εορτασμός του Προφήτη Ηλία
B) Μπουμπούνες

10. Πιστεύετε ότι υπάρχουν προϋποθέσεις τουριστικής ανάπτυξης στο Δήμο Καστοριάς ;

A) Ναι

B) Όχι

11. Πιστεύετε ότι για να υπάρξει τουριστική ανάπτυξη στο Δήμο θα πρέπει να υπάρχει :

A) Ασφαλές και αναπτυγμένο οδικό δίκτυο

B) Αθλητικές εγκαταστάσεις

Γ) Πολιτιστικοί χώροι

Δ) Επαρκείς ξενοδοχειακές υποδομές – υπηρεσίες

E) Εμπορικές επιχειρήσεις

ΣΤ) Επαρκής προβολή και διαφήμιση

H) Άλλο.....

12. Κατά πόσο πιστεύετε ότι ο τουρισμός θα συμβάλλει στην πρόοδο και ανάπτυξη του Δήμου σας ;

A) Πολύ

Γ) Λίγο

B) Μέτρια

Δ) Καθόλου

13. Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε συγκριτικό πλεονέκτημα του Δήμου σας ;

A) Όμορφο φυσικό τοπίο

Γ) Κλάδος Γουνοποιίας

B) Λίμνη

Δ) Ανάπτυξη του τουρισμού

14. Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε ότι είναι το αρνητικό χαρακτηριστικό για το Δήμο σας ;

A) Γήρανση του πληθυσμού & έλλειψη νέων

B) Έλλειψη υποδομών

Γ) Ανεργία

Δ) Δυσκολίες μετακίνησης το χειμώνα

E) Επικίνδυνο οδικό δίκτυο

Ερωτηματολόγιο που απευθύνεται σε επιχειρηματίες του Δήμου Καστοριάς

- ❖ Παρακαλώ να συμπληρώσετε όλες τις ερωτήσεις, για να μπορεί να γίνει επεξεργασία του ερωτηματολογίου. Τα στοιχεία σας παραμένουν ανώνυμα, ενώ οι απαντήσεις σας, θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας. Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο που μου διαθέτετε και για την πολύτιμη βοήθεια σας.

Νο Ερωτηματολογίου _____

Ημερομηνία ____/____/2010

1. Ποιο είναι το φύλο σας;

A) Άνδρας B) Γυναίκα

2. Ποια είναι η ηλικία σας;

A) 16-28 Γ) 40-60

B) 28-40 Δ) 60 & άνω

3. Ποιος είναι ο τύπος της επιχείρησής σας;

A) Καφετέρια Δ) Ξενοδοχείο

B) Εστιατόριο E) Κατάστημα

Γ) Κέντρο διασκέδασης

4. Σε πιο βαθμό επηρεάζει, κατά τη γνώμη σας, την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καστοριάς κάθε ένας από τους παρακάτω παράγοντες;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Ο Τουρισμός				
2	Η γεωργία – κτηνοτροφία				
3	Οι βιομηχανίες παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων				
4	Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής				

5. Που οφείλεται κατά τη γνώμη σας η Τουριστική ζήτηση του Δήμου

σας;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Στο φυσικό περιβάλλον				
2	Στην αρχιτεκτονική κληρονομιά				
3	Στα παραδοσιακά προϊόντα				
4	Στα πολιτιστικά δρώμενα				
5	Στη ξενοδοχειακή υποδομή				

6. Πως έχει επιδράσει ο τουρισμός στους παρακάτω τομείς, κατά τη άποψη σας;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων				
2	Στην αύξηση της εμπορίας των				

	τοπικών παραδοσιακών προϊόντων				
3	Στην ενθάρρυνση του εμπορίου				
4	Στην αξία της γης & των ακινήτων				
5	Στη συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή				
6	Στη προβολή της περιοχής				

7. Πως έχει επιδράσει ο τουρισμός στην τοπική κοινωνία ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας				
2	Στη προσέλκυση νέων επενδυτών				
3	Στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος				
4	Στη προβολή & κατανάλωση εγχώριων – τοπικών προϊόντων				
5	Στην αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων				

8. Πως έχει επηρεάσει ο τουρισμός τα κοινωνικά θέματα ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Συγκράτηση του πληθυσμού				
2	Προσέλκυση νέων κατοίκων				
3	Αναβάθμιση της θέσης και του ρόλου της γυναίκας στην τοπική κοινωνία				
4	Αύξηση των πολιτιστικών , ψυχαγωγικών & αθλητικών ευκαιριών – δραστηριοτήτων				
5	Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων				
6	Δυσανασχέτηση και δυσαρέσκεια των ντόπιων				

9. Πως έχει επιδράσει ο τουρισμός στη βελτίωση των υποδομών ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Στη βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης				
2	Στην αναβάθμιση της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών				
3	Στην επέκταση του οδικού δικτύου				
4	Στη βελτίωση του συστήματος ύδρευσης & αποχέτευσης & διαχείρισης στερεών αποβλήτων				

10. Πως έχει επιδράσει ο τουρισμός στα πολιτιστικά θέματα ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Στην αναπαλαίωση και συντήρηση κτιρίων				
2	Στην αποκατάσταση παραδοσιακών μονοπατιών				
3	Στη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων- αναβίωση εθίμων & ανάδειξη πολιτιστικής παράδοσης				
4	Στη δημιουργία μουσείων				
5	Στην προστασία αρχαιολογικών χώρων				

11. Πως έχει επιδράσει ο τουρισμός σε θέματα περιβάλλοντος ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Προστασία του περιβάλλοντος				
2	Πρόγραμμα καθαριότητας δρόμων – κοινόχρηστων χώρων				
3	Πρόγραμμα αποκομιδής απορριμμάτων				
4	Υποστήριξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων				
5	Στη διοργάνωση εκδηλώσεων σχετικών με το περιβάλλον				
6	Άναρχη δόμηση				
7	Ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης				
8	Αυξημένη ζήτηση νερού				

12. Ποια είναι η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης /Τοπικών Φορέων , για την ανάπτυξη του τουρισμού ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Με επενδύσεις/χρηματοδοτήσεις				
2	Επαγγελματική επιμόρφωση των επιχειρήσεων				
3	Διοργάνωση πολιτιστικών δρώμενων				
4	Παροχή κινήτρων, για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας				
5	Τουριστική διαφήμιση της περιοχής στην Ελλάδα και το Εξωτερικό				
6	Ενθάρρυνση/ Ενημέρωση για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού				

13 . Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής στηρίζεται στον εναλλακτικό τουρισμό. Ποιες από τις παρακάτω μορφές εναλλακτικού τουρισμού πιστεύετε ότι μπορούν να αναπτυχθούν με επιτυχία στο Δήμο σας :

A/A	Παράγοντες Επιρροής	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ
1	Αγροτουρισμός				
2	Περιηγητικός τουρισμός				
3	Συνεδριακός τουρισμός				
4	Οικοτουρισμός				
5	Θρησκευτικός				
6	Χειμερινός				

14. Πιστεύετε ότι στην περιοχή είναι προτιμότερο να δημιουργηθούν

A/A	Παράγοντες Επιρροής	
1	Μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα	
2	Μικρά παραδοσιακά ξενοδοχειακά συγκροτήματα	

15 . Πιστεύετε ότι η παροχή τουριστικών υπηρεσιών από ξένους επενδυτές (μη ντόπιους) σε ποιες από τις δύο επιλογές θα οδηγούσε :

A/A	Παράγοντες Επιρροής	
1	Θα ωφελούσε την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής	
2	Θα δημιουργούσε περισσότερα προβλήματα	

16 . Ποιο πιστεύετε ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα η τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καστοριάς ;

A/A	Παράγοντες Επιρροής	
1	Μόλυνση του περιβάλλοντος	
2	Αυξημένη ζήτηση νερού	
3	Άναρχη δόμηση	
4	Αστικοποίηση της κοινωνίας	
5	Η μη συνεργασία των τοπικών φορέων με τους επιχειρηματίες	
6	Η μη υιοθέτηση ενός οργανωμένου σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης	
7	Το οδικό δίκτυο	
8	Όλα τα παραπάνω	

❖ Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο που μου διαθέσατε και για την πολύτιμη βοήθεια σας .

Β) Φωτογραφικό Υλικό

Η πόλη της Καστοριάς

Λίμνη Ορεστίδα

Η Λίμνη τον χειμώνα

Ψάρεμα στη Λίμνη

Κύκνοι στη Λίμνη

Παραλίμνιος Δρόμος

Κουπελίδικη

Μαυριώτισσα

Άγιος Στέφανος

Αρχοντικά στο Ντολτσό

Γούνα Είδη

Έργα Δήμου Καστοριάς

Βοήθεια στο σπίτι

ΤΕΛ Καστοριάς

Γήπεδο Καστοριάς

Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας

Αρχοντικό Πηχέων

Αρχοντικό Βέργου

Ναός Αγίου Νικολάου Καρύδη

Ιστορικό Αρχείο

Παραλίμνιος πεζόδρομος

